

САДРЖАЈ

ОГЛЕДИ

- Успостављање управног суда и управног судства као део стратегије реформе правосуђа у Србији
- Милена Саватић и Катарина Манојловић-Андрић, судије Врховног суда Србије.....

СУДСКА ПРАКСА

Део први

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

ПРАВНА СХВАТАЊА.....

1. Разлози за одређивање притвора по члану 142. став 2. тачка 1. ЗКП.....
2. Задржавање из Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала и мера обезбеђења присуства окривљеног у кривичном поступку.....

С Е Н Т Е Н Ц Е

- Историјске чињенице као нови докази код понављања кривичног поступка.....
- Услови за постојање кривичног дела са бланкетном диспозицијом.....
- Виност код кривичног дела из члана 33. ЗОМ РС.....

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА КРИВИЧНОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА...

- Пресуђена ствар.....
- Избегавање плаћања пореза.....
- Недозвољена трговина.....

Део други

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

ПРАВНА СХВАТАЊА.....

- Правни лек против решења о привременој мери у парничном поступку.....

ПРАВНО МИШЉЕЊЕ.....

- Примена одредбе члана 20. став 4. Закона о приватизацији у парничном и извршном поступку.....

ПРОЦЕСНО ПРАВО .....

- Састав суда у спору за заштиту проналазака и техничких унапређења.....
- Судска надлежност и повреда дисциплине члана ловачког удружења.....
- До када се могу користити мере предвиђене у члану 109. ЗПП-а.....
- Контекст тужбе и противтужбе.....
- Изостанак пуномоћника странке са рочишта за главну расправу и повлачење тужбе у смислу члана 216. став 4. ЗПП.....
- Повлачење тужбе у смислу члана 216. Закона о парничном поступку и предлог странке.....
- Пресуђена ствар.....
- Битна повреда учињена саслушањем сведока пред замољеним судијом.....
- Битна повреда одредаба парничног поступка - члан 354. став 2. тачка 4.....
- Промена вредности предмета спора и право на изјављивање ревизије.....

СТВАРНО ПРАВО

- Грађење на туђем земљишту.....
- Помоћни објекат као предмет промета.....
- Право прече куповине сувласника на стану.....
- Непокретност оптерећена хипотеком.....

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО.....

- Правни интерес сувласника послужног добра за поништај уговора.....
- Утицај воље уговорних страна на раскид уговора о осигурању због неплаћених премија осигурања.....
- Новација уговора.....
- Накнада штете услед претераних имисија.....
- Немогућност испуњења и накнада штете.....
- Повреда правила о личној достави као основ заснивања одговорности поште за накнаду штете.....
- Накнада штете и саморањавање.....
- Објективна одговорност школе.....
- Капитализирана рента.....
- Објективни рок застарелости накнаде штете.....

ПОРОДИЧНО ПРАВО.....

- Комбиновано одређивање обавезе издржавања у процентуалном и фиксном износу

НАСЛЕДНО ПРАВО.....

- Пуноважност уговора о доживотном издржавању.....
- Позивање универзалног сукцесора на ништавост уговора.....

СТАМБЕНО ПРАВО.....

- Члан породичног домаћинства.....
- Одговарајући стан код отказа уговора о закупу стана.....

РАДНО ПРАВО.....

- Правно дејство одлуке о одобреном годишњем одмору након престанка радног односа на одређено време.....
- Промењена правна квалификација повреде радне обавезе и право на одбрану у дисциплинском поступку.....
- Реинтеграција запосленог.....
- Споразумни престанак радног односа и уговор о специјализацији.....

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

- Меродавно право за уговоре са елементом иностраности.....
- Уредност предлога за деобу заједничке ствари или имовине.....
- Медијација и мировање поступка.....
- Решење о експропријацији као предуслов вођења парничног поступка.....
- Правноснажно пресуђена ствар.....
- Битна повреда одредаба ЗПП-а из члана 354. став 2. тачка 8.....
- Овлашћена лица за подношење тужбе за брисање уписа.....
- Забележба спора.....
- Право залогe.....
- Допуштен основ и мотив за закључење уговора.....
- Закључење уговора о осигурању.....
- Регрес штетника према УООЈ - Гарантном фонду.....
- Камата на девизна потраживања до конверзије и након конверзије у динаре.....
- Мировање права и обавеза које стичу на раду и по основу рада.....

ТРГОВИНСКО ПРАВО .....

- Примена Конвенције о закону који се примењује на саобраћајне незгоде од 4. 05. 1971. године.....
- Сусвојина на жигу.....
- Одговорност новооснованог предузећа за обавезе оснивача.....
- Одговорност зависног за обавезе матичног предузећа.....
- Покретање претходног стечајног поступка као основ искључења могућности претварања кредита у јавни дуг федерације.....
- Побijaње правних радњи у стечају.....

4.

- Тржишна вредност ствари које су предмет алтернативне обавезе као основ за одређење висине накнаде штете.....
- Могућност наплате потраживања из судског поравњања оспореног у поступку стечаја.....
- Могућност излучења из стечајне масе ствари одређених на раду.....
- Пребијање непостојећих потраживања.....
- Уговор о лизингу као основ заснивања купопродајног односа.....
- Одговорност Удружења осигуравајућих организација за обавезе ликвидиране осигуравајуће организације.....

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ.....

- Стечајни поступак.....
- 1. Принудно поравнање. Стечај. Обавеза дужника.....
- 2. Неизвршење обавезе из одобреног принудног поравњања и отварања поступка стечаја.....
- 3. Дозвољеност жалбе против решења о одбијању предлога за смену стечајног управника.....
- 4. Дозвољеност жалбе стечајног повериоца против решења о отварању стечајног поступка.....
- 5. Стечајни управник. Утврђивање потраживања.....
- 6. Оспоравање стечајног управника потраживања пријављеног по основу извршне исправе и последице његовог непоступања по упутству стечајног већа да покрене парницу.....
- 7. Обуустава или закључење стечајног поступка.....
- 8. Упис промене лица овлашћеног за заступање субјекта уписа.....
- 9. Правни интерес акционара субјекта уписа за изјављивање жалбе против решења о упису промене структуре акцијског капитала.....
- 10. Брисање неоснованог уписа. Накнадни поништај исправа на основу којих је извршен упис.....
- 11. Захтев за брисање неоснованог уписа. Разлози.....
- 12. Поступак уписа у судски регистар и правноснажно пресуђена ствар.....

УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ

СЕНТЕНЦЕ .....

- Карактер аката о давању сагласности за једнократно располагање станом.....
- Карактер аката о оснивању спортске гимназије.....
- Искључење вођења управног спора.....
- Поступак за заштиту права ученика или учесника конкурса.....
- Враћање земљишта у државној својини.....
- Утврђивање права коришћења на земљишту по основу својине на изграђеном објекту.....

5.

- Основица пореза на пренос апсолутних права у случају јавне продаје.....
- Коришћење пореског ослобођења стеченог по основу новоосноване радње.....
- Пензијски основ радника на одређеним дужностима у органима унутрашњих послова.....

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА.....

- Закон о заложном праву на покретним стварима уписаним у регистар.....
Љубица Милутиновић, судија Врховног суда Србије
- Права и обавезе запослених у државним органима.....
Снежана Андрејевић, судија Врховног суда Србије
- Приказ одредаба закона о планирању у изградњи које се односе на изградњу,
легализацију и рушење објеката.....
Катарина Манојловић-Андрић, судија Врховног суда Србије

ВРХОВНИ СУД СРБИЈЕ

**БИЛТЕН
СУДСКЕ ПРАКСЕ**

2

**"СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК"
БЕОГРАД, 2003.**

ПРИРЕЂИВАЧ
За приређивача

Врховни суд Србије
Соња Бркић, председник

ИЗДАВАЧ
За издавача

Јавно предузеће "Службени гласник"
Милић Мишковић, директор

ГЛАВНИ И
ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК

Драгиша Слијепчевић, судија

У приређивању Билтена учествују судије, саветници и стручни сарадници Врховног суда Србије и других судова, као и други истакнути правници.

РЕДАКЦИЈСКЕ ГРУПЕ
За Кривично право:

Новица Пековић, Слободан Газивода, Евалд Грубер, Драгомир Милојевић и Зоран Перовић, судије Врховног суда Србије

За Грађанско право:

Предраг Трифуновић, Владимир Тамаш, Драгица Марјановић, Љубица Милутиновић, Слободан Дражић и Јасминка Станојевић, судије Врховног суда Србије

За Управно право:

Милена Саватић, Катарина Манојловић-Андрић, Снежана Живковић, Боривој Буњевачки и Олга Ђуричић, судије Врховног суда Србије.

РЕДАКЦИЈА:

Драгиша Слијепчевић, Војимир Цвијовић, Новица Пековић, Драгица Марјановић и Милена Саватић, судије Врховног суда Србије

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ
И ОДГОВОРНОГ
УРЕДНИКА
СЕКРЕТАР
РЕДАКЦИЈЕ

Војимир Цвијовић, судија

УРЕДНИК
ТЕХНИЧКА ПРИПРЕМА

Даница Илић, саветник Врховног суда Србије

Светлана Стојковић

Тања Тодоровић и Љиљана Иконић, технички сарадници

ДИЗАЈН КОРИЦЕ
ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК
ПРЕЛОМ

Милош Мајсторовић

Никола Богдановић

Фото-слог "Службеног гласника"

ТИРАЖ:
ШТАМПАРИЈА:

2500

ЈП "Службени гласник", Штампариија

"Гласник", Београд, Лазаревачки друм 15

=====

ОГЛЕДИ

=====

О Г Л Е Д И

Милена Саватић,
Судија Врховног суда Србије

Катарина Манојловић-Андрић,
Судија Врховног суда Србије

УСПОСТАВЉАЊЕ УПРАВНОГ СУДА И УПРАВНОГ СУДСТВА КАО ДЕО СТРАТЕГИЈЕ РЕФОРМЕ ПРАВОСУЂА У СРБИЈИ

Уставом Републике Србије прописано је да државни органи и организације који врше јавна овлашћења, могу у појединачним стварима решавати о правима и обавезама грађана или, на основу закона, примењивати мере принуде и ограничења, само у законом прописаном поступку у коме је свакоме дата могућност да брани своја права и интересе и да против донесеног акта изјави жалбу, односно употреби друго законом предвиђено правно средство.

Поступак у коме државни органи и организације у вршењу јавних овлашћења решавају о правима и обавезама у појединачним управним стварима регулисан је Законом о општем управном поступку који је у више наврата мењан у периоду од његовог доношења 1956. године до 1996. године. Управну област регулишу многобројни материјални прописи који поред одредаба о правима и обавезама често садрже и посебна правила поступка која управни органи примењују уз супсидијерну примену правила општег управног поступка.

Области у којима управни органи решавају у управном поступку у нашој земљи су бројне и разноврсне (порези, доприноси, таксе и други јавни приходи, царине, просторно планирање, грађевинско, пољопривредно и шумско земљиште, експропријација, комасација и арондација, изградња објеката, комунална делатност, становање, пензијско, инвалидско и здравствено осигурање, дечија и социјална заштита, старатељство, усвојење, регистрација удружења грађана, политичких организација и синдиката, приватизација предузећа, контрола промета робе, регистрација возила итд). Решавање о појединачним правима и обавезама у овим областима доношењем управних аката представља једно од најделикатнијих надлежности органа управе. Ова деликатност произилази из односа јавноправног и појединачног интереса. Управни акти се доносе са позиција власти и у јавном интересу, али њима истовремено треба обезбедити поштовање права појединаца гарантованих уставом и законом. Делатност управних органа не само да мора бити подређена принципу легалитета, већ у својој основи мора имати правилно дефинисан појам јавног интереса. У јавном интересу се морају истовремено постићи два циља – поштовање људских права са једне стране и ефикасно функционисање државног апарата са друге стране. Само избалансираним односом између ова два циља и то перманентно и у свакој конкретној ситуацији може се искључити притисак појединачних центара политичке моћи на одлучивање у управним стварима који нужно води кршењу људских права.

О Г Л Е Д И

Остваривање овог високог циља најефикасније се постиже кроз контролу рада органа управе. Та контрола врши се првенствено административним путем од стране самих управних органа кроз хијерархијску контролу виших органа управе над нижим на основу хијерархијских овлашћења. Она се најчешће остварује у поступку по жалби, али и кроз управни надзор који обавља виши орган управе у односу на нижи у ситуацији када оцени да за то има потребе или кроз управну инспекцију. У већини савремених законодавстава, па и нашем, контролу рада органа управе врше и судови кроз оцењивање законитости коначних управних аката у управном спору. Судска контрола органа управе представља одступање од уставног начела поделе власти. Она је настала као логична последица залагања да се сва основна људска права у крајњој инстанци заштите пред судом.

У Србији је судска контрола органа управе била предвиђена још Уставом из 1903. године. На основу Видовданског Устава из 1921. године, у Краљевини СХС је 1922. године донет Закон о Државном савету и управним судовима који је за управне спорове установио посебне управне судове и Државни савет као врховни управни суд. Поступак пред овим судом ближе је регулисан 1929. године Законом о пословном реду у Државном савету и управним судовима. После II Светског рата у Југославији је управни спор задржан као основни облик судске контроле над законитошћу рада органа управе, али је поверен редовним судовима. Закон о управним споровима који је донет 1952. године и који је новелиран 1964., 1976. и 1996. године још увек се примењује у Државној заједници Србија и Црна Гора у складу са одредбама чл. 64. Уставне повеље Државне заједнице Србија и Црна Гора и чл. 20. Закона за спровођење Уставне повеље Србија и Црна Гора. Према члану 1. Закона о управним споровима, судови одлучују о законитости аката којима државни органи и предузећа или друге организације које врше јавна овлашћења решавају о правима или обавезама физичких лица, правних лица или других странака у појединачним управним стварима.

У складу са важећим прописима у Републици Србији, управни спорови су у надлежности окружних судова и Врховног суда Србије. Према одредбама члана 8. тачка 8. и члана 17. тачка 1. под з). Закона о судовима ("Службени гласник РС" бр. 46/91.....71/92), које се примењују на основу одредбе чл. 7. Закона о изменама и допунама Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС" број 27/03), Врховни суд је надлежан да одлучује о законитости коначних управних аката републичког органа, а окружни суд је надлежан да одлучује о законитости коначних управних аката Републичке заједнице пензијског и инвалидског осигурања и коначних управних аката који нису у надлежности Врховног суда.

У последњих пет година у Врховном суду Србије је годишње примано око 5.000 тужби којима је тражен поништај коначних аката републичких управних органа. Окружни суд у Београду, који једини од свих окружних судова у Републици има посебно Управно одељење, је у истом периоду добијао око 1.400-1.500 оваквих предмета. Остали окружни судови у Србији су годишње укупно примали око 1.500 управних предмета. Овај импозантан број судских предмета у којима се решавају управни спорови, као и њихова специфичност у односу на кривичну и грађанску материју, нужно су довели до опредељења да се у склопу реформе правосуђа у Србији приступи и формирању посебног

ОГЛЕДИ

Управног суда. Тај суд, према члану 26. Закона о уређењу судова, треба да у првом степену суди у управним споровима и да врши друге послове одређене законом. Установљавање и организација овог суда, по мишљењу судија Управног одељења Врховног суда Србије, мора бити један од приоритетних задатака реформе правосуђа у Србији. Отпочињање рада овог суда које је два пута одлагано и коначно предвиђено за 1. јануар 2004. године, изискује предузимање хитних активности за његову реализацију. Да би ове активности дале позитивне резултате, неопходно је извршити идентификацију обима послова који ће бити у надлежности Управног суда, те кадровских, организационих, материјално-техничких и нормативних проблема.

Ако се пође од показатеља из годишњих извештаја о раду Врховног суда Србије и окружних судова у Републици, основано се може очекивати да ће Управни суд приликом отпочињања свога рада, као првостепени суд у управним споровима, примити око 4.000 нерешених предмета из садашње надлежности Врховног суда Србије и окружних судова, као и да ће у току 2004. године примити још 6.000 нових тужби за чије решавање су сада надлежни Врховни суд и окружни судови. Управни суд ће бити надлежан и за одлучивање у већем броју предмета из досадашње надлежности Савезног суда. Наиме, према одредби члана 46. став 1. Уставне повеље, у надлежности Суда Србије и Црне Горе ће бити само одлучивање о законитости коначних управних аката институција Србије и Црне Горе. Одредбом члана 12. став 2. Закона за спровођење Уставне повеље прописано је да нерешене предмете Савезног суда који нису у надлежности суда Србије и Црне Горе преузимају и решавају редовни судови држава чланица, сагласно закону држава чланица. Према нашим сазнањима, у Савезном суду је остало нерешено око 1.300 управних предмета који ће у тренутку доношења Закона о Суду Србије и Црне Горе прећи у надлежност најпре Врховног суда Србије, као редовног суда Републике, а затим од 1. јануара 2004. године у надлежност Управног суда. Даном ступања на снагу Уставне повеље, Народна банка Југославије, Савезна управа царина, Савезни санитарни, ветеринарски и фитосанитарни инспекторат, Савезни девизни инспекторат, Агенција за осигурање депозита, санацију, стечај и ликвидацију банака, Савезна комисија за спречавање прања новца и Савезна комисија за хартије од вредности и финансијско тржиште, постају органи и организације државе чланице Србије, па ће и оцена законитости управних аката које они доносе бити од 2004. године у надлежности Управног суда. Треба имати у виду да се у року од шест месеци од дана ступања на снагу Уставне повеље мора донети Закон о војним правосудним органима којим ће њихова надлежност бити пренета на органе држава чланица. Одлучивање у управним споровима за које су сада надлежни војни судови биће тако пренето у надлежност Управног суда.

Грубом анализом свих наведених промена у организацији и уређењу судова Државне заједнице Србија и Црна Гора и Републике Србије може се доћи до закључка да ће у тренутку започињања свога рада Управни суд примити бар 5.000 нерешених управних предмета из садашње надлежности окружних судова, Врховног суда Србије, Савезног суда и војних судова, као и да ће годишње имати прилив од 7.000 до 8.000 нових тужби којима се покреће управни спор у првом степену.

О Г Л Е Д И

Ефикасан рад Управног суда може да се обезбеди ангажовањем довољног броја судија, сигурношћу судијског мандата, обезбеђивањем адекватне едукације судија који раде ову специфичну материју, обуком саветника, службеника и другог помоћног особља и набавком потребне стручне литературе и техничке опреме. За решавање великог броја предмета који ће бити у надлежности Управног суда неопходно је, по нашем мишљењу, изабрати 35-40 судија и запослити одговарајући број помоћног и административног особља. Ови кадрови морају бити квалификовани и компетентни. Да би ти услови били испуњени неопходно је да будуће судије Управног суда, поред општег правничког знања, поседују и посебно знање и искуство из управне материје. У Републици Србији тренутно мали број судија одлучује у управним споровима и то: 12 судија у Управном одељењу Врховног суда Србије и 6 судија у Управном одељењу Окружног суда у Београду, док у осталим окружним судовима управне предмете решавају судије које првенствено суде грађанску материју. Будуће судије Управног суда, због тога, по нашем мишљењу, треба бирати пре свега из редова судија окружних суда који сада раде или су радили управну материју, из редова саветника Управног одељења Врховног суда Србије и републичких органа управе. Законом одређени почетак рада Управног суда налаже хитан рад на одабиру ових кадрова који би омогућио довољно времена да се спроведе и њихова одговарајућа обука преко Центра за едукацију судија или на други адекватан начин.

Формирање новог Управног суда захтева и обезбеђење одговарајуће зграде у којој ће он бити смештен, као и набавку канцеларијске, техничке и компјутерске опреме. Све то пак изискује благовремено изналагање довољних финансијских средстава за реализацију ових задатака.

У овој фази реформе правосуђа неопходно је спровести легислативну реформу најпре процесних, а затим и материјалних закона. Пре свега, треба приступити изради новог нацрта Закона о управним споровима. Тај закон треба да обезбеди процедуралне гаранције признате Европском конвенцијом о људским правима, ефикасно одлучивање о поднетим тужбама, могућност предузимања одређених мера да судске одлуке буду спроведене од стране државних органа и двостепеност у управном спору.

Највећи проблем у примени Закона о управним споровима тренутно представља одлучивање о захтевима за ванредно преиспитивање и захтевима за заштиту законитости државног тужиоца против одлука Врховног суда Србије. Иако је чланом 27. Закона о уређењу суда прописано да Врховни суд Србије одлучује о редовним и ванредним правним средствима изјављеним на одлуке суда у Републици Србији, одредбе чл.19. и 20. Закона о управним споровима не дају могућност том суду, чија је надлежност у управном спору одређена за територију целе Републике, да одлучује о ванредним правним лековима изјављеним против његових одлука о којима је до сада одлучивао Савезни суд, а који више нису у надлежности Суда Србије и Црне Горе. До доношења новог Закона о управним споровима, Врховни суд Србије неће моћи да одлучује нити о захтевима за ванредно преиспитивање и заштиту законитости који нису решени у Савезном суду, нити о новим захтевима које странке већ директно достављају Врховном суду Србије. Ово питање би, по нашем мишљењу, морало бити решено прелазним

ОГЛЕДИ

одредбама новог закона. У одредбама о правним лековима у том закону би требало предвидети жалбу као редовно правно средство против одлука Управног суда о којој би решавао Врховни суд Србије.

Након тога би требало приступити усаглашавању процесних одредаба садржаних у материјалним прописима са одредбама новог Закона о управним споровима о надлежности судова који одлучују о управном спору. Поред тога, материјалним прописима треба омогућити да грађани пред државним органима што лакше и брже остваре своја права која су њима регулисана. Реформа прописа која је у последње две године праћена бурном и плодном законодавном активношћу мора бити стално процењивана са становишта постављених циљева и постигнутих ефеката. Не сме се дозволити да у појединим областима дође до пререгулације која доводи до конфузије и отежаног остваривања права грађана, а да истовремено поједине важне области живота остану нерегулисана. Честе измене и допуне донетих закона, такође, доводе до њихове отежане примене, која се нужно одражава и на доношење одлука пред судом. Нови прописи би морали да доведу и до поједностављења процедура у којима грађани треба да остваре своја права, односно до дерегулације у појединим областима. Сигурно је да у земљи у транзицији као што је наша, која се суочава са низом тешких економских и социјалних проблема, није лако и једноставно спровести реформу правосуђа и правосудног система.

Ове реформе не могу дати праве резултате у области управног поступка и управног спора уколико нису праћене и одговарајућом реформом администрације. У њој су потребне не само организационе промене, већ и перманентно стручно усавршавање државних службеника, обука особља за рад на рачунарима, боља техничка опремљеност, установљавање ажурних евиденција грађана, непокретности, радњи и слично, али пре свега промена свести о њеној улози. Бирократски однос управе према грађанима мора бити замењен управом у служби грађана која ће гарантовати људска права. У управи мора преовладати дух јавне службе који ће је претворити у јавни сервис грађана.

Мислимо да би већ сада било добро размишљати и о следећој фази реформе правосуђа у управној материји. Она, по нашем мишљењу, треба да обухвати установљавање управног судства и специјализацију управних судова.

Већина земаља Европске уније има јак систем управног судства. Појачавање и развој управног судског поступка је један од приоритета за земље кандидате које желе да се придруже Унији. Спорови који настају у вези са четири основне слободе Европске уније – слободе протока људи, роба, услуга и капитала, углавном се тичу управног поступка. Адекватна заштита ових слобода, као и преузимање обавеза наше државе предвиђених међународним конвенцијама приликом интеграција у међународне институције, као што је заштита животне средине на пример, те очековани даљи развој локалне самоуправе, нужно ће повећати број управних спорова и створити потребу да се установи више специјализованих управних судова и Врховни управни суд.

Можда није на одмет подсетити да је још пре Другог светског рата, у време неупоредиво мање развијеног економског, друштвеног и правног система у Југославији,

О Г Л Е Д И

била уочена неопходност за специјализацијом судова у управном спору. У управним судовима и Државном савету формирана су одељења од којих је једно морало бити за управне спорове финансијске природе. Делокруг одељења важио је једну годину и мењан је када је за то наступила потреба. Без обзира на прихваћену максиму *jura novit curia*, многобројне области које данас регулишу управно право у нашој земљи и велики број прописа којима се оне регулишу, представљају ограничавајући фактор за њену примену, односно за стручно и компетентно суђење. Полазне тачке за стварање уравнотеженог правосуђа морају бити наша реалност, наша искуства, али и решења других држава Европске уније које имају развијено управно судство.

Специјализација се може извршити стварањем посебних одељења са одређеним делокругом у Управном суду или установљавањем више управних судова. Могло би се размишљати и о томе да први случај специјализације претходи другом који ће, по нашем мишљењу, у врло кратком времену постати неминовност.

Логична последица стварања управног судства биће установљавање Врховног управног суда. Тај суд би одлучивао по жалбама против одлука управних судова донетих у управном спору. Имајући у виду потребу да се у што већој мери заштите људска права, законом би требало прописати опште право на жалбу, а у изузетним случајевима предвидети институт одобрења жалбе. О претходном одобрењу жалбе одлучивало би посебно судско веће. Законом би се могло предвидети да Врховни управни суд у првом степену суди управне спорове о оцени законитости управних аката Владе или појединих министарстава. Тај суд би у односу на Владу и министарства могао обављати и одређену саветодавну делатност, као што је нпр. претходна оцена подзаконских аката (уредби, правилника, пословника и сл.) које ови државни органи доносе.

У нашем правном систему, судски прецедент не представља извор права, али су управни органи везани правним схватањем суда и примедбама суда у погледу поступка изнетим у одлуци донетој у управном спору којом се тужба уважава и управни акт поништава. Због правних празнина у законима које настају као последица немогућности законодавца да предвиди и регулише све животне односе и ситуације, мислимо да би Врховни управни суд у изузетним случајевима и у посебно прописаној процедури могао да доноси и судске прецеденте.

Ово излагање је настало на основу следећих закључака једногласно донетих на седници Управног одељења Врховног суда Србије:

1. Без одлагања треба предузети мере ради установљења Управног суда како би он могао отпочети са радом у законском року 1. јануара 2004. године;
2. За несметано функционисање овог суда неопходно је обезбедити одговарајућу судску зграду, канцеларијску, техничку и компјутерску опрему и одмах приступити избору потребног броја судија и помоћног особља који поседују неопходно знање и искуство из управне материје;

О Г Л Е Д И

---

3. Треба хитно приступити изради новог Закона о управним споровима којим ће се обезбедити процедуралне гаранције признате Европском Конвенцијом о људским правима и двостепеност суђења у управном спору;

4. Као стратешки циљ реформе правосуђа у Србији треба предвидети успостављање управног судства, специјализацију управних судова и формирање Врховног управног суда.

=====
СУДСКА ПРАКСА
=====

=====
КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ
=====

ПРАВНА СХВАТАЊА

**РАЗЛОЗИ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ ПРИТВОРА
ПО ЧЛАНУ 142. СТАВ 2. ТАЧКА 1. ЗКП**

Разлог за одређивање притвора по члану 142. став 2. тачка 1. ЗКП не може бити само висина запрећене казне, нити остала законска обележја кривичног дела у питању, већ морају да постоје и околности које указују на опасност од бекства.

(Правно схватање утврђено на седници 18. јуна 2003. године)

**ЗАДРЖАВАЊЕ ИЗ ЗАКОНА О
ОРГАНИЗАЦИЈИ И НАДЛЕЖНОСТИ ДРЖАВНИХ ОРГАНА
У СУЗБИЈАЊУ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА
И МЕРА ОБЕЗБЕЂЕЊА ПРИСУСТВА ОКРИВЉЕНОГ
У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ**

Задржавање у смислу Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала представља лишење слободе, али не и притвор као меру обезбеђења присуства окривљеног у смислу Законика о кривичном поступку.

(Правно схватање утврђено на седници 25. јуна 2003. године)

С Е Н Т Е Н Ц Е

Историјске чињенице као нови докази код понављања кривичног поступка

Код т.зв. "политичких кривичних дела", као што је кривично дело непријатељска пропаганда из члана 133. став 1. КЗ СФРЈ ("Службени лист СФРЈ", број 44 од 8.10.1976. године) историјске чињенице које су настале у међувремену од дана извршења инкриминисаних радњи па до дана одлучивања о поднетом захтеву за понављање кривичног поступка, могу да представљају нове чињенице, које саме за себе или у вези са ранијим доказима, могу да доведу до ослобођења лица које је било осуђено за такво кривично дело.

Из образложења:

"Из списка предмета и то пресуде Окружног суда у Неготину К.бр. 20/81 од 27.05.1981. године, која је пресудом Врховног суда Србије Кж. I бр. 698/81 од 20.10.1981. године преиначена само у погледу одлуке о казни, утврђује се да је оптужени Н.В. оглашен кривим због извршења кривичног дела непријатељске пропаганде из члана 133. став 1. КЗ СФРЈ и то тако што је у временском периоду од 1975. па до марта месеца 1981. године злонамерно и неистинито приказивао друштвено-политичке прилике у земљи говорећи злонамерно и неистинито: о Косову, о братству и јединству, о могућности поновног братоубилачког рата, о самоуправљању као промашеној ствари, о томе да руководиоци држе паре по иностраним банкама, о полици несврставања као промашеној ствари, о ауторитарној личности Јосипа Броза, о XI Конгресу Савеза комуниста Југославије и о стању у Електронској индустрији у Нишу у односу на лошу техничку опремљеност.

Одлучујући о жалби осуђеног у односу на решење Окружног суда у Неготину К.бр. 20/81 од 27.11.2002. године, којим је одбачен захтев за понављање кривичног поступка, Врховни суд налази да су историјске чињенице које су настале у међувремену, од извршења инкриминисаних радњи па до данас и то чињенице у односу на покрет несврстаних, на идеологију комунизма, на систем самоуправљања и чињеницу распада СФРЈ кроз ратне сукобе, на тренутни статус Косова, на ауторитарну владавину Јосипа Броза, дају јаснију садржину у односу на чињенице и околности које су представљале обележја кривичног дела за које је оптужени Н.В. оглашен кривим и имајући у виду да је кривично дело непријатељска пропаганда из члана 133. став 1. КЗ СФРЈ по својој природи т.зв. "политичко кривично дело", то све те чињенице по оцени Врховног суда у смислу члана 407. став 1. тачка 3. су нове чињенице које саме за себе и у вези са раније изведеним доказима могу да доведу до ослобођења оптуженог Н.В.

Врховни суд је имао у виду и чињеницу да су до сада више пута одбацивани захтеви осуђеног Н.В. за понављање поступка, што ствара привид да би се у конкретном случају могло радити о "пресуђеној ствари" у односу на нови Захтев. Међутим, по оцени Врховног суда, имајући у виду проток времена од чињења инкриминисаних радњи (више од 20 година) и проток времена од последњег одбачаја захтева осуђеног Н.В. за понављање кривичног поступка (око десет година) напред наведене историјске чињенице као општепознате и нове, добиле су још више на одређености и јасноћи њихових садржаја, са којих разлога се не може радити о пресуђеној ствари.

10.

С Е Н Т Е Н Ц Е

Са изнетих разлога Врховни суд је уважио жалбу осуђеног Н.В. преиначио првостепено решење и дозволио понављање кривичног поступка у тој кривично правној ствари".

(Решење Врховног суда Србије, Кж. II 1489/02 од 19. маја 2003. године)

С Е Н Т Е Н Ц Е

*Услови за постојање кривичног дела
са бланкетном диспозицијом*

Кривична дела са бланкетном диспозицијом врше се повредом закона, прописа или другог опште акта и уколико закон, пропис или други општи акт не садржи правну норму којом се забрањује или налаже одређено понашање, тада се не може ни остварити биће кривичног дела са бланкетном диспозицијом.

Из образложења:

"Захтевом за заштиту законитости Републички јавни тужилац је тражио да Врховни суд утврди да су нижестепени судови ослобађајући од оптужбе опт. М.Б. на основу члана 355. тачка 1. ЗКП због кривичног дела повреде права из радног односа из члана 86. Кривичног закона Републике Србије у стицају са кривичним делом повреде права из социјалног осигурања из члана 87. Кривичног закона Републике Србије, повредили наведене законске одредбе, јер да је ошт. М.С. фактичким радом у својству конобара од 15. маја до 16. јуна 2000. године код угоститељске фирме власништво оптужене, засновала радни однос, упркос чињеници што са истом нема закључен писмени уговор о раду, указујући притом на одредбу члана 9. став 5. Закона о радним односима ("Службени гласник РС", број 24/96) по којој радник остварује права, обавезе и одговорност из радног односа од дана ступања на рад, а да је ошт. С.М. ступила на рад код оптужене дана 15. маја 2000. године, то се има сматрати да је тог дана засновала радни однос. Истовремено се у поднетом Захтеву указује и на одредбе Закона о раду ("Службени гласник РС", бр.70 и 73/01) и то на одредбу члана 18. и да је тиме ошт. С.М. засновала радни однос и стекла сва права по основу рада из радног односа и да је следствено томе оптужена М.Б. ускратила права из радног односа оштећеној С.М. и да су се на тај начин у њеним радњама стекла сва битна обележја кривичних дела повреде права из радног односа из члана 86. КЗ РС и повреде права из социјалног осигурања из члана 87. КЗ РС.

Одлучујући о поднетом захтеву за заштиту законитости, Врховни суд је нашао да тиме што је оштећена С.М. вршила фактички рад у периоду од 15. маја 2000. године па до 16. јуна 2000. године у угоститељској радњи власништво оптужене М.Б., није дошло до заснивања радног односа из разлога што у време обављања тог рада није постојала правна норма у тада важећем Закону о радним односима ("Службени гласник РС", број 24/96) којом би било одређено да ступањем радника на рад долази до заснивања радног односа. Напротив, уколико нема закљученог уговора о раду нема ни радног односа, већ се само може говорити о фактичком раду. Како су кривична дела повреде права из радног односа из члана 86. КЗ РС и повреде права из социјалног осигурања из члана 87. КЗ РС кривична дела са бланкетном диспозицијом и како нема такве бланкетне диспозиције којом би се одређивало да се вршењем фактичког рада заснива радни однос на одређено или неодређено време, то следствено томе нижестепени судови својим пресудама нису повредили одредбе из чл.86. и 87. Кривичног закона Републике Србије. Стога је и захтев за заштиту законитости неоснован. Одредбе важећег Закона о раду и то одредба члана 18. став 2. којом је одређено да ако послодавац са запосленим закључи уговор о раду у складу са ством 1. тог члана, сматра се да је запослени засновао радни однос на неодређено време

С Е Н Т Е Н Ц Е

даном ступања на рад, у конкретном случају не може се применити јер наведени Закон о раду није био на снази у време када је вршен фактички рад".

(Пресуда Врховног суда Србије, Кзз. 15/03 од 20. маја 2003. године)

Виност код кривичног дела из члана ЗОМ РС

Околност да окривљени има сазнања о томе да се на салашу, који је наследила његова супруга, налази оружје које је за живота држао оставилац без овлашћења, није довољна да би се извео закључак о постојању радњи извршења кривичног дела неовлашћеног држања ватреног оружја и муниције из члана 33. став 1. ЗОМ РС, већ је потребно да код окривљеног постоји свест и воља да манифестује власт над тим оружјем, односно да исто држи као своје или бар као туђе.

Из образложења:

"Поступајући по Захтеву за испитивање законитости правноснажних пресуда поднетог од стране браниоца осуђеног М.Ђ. Врховни суд Србије је због знатне сумње у погледу истинитости одлучних чињеница утврђених у нижестепеним пресудама по службеној дужности укинуо првостепену и другостепену пресуду и наложио одржавање новог главног претреса пред надлежним општинским судом. Ово из разлога што су нижестепени судови практично прихватили одбрану окривљеног и закључили да тиме што је знао за предметно оружје, да је исто и држао у смислу радње кривичног дела неовлашћеног држања ватреног оружја и муниције из члана 33. став 1. ЗОМ РС.

Међутим, по оцени Врховног суда, имајући у виду чињеницу да се окривљени брани да је само имао сазнања да постоји предметно ватрено оружје на салашу које је наследила његова супруга, а да фактичку власт над предметним оружјем није вршио, да та околност није довољна да би се из ње извео закључак о постојању радње извршења кривичног дела неовлашћеног држања оружја и муниције из члана 33. став 1. ЗОМ, већ је потребно да код окривљеног постоји свест и воља да манифестује власт над тим оружјем, односно да исто држи као своје или бар као туђе, због чега се појавила и знатна сумња у погледу истинитости одлучних чињеница утврђених у пресудама против којих је захтев подигнут, због чега се није могло ни одлучити о захтеву за испитивање законитости правноснажних пресуда, па је Врховни суд наведене пресуде укинуо и наредио да се одржи нови главни претрес пред првостепеним судом".

(Пресуда Врховног суда Србије, Кзп. 103/03 од 22. маја 2003. године)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА КРИВИЧНОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

Пресуђена ствар

Приликом оцене да ли се ради о пресуђеној ствари суд је везан кривично правним догађајем, а не кривичним делом које се окривљеном ставља на терет.

Из образложења:

"Ванрасправно веће првостепеног суда одлучујући о неслагању истражног судије са захтевом оштећеног као тужиоца за спровођење истраге против окривљеног због извршења кривичног дела крађе из члана 165. став 1. КЗС, одбило је захтев за спровођење истраге, са разлога предвиђених у члану 243. став 7. у вези члана 254. став 1. тачка 1. ЗКП-а.

Неосновано се жалбом оштећеног као тужиоца побија првостепено решење и тврди да у конкретном случају није реч о пресуђеној ствари.

Из образложења првостепеног решења као и додатака у списима видљиво је да је против истог окривљеног већ вођен и правноснажно окончан кривични поступак којим је одбијен као неоснован захтев за спровођење истраге оштећеног као тужиоца због извршења кривичног дела проневере из члана 252. КЗС. Из чињеничног описа захтева за спровођење истраге у том сада већ правноснажном окончаном кривичном поступку видљиво је да је реч о истом кривично-правном догађају који је предмет захтева за спровођење истраге о коме се одлучује у овом жалбеном поступку.

Не може се прихватити навод жалиоца да није реч о истом кривичном делу, да умишљај за ово кривично дело није идентичан умишљају код кривичног дела које је правноснажно окончано, те да је следствено томе првостепени суд преуранио са закључком да је реч о пресуђеној ствари.

Правилна је одлука првостепеног суда да у конкретном случају има места примени одредби члана 254. став 1. тачка 3. ЗКП-а, јер је реч о пресуђеној ствари, па се против истог окривљеног не може два пута водити кривични поступак због истог кривично-правног догађаја".

(Решење Округног суда у Београду, Кж. број 2130/02 од 31. октобра 2002. године)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА КРИВИЧНОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

Избегавање плаћања пореза

Инкриминација чл.172. и чл.173. Закона о пореском поступку и пореској администрацији замењује раније важећа кривична дела пореске утаје из члана 154. КЗС и злоупотребе овлашћења у привреди из члана 139. став 1. тачка 3. КЗС.

Из образложења:

"Основано се жалбом Јавног тужиоца побија првостепено решење којим је обустављен кривични поступак против окривљеног због кривичног дела из члана 139. став 1. тачка 3. КЗС.

У оптужници Јавног тужиоца окривљеном је стављено на терет извршење кривичног дела из члана 139. став 1. тачка 3. КЗС, где је као висина противправне имовинске користи која уједно представља и средства која су ускраћена, а која представљају јавни приход по основу пореза на промет у укупном износу од 197.000,00 динара. Из чињеничног описа у оптужници произилази да је окривљени извршио кривично дело тако што је у пословним књигама лажно приказао да је робу продао, што му је омогућило да изврши књиговодствено раздужење за своје предузеће.

Дајући законски назив овом кривичном делу Јавни тужилац је оценио да је реч о кривичном делу злоупотребе овлашћења у привреди из члана 139. став 1. тачка 3. КЗС, што представља правни основ оптужбе.

Правна квалификација представља полазну одредницу за правну оцену радњи, која се може мењати према резултатима поступка и према правном схватању суда, а суд није везан за правну оцену дела из оптужнице, већ за одређени догађај.

Окружни суд оцењује да из инкриминације члана 172. Закона о пореском поступку и пореској администрацији произилази да она замењује раније важеће инкриминације члана 154. КЗС - пореску утају и злоупотребу овлашћења у привреди из члана 139. став 1. тачка 3. КЗС.

То произилази из одредбе члана 192. став 1. тачка 12. цитираног закона којим су стављене ван снаге поменуте одредбе КЗС.

Одреднице из Закона о пореском поступку и пореској администрацији "престаје да важи" могуће је довела до погрешног тумачења од стране првостепеног суда, што је за последицу имало погрешан закључак да таква одредба у Закону подразумева декриминализацију таквог понашања. То је погрешно тумачење законске норме засноване на сувише рестриктивно и формалистичком тумачењу поменуте одредбе.

Окружни суд налази да се у конкретном случају ради о томе да престаје да се примењује ранија одредба члана 139. став 1. тачка 3. КЗС и то део који се односи на казну, док је материјални део одредбе члана 139. став 1. тачка 3. КЗС инкорпориран у члан 172. Закона о пореском поступку и пореској администрацији.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА КРИВИЧНОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

Самим тим, није дошло до декриминације радњи које су тада квалификоване као кривично дело из члана 139. став 1. тачка 3. КЗС, јер том кривичном делу по садржини, односно по његовом бићу одговара кривично дело избегавање плаћања пореза из члана 172. Закона о пореском поступку и пореској администрацији. Престанак важења односи се само на санкционисање радње извршења кривичног дела прописано у члану 139. став 1. тачка 3. КЗС, док је понашање које је било санкционисано по одредби тога члана сада обухваћено инкриминацијом у члану 172. Закона о пореском поступку и пореској администрацији. У том смислу постоји потпуни континуитет између инкриминисања и процесуирања понашања извршилаца дела из члана 139. став 1. тачка 3. КЗС и кривичног дела из члана 172. Закона о пореском поступку и пореској администрацији".

(Решење Округног суда у Београду, Кж. број 624/03 од 31. марта 2003. године)

Недозвољена трговина

Продаја робе након што је окривљена покренула поступак за добијање дозволе за трговину, пре него што је добила дозволу представља кривично дело недозвољене трговине.

Из образложења:

"Окривљеној је стављено на терет да је немајући овлашћење за трговину набавила грађевински материјал у већој количини и вредности у сврху продаје и да је исти продавала на закупљеном стоваришту.

Окривљена је у својој одбрани навела да је припремала отварање свог предузећа за трговину грађевинским материјалом и да је у том циљу, најпре закључила уговор о закупу стоваришта, а затим поднела захтев општини за регистрацију СТР које би се бавило трговином грађевинске опреме.

Брани се да је процедура око регистрације потрајала дуже него што је очекивала, па је стога морала да почне да испуњава обавезе у погледу закупа и из тих разлога је пре него што је формално добила дозволу део набављене робе продала.

Другостепеном одлуком потврђена је пресуда јер је првостепени суд правилно оценио да је у конкретном случају битно да је роба набављена и продавана без овлашћења за трговину".

(Пресуда Округног суда у Београду, Кж. број 1547/02 од 28. августа 2002. године)

=====

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

=====

ПРАВНА СХВАТАЊА

**ПРАВНИ ЛЕК ПРОТИВ РЕШЕЊА О ПРИВРЕМЕНОЈ МЕРИ У
ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ**

Одлука парничног суда о одређивању привремене мере може се побијати само оним правним средством, на начин и под условима прописаним одредбама Закона о парничном поступку. Зато се и поступак оцене законитости тих одлука парничног суда не може иницирати приговором као правним средством извршног поступка, већ жалбом која се изјављује у роковима и под условима одређеним одредбама ЗПП.

Приговором се може побијати само првостепена одлука о одређивању привремене мере донете у извршном или другом поступку ако је тим законом изричито прописана примена одредаба ЗИП о поступку обезбеђења.

Образложење

"За разлику од ранијег Закона о извршном поступку, када се против решења донетог по приговору на решење о извршењу могла изјавити жалба, новим законом је прописано да се првостепено решење о извршењу може побијати само приговором. Одлуку о приговору доноси веће тројице судија истог суда. Та одлука другостепеног већа је сагласно одредби члана 8. тачка 4. ЗИП правоснажна. На тај начин новим Законом о извршном поступку је искључена могућност контроле законитости решења о извршењу од стране Округног, односно Вишег привредног суда, као другостепене правосудне инстанце.

Према важећем правном ставу Врховног суда Србије усвојеном на седници грађанског одељења 19.2.1996. године решење о одређивању привремене мере је увек решење о извршењу које се спроводи у границама одређеним тим решењем, независно од чињенице да ли је донето по одредбама ЗИП, или других закона, и без обзира да ли је привремена мера одређена у извршном, парничном или ванпарничном поступку. Стога решење о одређивању привремене мере донето и у парничном и у ванпарничном поступку дужник може сагласно одредби члана 244. у вези члана 48. ЗИП побијати само приговором. Жалба дужника против решења о привременој мери сматра се приговором о коме, на основу члана 49.ЗИП, одлучује онај првостепени суд који је привремену меру и одредио.

Наведено правно становиште Врховног суда Србије усвојено је у време важења старог закона о извршном поступку. Одредба члана 8. тог закона прописивала је да против решења о извршењу дужник може изјавити приговор, а жалбу само против одлуке донете по приговору. С тим у вези, наведеним ставом Грађанског одељења Врховног суда Србије разрешено је спорно питање судске праксе о дозвољености жалбе

ПРАВНА СХВАТАЊА

као правног лека против решења о одређивању привремене мере донетог од стране парничног суда у парничном поступку.

До тог времена, у пракси привредних судова примењиван је правни став Вишег привредног суда, према коме се допуштеност жалбе ценила у зависности од чињенице да ли је решење о одређивању привремене мере донето пре или након подношења тужбе и чињенице да ли је то решење донето пре заказаног припремног рочишта, односно рочишта за главну расправу, или је то учињено на тим рочиштима по изјашњењу супротне странке. Стога се сагласно том становишту Вишег привредног суда жалба против решења о одређивању привремене мере могла изјавити само у случају када је такво решење донето у току спора након изјашњења противне странке о предлогу за издавање привремене мере. У противном, жалбом се могло побити само решење донето поводом приговора изјављено против решења о одређивању привремене мере.

И у време доношења наведених ставова Врховног суда Србије и Вишег привредног суда постојала су и другачија мишљења о овом спорном питању. Заговорници тог става су се залагали за дозвољеност жалбе против решења о одређивању привремене мере у свим случајевима када је то решење донето од стране парничног суда по правилима парничног поступка.

Ступањем на снагу новог Закона о извршном поступку ово споро питање је још више добило на значају. То је последица чињенице да је због решења прихваћеног у том закону и сада важећег става судске праксе искључено право жалбе против решења о одређивању привремене мере донетог од стране парничног суда по правилима парничног поступка. Међутим, новонастала правна ситуација је такво решење учинила *contra legem*. Зато се намеће и потреба његовог преиспитивања.

Правни разлози због којих је неопходно преиспитати наведено правно схватање су вишеструки.

Прво. Основни постулат спорног става је у оцени да је решење о одређивању мере по својој правној природи увек решење о извршењу, без обзира у ком поступку је донето. Ова темељна одредница тог става изводи се из премисе о привременој мери као искључивом институту извршног права и извршног поступка. Даље, се на темељу одредби члана 2. став 1. чл.244. и 262. став 2. ранијег ЗИП закључује да решење о одређивању привремене мере није извршни наслов, већ решење о извршењу које се непосредно спроводи у границама одређеним привременом мером. Одредбом чл.435. и 442. ЗПП прописује се да је у поступку у парницама из радних односа и поступку због сметања поседа суд може одредити привремене мере које се примењују у извршном поступку. На примену одредби ЗИП о поступку обезбеђења упућује и одредба члана 392. Закона о браку, као и одредба чл.125. Закона о ванпарничном поступку. Сагласно таквом законском одређењу заузет је став да се код привремене мере у погледу правних лекова увек примењују одредбе чл.8., чл.48., чл.49. у вези члана 244. раније важећег Закона о извршном поступку. Наведена правна аргументација изнета је у образложењу предметног правног става усвојеног на седници Грађанског одељења Врховног суда Србије 19.02.1996. године.

ПРАВНА СХВАТАЊА

Међутим, изнети став и наведени правни разлози не могу се прихватити. Ово са разлога, што решење о одређивању привремене мере представља *sui generis* судску одлуку. Посебност те одлуке исказује се кроз законско установљење њене извршности одмах по доношењу могућности непосредног спровођења од стране суда који је исту донео. Те особености подједнако важе и за решење о одређивању привремене мере донете у извршном поступку и за решење којим је привремена мера одређена по правилима извршног поступка од стране парничног или ванпарничног суда. У прилог том ставу стоји чињеница да се и одредбама Закона о извршном поступку привремена мера одређује као једно од средстава поступка обезбеђења. Поступак обезбеђења, и у оквиру њега привремене мере, уређене су посебним одредбама Закона о извршном поступку које се примењују независно од општих одредби извршног поступка. Опште одредбе извршног поступка се сходно одредби члана 244. ранијег ЗИП, односно члана 225. новог Закона о извршном поступку само супсидијарно примењују и у поступку обезбеђења. С тим у вези, треба истаћи да је одредбом члана 251. новог ЗИП којим правним средствима и под којим условима се може побијати решење о одређивању привремене мере донете у поступку обезбеђења. Све то јасно указује да решење о привременој мери и у том случају представља посебну – *sui generis* одлуку.

Следом реченог, произлази да је и решење о привременој мери донето у извршном поступку и решење којим је одређена привремена мера у парници по својој правној природи истовремено и извршни налог и решење о извршењу. Том посебношћу ове судске одлуке ствара се и правна могућност за њено непосредно извршење од стране суда који је донео. Стога се и примена општих одредби ЗИП и поступка одређивања привремене мере у парници тиче само поступка спровођења одлуке парничног суда о одређивању привремене мере, а не и дозвољености и врсте правног средства за преиспитивање њене законитости прописаног ЗИП-ом. То конкретно значи да се решење парничног суда о одређивању привремене мере може побијати само под условима и оним правним средством које је одређено одредбама Закона о парничном поступку. Због тога се и домен примене одредби ЗИП у односу на решење парничног суда о одређивању привремене мере своди само на спровођење, а не и на оцену дозвољености врсте правног средства за преиспитивање његове законитости. Практично посматрано, то значи да парнични суд увек непосредно спроводи решење о издатој привременој мери, а само у случају да је у спровођењу те одлуке потребно ангажовање извршног органа, то чини на начин и под условима прописаним општим одредбама ЗИП. Примера ради, решење парничног суда о привременој мери којом се забрањује реализација акцептног налога, или располагање средствима на жиро рачуну дужника увек се спроводи непосредно доставом тог решења надлежном органу за послове платног промета. Међутим, ако се ради о забрани отуђења одређених покретних ствари тада се попис истих и предаја на чување трећем лицу непосредно реализује радњама и активношћу извршног органа суда по општим правилима извршног поступка за спровођење извршење, а под надзором и упутствима парничног суда који је то решење донео. Принципијелно гледано тако се поступа и у случају када се ствари које су предмет привремене мере налазе на подручју другог суда, с тим што се у том случају ангажовање службеног лица тог суда врши замолним путем.

ПРАВНА СХВАТАЊА

Друго. Изнето становиште Грађанског одељења Врховног суда трпи критику и са разлога законом уско ограничене могућности да се у парници примењују одредбе Закона о извршном поступку. Насупрот томе, одредбом члана 14. ЗИП прописано је опште правило да се у поступку извршења и обезбеђења сходно примењују одредбе Закона о парничном поступку, осим ако је тим или другим савезним законом другачије одређено. Из тог разлога, правно је недопуштено дерогирање одредби ЗПП о правном леку прихватањем приговора као правног средства одређеног ЗИП-ом у случају доношења привремене мере од стране парничног суда по правилима парничног поступка.

Треће. Из чињенице да нема општег правила о применама одредаба ЗИП у парници следи да се и решење о одређивању привремене мере парничног суда може побијати само оним правним средством које је прописано Законом о парничном поступку. Одредбом члана 278., у вези члана 288. став 2. и члана 312. ЗПП прописано је да парнични суд о привременим мерама обезбеђења одлучује решењем. У исто време, одредба члана 378. ЗПП одређује да је против првостепеног решења парничног суда дозвољена жалба, уколико тим законом није прописано да жалба није дозвољена. Жалба против решења о одређивању привремене мере увек је дозвољена у случају доношења таквог решења на темељу овлашћења суда чл.278. и 312. ЗПП. Посебна жалба је недопуштена само против решења о привременој мери одређеној у складу са одредбом чл.435. и 442. ЗПП, али се и у том случају решење о привременој мери може побијати жалбом против одлуке о главној ствари. Оваквим законским решењем несумњиво се указује да се решење о одређивању привремене мере донето у парничном поступку у сваком случају једино жалбом може побијати. Те одредбе закона су језички апсолутно јасни. Њихово значење се не може довести у питање ни са аспекта циљног и систематског тумачења. Зато је супротно решење да је приговор једини правни лек против првостепеног решења о одређивању привремене мере донетог у парничном поступку правно апсолутно неутемељено.

Четврто. Правно становиште о недопуштености жалбе као правног лека против првостепеног решења парничног суда о привременој мери не може се прихватити ни са разлога неспорног одређења ЗПП да се у парничном поступку могу одредити привремене мере обезбеђења, односно привремене мере које се примењују у извршном поступку. Чињеница да су такве одредбе садржане у Закону о парничном поступку не значи да се и у поступку одлучивања у предлогу за издавање привремене мере у парници преносе процесна правила ЗИП о врсти и допуштености правног лека против таквог решења парничног суда. Том закључку нема места, пре свега, са разлога што ЗПП не прописује могућност такве примене процесних решења одређених одредбама ЗИП. Осим тога, преношење одредби ЗИП у парнични поступак није правно могуће ни са разлога, што је правно допуштена само примена одредаба ЗПП у поступку извршења и обезбеђења, а не и примена одредаба ЗИП у парници. Зато се и наведене одредбе ЗПП морају уско тумачити. Конкретно, то би значило да је примена одредаба ЗИП у доношењу парничног решења о привременој мери ограничена само на материјално – правне услове за одређивање привремене мере, док је примена процесних правила о дозвољености и врсти правног лека прописаних Законом о извршном поступку искључена. Стога се и правни учинак таквог законског решења исцрпљује у могућности парничног суда да у поступку издавања привремене мере примени само оне одредбе ЗИП којима је прописано

ПРАВНА СХВАТАЊА

када је недопуштено издавање привремене мере, који услови за њено одређење, које су врсте привремених мера обезбеђења новчаног и неновчаног потраживања, када постоји могућност одређивања више привремених мера и време за које се одређује и када се укида привремена мера.

Следом реченог измењено је постојеће и утврђено ново правно схватање о дозвољености правног лека против решења о привременој мери донетог у парничном поступку".

(Правно схватање утврђено на седници Грађанског одељења Врховног суда Србије од 30. јуна 2003. године)

ПРАВНО МИШЉЕЊЕ

ПРИМЕНА ОДРЕДБЕ ЧЛАНА 20. СТАВ 4. ЗАКОНА О ПРИВАТИЗАЦИЈИ У ПАРНИЧНОМ И ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

1. Суд ће позивом на одредбу члана 20. став 4. Законика о приватизацији прекинути само поступак спровођења а не и поступак извршења принудне наплате новчаног потраживања одређеног решењем о извршењу донетим пре датума покретања поступка реструктурирања извршног дужника.

2. Суд ће дозволити предложено извршење ради намирања новчаног потраживања и у случају када је такав предлог поднет након покретања поступка реструктурирања, али ће истовремено са решењем о дозволи извршења донети решење о прекиду поступка његовог спровођења.

3. Прекид поступка спровођења извршења не може се одредити позивом на одредбу члана 20. став 4. Закона о приватизацији у случају када су предмет извршења неновчане обавезе дужника над којим је покренут поступак реструктурирања.

4. Прекид поступка се не може одредити на темељу одредбе члана 20. став 4. Закона о приватизацији ни у парницама које су покренуте за наплату новчаног потраживања туженог над којим је покренут поступак реструктурирања.

Образложење

"Одредбом члана 20. став 4. Закона о приватизацији ("Службени гласник РС", број 38/01), прописано је да у току спровођења реструктурирања повериоци не могу предузимати радње ради принудне наплате својих доспелих потраживања. С тим у вези, у судској пракси се поставило питање какав је правни учинак ове одредбе закона у парничном и извршном поступку. Спор о том питању је последица Законом о извршном поступку прописане забране да се одредбе других закона које се односе на захтев за одлагање и прекид извршења неће примењивати у извршном поступку.

Међутим, судовима су упућени захтеви Агенције за приватизацију да се због покретања поступка реструктурирања одреди прекид започетих парничних и извршних поступака према тим привредним субјектима, односно да се не дозволи покретање нових након датума доношења решења о поступку реструктурирања. При томе, Агенција за приватизацију тражи прекид свих судских поступака без обзира на предмет спора или извршења о коме се исти воде.

У поводу тог спорног питања Врховном суду је достављен захтев Општинског суда у Неготину Су.бр.38/2003-167 од 20.05.2003. године да се тако настали проблем разреши одговарајућим ставом Грађанског одељења. Заузимање става се тражи како због озбиљности самог проблема тако и због великог броја предмета у којима је тражено да се поступак прекине. Само пред тим судом у току је 140 предмета у којима је потребно донети одговарајућу одлуку о захтеву Агенције за приватизацију. Идентичан проблем је уочен и у раду других судова опште надлежности, односно трговинских судова.

ПРАВНО МИШЉЕЊЕ

Одговор на изнето спорно питање условљен је предходним разрешењем односа Закона о парничном и извршном поступку за Законом о приватизацији. Сматрамо да је Закон о приватизацији *lex specialis* у односу на Закон о парничном поступку и Закон о извршном поступку. Доследно томе, забрана уставновљена одредбом члана 263. ЗИП не би могла произвести никакав правни учинак у односу на обавезу утемељену одредбом члана 20. став 4. Закона о приватизацији.

Штавише, за случај да се заузме другачије становиште о колизији тих закона судови би морали применити цитирану одредбу Закона о приватизацији. Ово из разлога, што је одредбом члана 263. ЗИП забрањена примена одредби других закона о одлагању и прекиду извршења, док се одредбом члана 20. став 4. Закона о приватизацији забрањује само предузимање радњи принудне наплате доспелих потраживања. Према томе, одредбом члана 263. ЗИП забрањује се прекид започетог извршног поступка, али није забрањен и прекид у спровођењу самог извршења. Из тог разлога суд би могао позивом на одредбу чл.20.ст.4. Закона о приватизацији донети решење да се започети поступак спровођења извршења прекида до окончања поступка реструктурирања.

Спорно је само да ли се извршење може дозволити и по предлогу који је поднет суду након покретања поступка реструктурирања. У том случају суд мора дозволити тражено извршење, с тим да истим, или посебним решењем одреди и прекид његовог спровођења. Доношењем таквог решења суд би у целости испоштовао важеће одредбе ЗИП и истовремено удовољио забрани прописаној одредби члана 20. став 4. Закона о приватизацији. У противном, а за случај да се заузме став о недозвољености таквог предлога странка би се мимо постојећих законом установљених права непотребно изложила трошковима двоструке наплате судских такси.

Насупрот томе, а када се ради о захтеву Агенције за прекид започетог парничног поступка, у том случају нема места примени одредби члана 20. став 4. Закона о приватизацији. Ово из разлога, што се парнични поступак не води у циљу принудног намирења доспелог потраживања, већ стицања извршног наслова којим се утврђује основ и висина спорног дуга и одређује обавеза његове исплате. Због тога се таквом захтеву Агенције не би могло удовољити ни позивом на одредбу члана 212. став 1. тачка 6. ЗПП.

Исто тако, а обзиром да је одредбом члана 20. став 4. Закона о приватизацији забрањено само предузимање радњи у циљу принудне наплате доспелих обавеза, прекид се не може одредити ни у свим другим поступцима извршења који се воде по предлогу за извршење неновчаних обавеза".

(Правно мишљење усвојено на седници Грађанског одељења Врховног суда Србије од 30. јуна 2003. године)

ПРОЦЕСНО ПРАВО

Састав суда у спору за заштиту проналазака и техничких унапређења

Спорове који се односе на заштиту или употребу проналазака и техничких унапређења узорака, модела, жигова или географских ознака порекла или права на употребу фирме или назива, суди у првом степену веће, без обзира на вредност предмета спора.

Из образложења:

"У поступку пред првостепеним судом учињена је битна повреда из члана 354. став 2. тачка 1. ЗПП на коју другостепени суд пази по службеној дужности јер је првостепени суд који је донео побијану одлуку био непрописно састављен.

Захтеви тужилаца односе се према наводима тужбе на исплату накнаде за искоришћавање техничког унапређења тужилаца. Решењем Врховног суда Србије Р. 142/96 од 2.10.1996. године одређено је да је за поступање у овом спору ради заштите имовинских права аутора техничког унапређења стварно надлежан Окружни суд у Новом Саду у смислу члана 14. став 1. тачка 5. Закона о судовима.

Према члану 43. став 5. ЗПП, спорове који се односе на заштиту или употребу проналазака и техничких унапређења узорака, модела, жигова или географских ознака порекла или права на употребу фирме или назива, суди у првом степену веће, без обзира на вредност предмета спора.

Како је побијано решење донео судија појединац а не веће, Врховни суд је на основу члана 380. став 1. тачка 3. ЗПП, укинуо побијану одлуку и одлучио као у изреци".

(Решење Врховног суда Србије, Гж. 2/03 од 30. јануара 2003 године)

Судска надлежност и повреда дисциплине члана ловачког удружења

Суд није овлашћен да одлучује о законитости одлуке органа ловачког удружења, којом је члану удружења на основу статута удружења изречена опомена због повреде ловачке дисциплине.

Из образложења:

"Побијаном правноснажном пресудом одлучено је о захтеву тужиоца за оцену законитости коначног решења ДДК туженог ловачког удружења, којим је тужиоцу као члану удружења, изречена дисциплинска мера опомене због повреде ловачке дисциплине.

Суд расправља и одлучује по правилима парничног поступка из члана 1. ЗПП, у споровима из личних и породичних односа, из радних односа, као и из имовинских и

ПРОЦЕСНО ПРАВО

других грађанско-правних односа, физичких правних лица, осим ако су неки од наведених спорова посебним законом стављени у надлежност другог државног органа. Стога је, у судском поступку, суд овлашћен да расправља и одлучује по правилима парничног поступка у споровима из члана 1. ЗПП, постојању или непостојању неког права или правног односа или истинитости или неистинитости неке исправе (члан 187. ЗПП), или да расправља и одлучује о захтеву опредељеном у смислу члана 186. ЗПП. О законитости коначних одлука правних лица, суд одлучује само у случајевима који су посебним законом изричито прописани.

Према члану 1. у вези члана 1, 4, и 10, став 2. тачка 4. Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају за територију СФРЈ ("Службени лист СФРЈ" број 42/90, "Службени лист СРЈ" бр.24/94, 28/96), грађани се слободно и добровољно повезују, удружују и у том циљу оснивају организације (удружења, друштвене организације и политичке организације). Ове организације имају својство правног лица, а статутом, између осталог, утврђују услове и начин учлањивања и престанак чланства, права, обавезе и одговорност чланова. Зато суд није овлашћен да одлучује о законитости одлуке органа ловачког удружења, којом је члану удружења на основу статута удружења изречена опомена због повреде ловачке дисциплине, јер оваквом одлуком није повређено уставно право грађана на удруживање из члана 44. Устава РС, и члана 1. наведеног закона.

Како нису испуњени услови за судску заштиту по правилима парничног поступка из члана 1. ЗПП, Врховни суд је на основу члана 399. у вези члана 366. ЗПП, одбацио тужбу и одлучио као у изреци".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 1598/02 од 21. новембра 2002. године)

*До када се могу користити мере предвиђене
у члану 109. ЗПП-а*

После заказивања припремног рочишта односно рочишта за главну расправу сва нејасна питања се имају расправити и рашчистити на главној расправи, а не може се више враћати тужба на исправку односно допуну, нити користити друге мере из члана 109. ЗПП-а.

Из образложења:

"Из садржине списка и првостепеног решења произилази да је првостепени суд тужбу одбацио као неуредну због тога што тужиља није удовољила решењу којим је позвана да исправи и допуни тужбу тако што ће свој захтев одредити за утврђивање права коришћења стана, већ је остала код захтева из тужбе да се поништи решење Комисије за стамбене послове туженог.

ПРОЦЕСНО ПРАВО

По претходном испитивању тужбе, према одредбама члана 281. ЗПП-а, кад утврди да је тужба неразумљива или непотпуна, председник већа ће ради отклањања ових недостатака предузети потребне мере предвиђене чланом 109. ЗПП-а, а то значи да може да врати тужиљи тужбу ради исправке или допуне, па ако буде враћена без исправке односно допуне поднесак се одбацује.

Према одредбама члана 284. ЗПП-а, ако председник већа сматра да се на основу тужбе може даље поступати казаће, по правилу, припремно рочиште и наредиће да се примерак тужбе достави туженом.

Према напред изложеним одредбама парничног поступка, после заказивања припремног рочишта, односно рочишта за главну расправу ако припремно рочиште није одржано, сва нејасна питања се имају рашчистити, расправљањем и у том расправљању се може тражити од странке да разјасни своје наводе и предлоге (члан 287. ЗПП), а не може се више враћати тужба на исправку односно допуну, нити користити друге мере предвиђене у члану 109. ЗПП.

Првостепени суд је решење о одбачају тужбе донео након што је одржао рочиште за главну расправу, па је на тај начин учинио битну повреду из члана 354. став 1. у вези члана 109. и 312. ЗПП, коју другостепени суд није санкционисао, па су због тога обе нижестепене одлуке морале бити укинуте применом одредбе члана 394. став 1. у вези члана 400. ЗПП-а, и предмет враћен првостепеном суду на поновни поступак".

(Решење Врховног суда Србије, Рев.437/02 од 27. априла 2002. године)

Конекситет тужбе и противтужбе

Суд је дужан да истовремено суди и одлучи о тужбеном захтеву градитеља за признање права власништва на земљишту и грађевинском објекту и о противтужбеном захтеву власника земљишта да му припадне право својине на грађевинском објекту уз обавезу да градитељу накнади вредност објекта, јер се тужба и противтужба налазе у конексном односу.

Из образложења:

"У овој парници постављена су два захтева: тужбеним захтевом тужилац је тражио да му се као градитељу призна право власништва на наведеној парцели и право власништва на изграђеној стамбеној згради, док је противтужбеним захтевом тужени тражио да се утврди да је он по правном основу стицања својине од несавесног градитеља стекао право својине на ванкњижној згради саграђеној на спорној парцели са правом уписа у земљишну књигу и обавезом тужиоца да му преда посед наведене некретнине, те његовој обавези да градитељу исплати вредност објекта. Првостепени суд је одбио тужбени захтев сматрајући да је тужилац несавестан градитељ, а усвојио противтужбени захтев сматрајући да је тужени као власник спорне парцеле био савестан. Другостепени суд је првостепену пресуду укинуо у делу у којем је одбијен тужбени захтев, а преиначио

ПРОЦЕСНО ПРАВО

у делу у којем је усвојен противтужбени захтев тако што је противтужбени захтев у целости одбио, налазећи да је тужени као власник земљишта био несавестан. При томе је занемарио да се тужба и противтужба налазе у конексном односу, који захтева истовремено суђење и одлучивање, с обзиром да се тужбени и противтужбени захтеви искључују: ако је тужбени захтев основан, противтужбени је неоснован и обрнуто. Због оваквог карактера захтева тужбе противтужбе, опстанак пресуде о одбијању противтужбеног захтева значио би прејудицирање одлуке о тужбеном захтеву. Ово из разлога што грађењем на туђем земљишту долази до спајања грађевине и земљишта у јединствену непокретност на којој не може даље опстати двовлашће, већ грађевина мора припасти власнику земљишта или обрнуто, земљиште мора припасти градитељу. Правила за разрешење правне ситуације настале грађењем на туђем земљишту прописана су одредбом чл.25. и 26. Закона о основама својинско-правних односа. Одлука о томе да ли ће земљиште припасти градитељу или ће грађевински објекат припасти у својину власнику земљишта зависи од савесности градитеља и власника земљишта, а што захтева истовремено одлучивње о захтеву градитеља и захтеву власника земљишта.

Пошто се другостепена пресуда у делу одлуке о противтужбеном захтеву не може испитати у погледу правилне примене материјалног права без итовремене одлуке о тужбеном захтеву, кога у овом тренутку нема, Врховни суд је на основу одредбе члана 395. ЗПП-а, укинуо другостепену пресуду у делу у коме је преиначена првостепена пресуда и противтужбени захтев одбијен, а ради целисходности поступка укинуо је и првостепену пресуду у усвајајућем делу противтужбеног захтева, будући да је другостепеном пресудом првостепена пресуда укинута у одбијајућем делу тужбеног захтева".

(Решење Врховног суда Србије у Београду, Рев. 5314/02 од 12. фебруара 2003. године)

*Изостанак пуномоћника странке са рочишта за главну расправу
и повлачење тужбе у смислу члана 216. став 4. ЗПП*

Кад странка у смислу одредбе члана 138. Закона о парничном поступку има законског заступника, односно пуномоћника, достављање се врши законском заступнику односно пуномоћнику, ако у Закону није шта друго одређено, па изостанак пуномоћника тужиоца – адвоката са рочишта за главну расправу повлачи последицу из члана 216. став 4. ЗПП, уколико се стекну и остали законом потребни услови.

Из образложења:

"Решењем Општинског суда у Новом Пазару утврђено је да се тужба тужиоца сматра повученом, јер су се стекли услови за друго мировање поступка. На рочиште је уредно позван пуномоћник тужиоца.

ПРОЦЕСНО ПРАВО

Неосновано се у ревизији тужиоца истиче да је пуномоћник тужиоца саветовао странку да сама иде на рочиште, што је она и учинила током поступка, па да није било услова да се рочиште одржи када тужилац није уредно позван.

Према одредби члана 138. Закона о парничном поступку, кад странка има законског заступника, односно пуномоћника, достављање се врши законском заступнику, односно пуномоћнику, ако у овом закону није што друго одређено. Применом цитиране одредбе Закона о парничном поступку, нижестепени судови су правилно поступили када су на заказана рочишта позивали пуномоћника тужиоца – адвоката, па његов изостанак повлачи последице из Закона о парничном поступку, па и поступку из члана 216. став 4. ЗПП".

(Решење Верховног суда, Рев. II 1706/02 од 14. маја 2003. године)

*Повлачење тужбе у смислу члана 216. Закона о парничном поступку
и предлог странке*

Када се у истој парници стекну услови за поновно мировање поступка, сматраће се да је тужба повучена. За доношење таквог решења није потребан предлог туженог и умешача, јер та правна последица наступа по основу самог закона.

Из образложења:

"У овој парници први пут су се стекли услови за мировање парничног поступка које је одређено решењем од 12.05.1992. године. На рочиште које је било заказано за 15.03.2002. године пуномоћник тужиоца уредно позван није приступио нити оправдао изостанак, па су пуномоћник туженог и пуномоћник умешача предложили да суд донесе решење којим се тужба сматра повученом, јер је већ постојало једно мировање у овом поступку.

На основу тако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су правилном применом материјалног права утврдили да се тужба сматра повученом на основу члана 216. Закона о парничном поступку.

Према одредби члана 216. Закона о парничном поступку, мировање поступка наступа ако се обе странке пре закључења главне расправе о томе споразумеју, или кад обе странке изостану са припремног рочишта или рочишта за главну расправу, односно кад присутне странке на рочишту неће да расправљају, као и кад једна странка која је уредно позвана изостане, а друга предложи мировање, или кад на рочиште дође само тужилац, па не предложи доношење пресуде због изостанка. Према ставу 4. истог члана, ако се у истом поступку поново испуне услови за мировање, сматраће се да је тужба повучена.

ПРОЦЕСНО ПРАВО

Измена Закона о парничном поступку према којој је унета одредба става 4. члана 216, ступила је на снагу 1. јула 1990. године, а објављена у "Службеном листу СФРЈ", број 27/90 од 25. маја 1990. године. Пошто је у конкретном случају након ступања на снагу измене одредбе члана 216. ЗПП дошло до два узастопна мировања поступка, то су се стекли услови за доношење решења према коме се тужба сматра повученом. За доношење таквог решења није био потребан предлог туженог и умешача, јер таква правна последица наступа на основу самог закона".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. II 1706/02 од 14. маја 2003. године)

Пресуђена ствар

Није реч о пресуђеној ствари ако поверилац након правноснажности судске пресуде којом није одлучено о затезној камати, због доцње дужника у испуњењу главне тражбине, у новом спору захтева (самостални захтев) досуђење затезне камате.

Из образложења:

"Неоснована су указивања у ревизији да се ради о пресуђеној ствари. Да би једна правна ствар била пресуђена (члан 333. став 2. ЗПП), потребно је да постоји идентитет странака, идентитет чињеничног основа тужбеног захтева и идентитет предмета тужбеног захтева (петитум тужбе). У овом случају раније је између истих странака донета правноснажна пресуда на основу признања 24. јула 2000. године, којом је тужиоцу досуђен главни износ дуга, с тим што није одлучено о законској затезној камати. Том пресудом дакле, окончана је парница између истих странака у коме је одлучено само у погледу главне тражбине.

Међутим, у овом спору тужилац је захтев за досуђење законске затезне камате ставио у поступак као главни самостални захтев због доцње туженог у испуњењу главне тражбине по ранијој правноснажној пресуди. Због тога у овом случају не постоји идентитет ранијег и новог захтева, па није реч о пресуђеној ствари ако поверилац након правноснажности судске одлуке поднесе захтев за исплату затезне камате. Дакле, не ради се о захтеву за процесну камату која се не може самостално остваривати јер дели и судбину главне ствари.

Са наведених разлога, Врховни суд је на основу члана 393. ЗПП, одлучио као у изреци".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3331/01 од 5. септембра 2001. године)

ПРОЦЕСНО ПРАВО

---

*Битна повреда учињена саслушањем сведока
пред замољеним судијом*

Саслушањем сведока на рочишту одржаном пред замољеним судијом о чијем датуму и времену одржавања странке нису обавештене чини се битна повреда из члана 354. став 1. у вези чл.4. и 224. став 3. ЗПП-а.

Из образложења:

"Међутим, основано се у ревизији истиче да заузето становиште нижестепених судова о плаћеној одговарајућој купопродајној цени у целости нема чињенично утемељење. Постојање те чињенице суд утврђује на основу исказа саслушаних сведока, односно писмених изјава које су у спису приложене. При томе, искази саслушаних сведока су дати на рочишту одржаном пред замољеним судијом, о чијем датуму и времену одржавања странке нису обавештене, нити су истом присуствовале. Таквим поступком замољеног судије повређена је одредба члана 224. став 3. ЗПП. О тој повреди поступка је указано у жалби тужиоца, али другостепени суд такав пропуст није санкционисао. На то се указује и у ревизији. На тај начин повређено је начело непосредности прописано одредбом члана 4. ЗПП. Због тога је побијана другостепена, као и првостепена пресуда захваћена битном повредом из члана 354. став 1. ЗПП".

(Решење Врховног суда Србије, Прев. 107/03 од 23. априла 2003. године)

*Битна повреда одредаба парничног поступка
– члан 354. став 2. тачка 4.*

Битна повреда одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 4. увек постоји ако је мериторно одлучено о захтеву по тужби која је поднета после законом прописаног рока.

Из образложења:

"Пресудом Привредног суда у Београду П.број 390/01 од 26.11.2001. године је ставом првим одбијен тужбени захтев да се утврди да је без правног дејства према тужиоцу Б.Ј. из К. власнику Грађевинске занатске радње правна радња – одлука првотуженог ДП "... М. – К. из Београда од 2.06.1997. године о оснивању друготуженог ДП "Т.П." из Београда који је располагао имовином до износа од 131.833,50 динара са законском затезном каматом од 3.07.1995. године до исплате, као и да се овај износ врати у имовину предузећа у стечају што је друготужени дужан да призна и трпи.

ПРОЦЕСНО ПРАВО

Виши трговински суд у Београду је решењем Пж.број 1776/2002 од 3.04.2002. године, одлучујући о жалби тужиоца, укинуо пресуду Привредног суда у Београду у делу у ком је тужбени захтев одбијен и тужбу одбацио.

При одлучивању о ревизији тужиоца Врховни суд Србије је нашао да је другостепени суд правилно поступио када је одлучио на горе описани начин.

Наиме, поставило се као спорно питање да ли је било места одбачају тужбе, с обзиром да је тужилац пропустио да у законом предвиђеном року поднесе тужбу за побијање правних послова. Врховни суд је нашао да је другостепени суд правилно поступио када је укинуо првостепену одлуку и тужбу одбацио. Ово због тога што је првостепени суд учинио битну повреду из члана 354. став 2. тачка 4. ЗПП, а која повреда постоји ако је мериторно одлучено о захтеву по тужби која је поднета после законом прописаног рока. Значи, уколико је протекао законом прописан рок за подношење тужбе нема места доношењу мериторне одлуке, већ има места само одбачају тужбе. На овај начин поступио је другостепени суд, који се приликом доношења другостепене одлуке и позвао на одредбу члана 354. став 2. тачка 4. ЗПП".

(Решење Врховног суда Србије, Прев.299/02 од 29. јануара 2003. године)

*Промена вредности предмета спора
и право на изјављивање ревизије*

Промена вредности предмета спора у току парнице извршена супротно члану 40. став 3. Закона о парничном поступку није од утицаја на право на изјављивање ревизије, јер је суд дужан да вредност спора утврди на припремном рочишту, односно на главној расправи пре упуштања у меритум ствари.

Из образложења:

"Предмет спора је захтев тужиоца за утврђивање права својине на непокретности-катастарској парцели, па се дозвољеност ревизије цени, на основу члана 382. став 3. у вези члана 40. став 2. Закона о парничном поступку, према вредности предмета спора која је у тужби наведена.

Према члану 72. Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку ("Службени лист СРЈ", број 12/98), који је ступио на снагу 14. 03. 1998. године, а којим је измењен члан 382. став 3. Закона о парничном поступку, ревизија није дозвољена у имовинско-правним споровима у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, предају ствари или извршење неке друге чинидбе, ако вредност предмета спора коју је тужилац у тужби навео не прелази 15.000,00 динара.

ПРОЦЕСНО ПРАВО

У тужби коју је поднео 22. 12. 1999. године, тужилац је означио вредност предмета спора у износу од 15.000,00 динара, а на ту вредност предмета спора наложено му је 5. 01. 2000. године плаћање таксе на тужбу, према тарифном броју 1. став 1. Таксене тарифе Закона о судским таксама ("Службени гласник РС", бр.28/94.... 16/97), коју је и платио.

Како је парнични поступак покренут након ступања на снагу Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку, а одређена вредност предмета спора у тужби не прелази 15.000,00 динара, ревизија није дозвољена према члану 382. став 3. Закона о парничном поступку.

На рочишту за главну расправу одржаном 13. 09. 2000. године, суд је на предлог странака утврдио вредност предмета спора у износу од 17.000,00 динара, али та промена вредности предмета спора није релевантна за оцену дозвољености ревизије зато што није извршена према члану 40. став 3. Закона о парничном поступку - на припремном рочишту, односно на главној расправи пре почетка расправљања о главној расправи".

(Решење Врховног суда Србије, Рев.1946/03 од 11. децембра 2002. године)

СТВАРНО ПРАВО

Грађење на туђем земљишту

У спору поводом грађења једног сувласника на земљишту другог сувласника, одлука о томе да ли ће сувласнички део другог сувласника припасти градитељу или ће грађевински објекат припасти у својину сувласнику који није градио, зависи од савесности оба сувласника и од односа грађевинске вредности изграђеног објекта према прометној вредности сувласничког дела земљишта другог сувласника који није градио.

Из образложења:

"У проведеном поступку је утврђено да је тужилац спорну парцелу купио 1982. године од лица које није био њен власник у целости, већ само у 1/4 дела. Након што је ступио у посед парцеле тужилац је отпочео са градњом куће и помоћних објеката. Постојање куће и помоћних објеката првостепени суд је идентификовао увиђајем на лицу места уз суделовање вештака геометра. Вештачењем је утврђена вредност објекта и прометна вредност парцеле.

На основу тако утврђених чињеница нижестепени судови су закључили да тужилац није стекао на спорни 3/4 дела парцеле сувласништво по основу грађења зато што површина земљишта под кућом и помоћним објектима не прелази величину сувласничког дела коју је тужилац купио од целокупне парцеле.

Основано у захтеву за заштиту законитости се истиче да су нижестепени судови погрешно применили материјално право када су одбили тужбени захтев за признање права сувласништва на спорној парцели у 3/4 дела по основу грађења на туђем земљишту.

Грађењем на туђем земљишту долази до спајања грађевине и земљишта у јединствене непокретности на којој не може даље опстати двовлашће, већ грађевина мора припасти власнику земљишта или обрнуто земљиште мора припасти градитељу. Правила за разрешење правне ситуације настале грађењем на туђем земљишту прописана су одредбама чл.25. и 26. Закона о основама својинско-правних односа. Ова правила се примењују и у ситуацији када је градитељ само сувласник једног дела земљишта, а преостали сувласнички део припада другом лицу. За разрешење такве правне ситуације није од битног утицаја колики део грађевинске парцеле се налази под објектом, како то погрешно закључују нижестепени судови, већ је битно колика је површина земљишта потребна за редовно искоришћавање изграђеног објекта. Одлука о томе да ли ће и сувласнички део другог сувласника припасти градитељу или ће грађевински објекат припасти у својину сувласнику који није градио, зависи од савесности оба сувласника и од односа грађевинске вредности изграђеног објекта према прометној вредности сувласничког дела земљишта другог сувласника који није градио, а како се то правилно истиче у захтеву за заштиту законитости".

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 82/02 од 10. јула 2002. године)

Помоћни објекат као предмет промета

Помоћна зграда дели судбину главне зграде, главног стамбеног објекта и као таква не може бити предмет промета. Вољом странака споредна ствар може постати самостална и бити предмет самосталног правног односа.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, парничне странке су дана 11.02.1992. године постигле споразум о купопродаји непокретности туженог куће изграђене на кат. парцели 1931/1 површине 55 м² и дворишта које служи редовној употреби куће за купопродајну цену од 9.000 ДМ од чега је тужилац платио 4.000 ДМ и 1.000 ŠFRS и о томе сачиниле писмену признаницу од истог датума које су потписале у присуству сведока. Тужени је био искључиви власник наведене куће јер ју је наследио решењем о наслеђивању од 1.08.1977. године, а у току 1983. године на истом плацу заједно са супругом сазидао нову кућу. Стара кућа која је предмет купопродаје изграђена је још 1962. године и коришћена је за становање а састоји се од једнособног стана са купатилом, док је нова стамбена зграда изграђена на истом плацу 1983. године, и састоји се од приземља и два спрата. До спорне куће не постоји посебан прилаз од улице, већ се до ње долази преко истог главног улаза који је поред нове куће и степенишног пролаза отворен, а све инсталације за стару кућу иду преко новоизграђеног објекта туженог. Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови закључују да спорни објекат не може бити предмет купопродаје јер не представља главну ствар већ припада главној ствари и не представља функционалну целину, па је предмет продаје недозвољен. Са ових разлога одбијен је тужбени захтев за утврђење права својине. Основано се ревизијом указује да се овакав закључак не може прихватити.

Споредна ствар, помоћна зграда дели судбину главне зграде, главног стамбеног објекта и као таква не може бити предмет промета. Међутим, вољом странака споредна ствар може постати самостална и бити предмет самосталног правног односа. Под помоћним објектима који не могу бити предмет промета подразумевају се они грађевински објекти који не представљају посебну грађевину, већ припадају стамбеној, пословној згради, дворишту или улазе у састав пољопривредног домаћинства. Помоћни објекти повећавају функционалност главних објеката или делова домаћинства и деле њихову судбину (клозет, обор, ограда, живинарник, стаја, гаража итд.). Под зградом се подразумева стамбена односно пословна зграда као самосталан објекат у погледу економске намене, а помоћне зграде сматрају се делом (припадком) стамбене зграде или пољопривредног имања у целини и у правном промету деле судбину главне ствари уколико се друкчије не уговори. Како је спорна зграда изграђена 1962. године и од тада до данас коришћена за становање, њена намена није промењена. Само због чињенице што нема посебан прилаз са улице и што инсталације за новоизграђени објекат иду преко ње, не може се прихватити закључак нижестепених судова да се ради о помоћном објекту који не може бити предмет промета. Иако се ради о споредној ствари вољом странака она може постати самостална и бити предмет самосталног правног односа. Спорни однос није расправљен са овог аспекта и није оцењено да ли су странке постигле споразум о купопродаји управо овог објекта, изграђеног на посебној катастарској парцели и као таквог уписаног у јавне књиге, а ради оцене да ли признаница од 11.02.1992. године има елементе уговора о промету непокретности и да ли јој суд може признати правно дејство у

СТВАРНО ПРАВО

смислу члана 4. став 4. Закона о промету непокретности. Како спорни однос није расправљен са овог аспекта, то је због погрешне примене материјалног права чињенично стање остало непотпуно утврђено, због чега су обе нижестепене пресуде укинуте".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. број 297/01 од 21.02.2002. године)

Право прече куповине сувласника на стану

Ако тужилац оспорава отуђење стана у целини, дакле и сувласничког удела продавца, онда се његов захтев мора односити и на право прече куповине.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да су тужила и првотужени разведени брачни другови, и да је у претходној парници пресудом Општинског суда у Нишу П. 4843/95, утврђено да тужила по основу брачне тековине има право својине на 1/2 спорног стана у односу на првотуженог, те да је пресуда постала правноснажна 26. јануара 1998. године. Уговором о купопродаји спорног стана од 20. јануара 1998. године, првотужени је без знања и сагласности тужиље продао стан друготуженом.

У овом спору тужила тражи да се утврди да спорни уговор о купопродаји стана у односу на њу не производи правно дејство.

Нижестепени судови налазе да је тужбени захтев тужиље у целости основан. Према разлозима судова стицање у брачној заједници даје право тужили да у смислу Закона о основама својинско-правних односа, а у вези члана 103. Закона облигационим односима тражи поништај наведеног уговора о купопродаји стана, и пресуђење су образложили применом ових закона.

Изражено правно становиште судова за сада се не може прихватити јер није поуздано. Уколико су судови закључили да је првотужени могао располагати својим сувласничким делом без сагласности тужиље као другог сувласника у смислу члана 14. став 2. Закона о основама својинско-правних односа, то би значило да наведени уговор о купопродаји не производи правно дејство у односу на тужилу и то само у погледу њене једне идеалне половине стана који је предмет овог уговора. С тим у вези се неби могло удовољити тужбеним захтеву за поништење наведеног уговора у целини. Међутим, с обзиром да је такав захтев тужила ставила у поступак, а да суд није везан за правни основ, утолико је у поступку требало утврдити да ли на страни тужиље постоји право прече куповине на стану у погледу сувласничког удела од 1/2 која припада првотуженом.

У време закључења наведеног уговора примењиван је Закон о промету непокретности ("Службени гласник СРС", број 43/81 са изменама и допунама и "Службени гласник СРС", број 53/93 са изменама и допунама) који је чл.24. и 27. ст.2, 3. и 4. прописао право прече куповине на стану и начин заштите тог права. На примену тих прописа указује и члан 14. став 3. Закона о основама својинско-правних односа.

СТВАРНО ПРАВО

Обзиром да тужила оспорава отуђење стана у целини, дакле и сувласничког удела првотуженог, онда се њен захтев мора односити и на право прече куповине. Оваквом захтеву било би места уколико је тужила испунила услове у погледу рока из члана 27. став 3. Закона о промету непокретности и из члана 27. став 4. истог Закона (полагање износа у висини купопродајне цене сувласничког дела).

Како судови о томе нису водили рачуна, због погрешне примене материјалног права (члан 14. став 2. Закона о основама својинско-правних односа), проузрокована је битна повреда парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 14. ЗПП, јер пресуда не садржи разлоге о одлучним чињеницама.

Са изнетих разлога, Врховни суд је на основу члана 394. став 1. ЗПП, одлучио као у изреци".

(Решење Врховног суда Србије, Рев.ИИ 381/01 од 27. фебруара 2002. године)

Непокретност оптерећена хипотеком

Када је непокретност оптерећена хипотеком ради намирења потрживања због кога се извршење спроводи онда се дозвољено извршење не може прогласити недопуштеним због промене власника, јер је хипотека везана за непокртност а не за личност.

Из образложења:

"Према утврђеним чињеницама тужила је спорне некретнине уговором о поклону из 1985. године поклонила туженом Љ.Т. као брачном другу, чиме је тужени стекао право својине на истим некретнинама. У току трајања брачне заједнице тужени Љ.Т. је узео на зајам одређену суму новца од туженог М.Р. а у циљу обезбеђења потраживања конституисано је заложно право-хипотка у корист туженог М.Р. на истим некретнинама. Касније по предлогу повериоца М.Р. покренут је поступак извршења у коме је одређена продаја истих непокретности ради намирења потраживања. После покретања поступка извршења тужила је поднела тужбу против туженог Љ.Т. ради утврђења ништавости уговора о поклону, па је правноснажном пресудом утврђено да је уговор о поклону закључен између тужиле и туженог Љ.Т. за наведене некретнине ништав. Брак између тужиле и туженог Љ.Т. је разведен. Тужила је у извршном поступку поднела приговор, у коме је навела да је она власник истих непокретности, па је суд закључком тужилу упутио на парницу ради доказивања недопустивости изршења те да иста хипотека не производи правно дејство.

Полазећи од оваког чињеничног стања правилно су нижестепени судови применили материјално право када су тужбени захтев тужиле одбили а тужбени захтев туженог М.Р. усвојили.

СТВАРНО ПРАВО

Одредбом члана 63. Закона о основама својинско правних односа је прописано да је ради обезбеђења одређеног потраживања непокретна ствар може бити оптерећена правом залог у корист повериоца (хипотека), који је овлашћен на начин предвиђен законом, да тражи намирење свог потраживања из вредности те непокретности пре поверилаца који на њој немају хипотеку, као и пре поверилаца који су хипотеку на њој стекли после њега, без обзира на промену власника оптерећене непокретности. Из наведене законске одредбе произилази да је хипотека стварно право на туђој непокретности које овлашћује хипотекарног повериоца да ради наплате доспелог, а не намиреног новчаног потраживања захтева посредством суда продају хипотекарне непокретности и наплати своје потраживање из вредности добијене продајом. Хипотеком се обезбеђује тачно одређено новчано потраживање које је бројчано изражено. Хипотека као стварно право везано је за непокретност а не за личност. У случају промене власника непокретности на којој је конституисана хипотека на новог власника непокретности прелази хипотека и иста непокретност одговара за ранији дуг. Како је у поступку утврђено да је предметна непокретност оптерећена хипотеком ради намирења потраживања због кога се у конкретном случају извршење спроводи и по схватању Врховног суда дозвољено извршење не може се прогласити недопуштеним због промене власника, јер хипотека је везана за непокретност а не за личност. Према томе, пошто је спорна непокретност оптерећена хипотеком у корист туженог М.Р. он као хипотекарни поверилац по такозваном правном принципу следовања, има прво да се намири из заложене непокретности без обзира да ли је она променила власника и држаоца.

Нема утицаја на исход спора чињеница да је пресудом утврђена ништавост уговора о поклону закљученог између тужиље и туженог Љ.Т. У време установљења хипотеке према јавним књигама тужени Љ.Т. је био власник спорне непокретности. Последица ништавости уговора према одредби члана 104. ЗОО, је да је свака уговорна страна дужна да врати другој све што је примила. Према томе тужени Љ.Т. је дужан да врати тужиљи спорну непокретност у својину и државину али уз оптерећење заложним правом у складу са одредбом члана 63. Закона о основама својинско-правних односа. У случају реализације хипотеке односно наплате потраживање из исте имовине тужиља може од туженог Љ.Т. да захтева новчану противвредност исплаћеног износа туженом М.Р. и да на тај начин се у потпуности изврши реституција по ништавом уговору о поклону".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 230/2003 од 5. марта 2003. године)

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Правни интерес сувласника послужног добра за поништај уговора

Сувласник послужног добра може подићи тужбу за утврђење ништавости уговора којим је без његове сагласности заснована стварна службеност уговором закљученим између другог сувласника послужног добра и власника повласног добра, јер као сувласник који је повређен у свом праву представља заинтересовано лице у смислу члана 109. ЗОО.

Из образложења:

"Тужила у овој парници као сувласник спорне парцеле кп.бр. 1593, тражи да се утврди да је ништав уговор који је дана 23.11.1991. године, закључен у форми записника пред Месном заједницом између тужених, а којим је установљено право службености пролаза преко спорне парцеле број 1593 у корист парцеле кп.бр. 1599 власништво тужене В.

Судови су у проведеном поступку утврдили да су тужила и тужени Милан сувласници спорне парцеле број 1593 и да ту парцелу користе за пролаз до своје друге парцеле. Ова парцела се са једне стране граничи са парцелом број 1601/2, власништво другог лица, с тим што се преко ове парцеле простире пут који тужени П. и В. користе за пролаз до своје парцеле број 1599. Тужени Милан је уговорио са туженом В. и туженим П. право службености пролаза и преко парцеле број 1593, обавезујући се да ће уклонити ограду која се налази на граници парцеле број 1593 и 1601/2 и тако проширити пут да тужена В. може несметано да долази на своју парцелу. С друге стране, тужена В. се обавезала да ће туженом проширити улаз у његову парцелу, а од дела своје парцеле број 1599.

На основу тако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су закључили да тужили установљавањем спорне службености није ограничено право коришћења њеног сувласничког дела, налазећи да услед тога тужбени захтев за утврђење ништавости спорног уговора није основан. При томе је првостепени суд оценио и да тужила нема ни правни интерес у смислу члана 109. ЗОО, с обзиром да није учествовала у закључењу уговора, те да њена права нису повређена.

Основано се у захтеву за заштиту законитости истиче да су нижестепене одлуке засноване на погрешној примени материјалног права.

Одредбом члана 49. Закона о основама својинско-правних односа је прописано да је стварна службеност право власника једне непокретности (повласно добро), да за потребе те непокретности врши одређене радње на непокретности другог власника (послужно добро), или да захтева од власника послужног добра да се уздржава од вршења одређених радњи које би иначе имао право вршити их на својој непокретности. Најчешћи

38.
ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

начин на који стварне службености настају јесте правни посао, док сам начин тог стицања представља било упис у јавну књигу, било други одговарајући начин одређен законом. Правни посао, као основ за заснивање стварне службености може бити уговор. Кад је у питању настанак стварне службености уговором, њега закључују власници послужног и повласног добра. Ако послужно добро је у сувласништву, онда службеност не може уговором конституисати један сувласник без знања, дозволе и одобрења и прихватања осталих сувласника. Ово с обзиром на одредбу члана 15. став 4. наведеног закона, пошто је у питању правни посао који премашује оквире редовног управљања. Према томе, ова одредба не дозвољава предузимање послова који прелазе оквире редовног управљања, укључујући и заснивање стварне службености, без сагласности свих сувласника, што значи да се ради о когентној одредби и да је уговор који је противан овој одредби, истовремено и ништав у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима. При томе су без значаја неке друге околности конкретног случаја од којих су пошли судови као што је околност да спорна парцела није додатно а ни прекомерно оптерећења заснивањем стварне службености, јер одредба наведеног члана 15. став 4. Закона не предвиђа никакве изузетке у погледу обавезне сагласности свих сувласника. Тужиља би онда основано захтевала утврђење ништавости уговора којим је без њене сагласности заснована стварна службеност на спорној парцели и као сувласник који је повређен у свом праву представља заинтересовано лице у смислу члана 109. Закона о облигационим односима".

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 161/02 од 12. фебруара 2003. године)

*Утицај воље уговорних страна на раскид
уговора о осигурању због неплаћених премија осигурања*

Вољом уговорних страна не може се спречити наступање законске санкције раскида уговора због неплаћања уговорених премија осигурања у периоду дужем од годину дана.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању у првостепеном поступку парничне странке су закључиле уговор о осигурању различите имовине за период од 1.07.1994. године до 1.07.2004. године. Тужени је по том основу платио доспеле премије осигурања само за прву годину. Од 1.07.1995. године тужени не плаћа премије осигурања. Доспеле премије осигурања за период од 1.07.1995. године до 1.07.1996. године износе 334.568,27 динара. На темељу тако утврђеног чињеничног стања делимично је усвојен тужбени захтев и обавезан тужени да плати тужиоцу 334.568,27 динара са припадајућом законском затезном каматом. У преосталом делу за утужених 134.710,11 динара тужбени захтев је одбијен.

Неосновано се ревизијом тврди да је оваква одлука заснована на погрешној примени материјалног права. Неспорна је чињеница да су парничне странке закључиле вишегодишњи уговор о осигурању имовине. Није спорно и да доспеле премије осигурања за период од 1.7.1995. године до 1.7.1996. године, тужени није платио. Код таквог стања ствари правилно је становиште другостепеног суда да је по истеку године дана од

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

доспелости неплаћене премије осигурања и уговор парничних странака престао да постоји по сили закона. Овакво правно становиште је утемељено у одредби члана 913. став 4. Закона о облигационим односима. То је императивна одредба закона. Због тога се наступање њених правних дејстава не може спречити вољом уговорних страна. То даље значи да у конкретном случају нема места примени одредбе члана 125. став 2. Закона о облигационим односима. Због тога ће упркос вољи повериоца да уговор одржи на снази исти престати да постоји протеклом године дана од доспећа неплаћене премије осигурања.

Према томе, спорни уговор парничних странака је по сили закона престао да постоји 1.7.1996. године, односно истеком године дана од доспећа неплаћене премије осигурања. Из тих разлога, тужилац има право само на износ неплаћених премија осигурања у периоду док је уговор био на снази. То су неплаћене премије осигурања у периоду од 1.7.1995. године до 1.7.1996. године које укупно износе 334.568,27 динара. Због тога је одлука другостепеног суда и у односу на одбијени део тужбеног захтева за износ од 134.710,11 динара, који представља неплаћени износ доспелих премија после 1.7.1996. године, заснована на правилној примени материјалног права".

(Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 457/02 од 25. децембра 2002. године)

Новација уговора

Није извршена новација уговора у случају када уговарачи из уговора о доживотном издржавању касније у погледу исте имовине закључе пуноважан уговор о поклону, ако уговорне стране нису на несумњив начин изразиле вољу да изврше новацију раније закљученог уговора и ако наставе да се понашају као да и даље важи ранији уговор о доживотном издржавању.

Из образложења:

"Из утврђених чињеница произилази да је мајка странака закључила уговор о доживотном издржавању као прималац издржавања са туженом и њеним супругом као даваоцима издржавања 1958. године. Предмет уговора је имовина описана у изреци првостепене пресуде, а предаја целокупне имовине која је предмет уговора о доживотном издржавању даваоцима издржавања на равне делове одложена је до смрти примаоца издржавања. Уговор о доживотном издржавању је у целости извршен. Након закључења уговора о доживотном издржавању сада покојна мајка странака закључила је писмене уговоре о поклону у 1982. и 1983. години, којим уговорима непокретности поклања овде туженој и то поред имовине власништво њеног супруга и оца странака и имовину које је предмет уговора о доживотном издржавању. Након закључења наведених уговора о поклону мајка странака је наставила да живи у заједничком домаћинству са туженом и њеним супругом и они су наставили да се о њој старају и извршавали су све своје уговорне обавезе даваоца издржавања до смрти примаоца издржавања.

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

На основу тако утврђених чињеница правилно су нижестепени судови применили материјално право када су одбили тужбени захтев тужиле да се утврди да је закљученим уговорима о поклонима окрњен њен нужни део ко законског наследника за парцеле које су биле предмет уговора о доживотном издржавању.

Неосновано у ревизији тужила истиче да су нижестепени судови погрешно применили материјално право када су њен захтев одбили, јер је закључењем уговора о поклонима раскинут раније закључен уговор о доживотном издржавању за спорну имовину. Код чињенице да је тужена са сада покојном мајком првобитно закључила уговор о доживотном издржавању, а након тога уговоре о поклону чији су предмет биле исте непокретности, произашло би да су уговорне стране извршиле новацију уговора. Међутим, воља да се изврши пренов у смислу члана 349. ЗОО, не може се предпостављати, већ мора бити несумњиво изражена. Полазећи од околности да закључењем уговора о поклонима уговорне стране нису на несумњив начин изразиле вољу да изврше пренов раније закљученог уговора о доживотном издржавању, те имајући при том у виду и чињеницу да су уговорне стране и након закључења уговора о поклонима наставиле да се понашају као да и даље важи ранији уговор о доживотном издржавању, дакле тужена је наставила са својим супругом да се стара о примаоцу издржавања, а ова је то прихватила, то произилази да права воља уговорних страна јесте била да остане на снази уговор о доживотном издржавању, док је сврха накнадно закључених уговора о поклону заправо била само да се формално обезбеди одговарајући правни основ за пренос својине на тужену за живота примаоца издржавања. Како је права воља уговорних страна покојне мајке парничних странака и тужене била да спорна имовина припадне туженој, било по основу уговора о доживотном издржавању, било по основу уговора о поклону, стекли су се законски услови да тужена право својине на спорној имовини стекне по основу уговора о доживотном издржавању, па је с тога неосновано истицање тужиле да она има право својине на спорној имовини зато што јој је закљученим уговорима о поклону повређен нужни део".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2694/02 од 22. јануара 2003. године)

Накнада штете услед претераних имисија

Ако је услед претераних имисија коришћење непокретности отежано и ако је због тога дошло до смањења тржишне вредности непокретности, штета је настала. Разлика у тржишној вредности представља умањење имовине (обична штета), која је већ проузрокована, па за евентуално обавезивање туженог није нужно да је тужилац непокретност продао, већ да је учинио понуду за продају.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је власник кат. парцеле 13727/6 површине 6,44 ара, уписане у ЗКУЛ 8952 КОП. на којој има саграђени стамбени објект, помоћне објекте и воћњак од 70 садница. Уз тужиочеву парцелу налази се кат. парцела 13727/7 са приземном кућом и поткровљем која је у земљишним књигама уписана на име туженог. У 1995. години тужени је ову парцелу предао у посед М.Р, а 1998. године

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

закључио уговор о поклону. У 1995. години М.Р. је започео градњу живинарске фарме на овој парцели површине 150 м² а у 1997. години у њу убацио јато од 3.100 комада кока носиља које су на фарми биле закључно са јуном 1999. године. Живинарска фарма подигнута је без одобрења надлежног органа и одговарајућих дозвола па је Одељење инспекције СОП. наложило туженом ИМ.Р. да одмах обуставе градњу објекта док не прибаве документацију, а решењем од 1.11.1996. године наложено им је уклањање објеката. Дана 8.04.1997. године тужени и М.Р. одбијени су са захтевом за добијање урбанистичке дозволе, јер се објекат налази у зони грађевинског реона и нема услова за градњу пољопривредног објекта. Тужилац се у 1994. години обратио Агенцији за промет непокретности за продају своје непокретности коју до данас није успео да прода. Вештачењем је утврђено да је умањење вредности тужиоачеве непокретности 20%. По схватању првостепеног суда тужени није пасивно легитимисан, јер јеправним послом своју непокретност пренео на Р.М, а другостепени суд сматра да још увек није дошло до умањења тржишне вредности тужиоачеве непокретности, јер он своју непокретност није продао, због чега је тужбени захтев одбијен.

Изложено становиште нижестепених судова не може се прихватити због погрешне примене материјалног права. Приликом доношења одлука нижестепени судови нису имали у виду одредбе чл.3, 4. и 5. Закона о основама својинско-правних односа, из којих произилази да је дужност свакога да се уздржава од повреде права својине власника, као и да је забрањено вршење права својине противно циљу због кога је оно законом установљено или признато односно да је забрањена злоупотреба права својине. Из одредбе члана 5. Закона је да заштити власника земљишта услед разних штетних утицаја (имисија), који могу знато оштетити коришћење земљишта. За претеране имисије одговара власник земљишта са које се имисије проузрокују и то било да их сам проузрокује, или лица која је он овластио да користе његово земљиште или лица која му помажу у вршењу његовог права. Из налаза и мишљења судског вештака произилази да не само да је умањена тржишна вредност тужиоачеве непокретности (плаца), већ да је дошло до смањеног приноса на тужиоачевој непокретности, због чега се не може прихватити закључак нижестепених судова да није испуњен услов из члана 155. Закона о облигационим односима, односно да тужилац своју непокретност није продао и да због тога није дошло до умањења вредности његове непокретности. Ако је услед претераних имисија коришћење непокретности отежано (негативни утицај се може уподобити оштећењу ствари), иако је због тога дошло до смањења тржишне вредности штета је настала. Разлика у тржишној вредности представља умањење имовине (обична штета) која је већ проузрокована, па за евентуално обавезивање туженог није нужно да је тужилац непокретност продао, већ да је учинио понуду за продају.

Како спорни однос није ракправљен са овог аспекта, то је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено, због чега су обе нижестепене пресуде укинуте применом члана 395. став 2. ЗПП".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2357/01 од 14. фебруара 2002. године)

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Немогућност испуњења и накнада штете

Поремећај на тржишту не ослобађа туженог одговорности за штету, јер је у време уговора могао и морао предвидети као могуће последице повреде уговора, а с обзиром на чињенице које су му у оквиру његове делатности тада биле познате или морале бити познате.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да је на основу уговора о производњи садног материјала закљученог између странака, тужилац произвео укупно 12.000 садница и више пута се обратио туженом за преузимање садница и исплату накнаде. Тужени је одлагао преузимање садница правдајући се поремећајима на тржишту, с тим што је између странака накнадно закључен писмени споразум од 12. децембра 1996. године којим се тужени обавезао да за саднице тужиоцу исплати 60 фенинга по комаду.

Даље је утврђено да је након тога између странака постигнут споразум да тужилац изврши пресађивање свих садница ради производње двогодишњих биљки. Тужилац је извршио пресађивање садница, и по завршеној производњи тужени је одлагао преузимање, тако да је дошло до пропасти садница.

На основу таквог чињеничног утврђења, нижестепени судови налазе да је тужени одговоран за накнаду штете због неизвршења уговорних обавеза.

Правилан је закључак нижестепених судова. У конкретном случају обавеза туженог се угасила и уговор је престао пропашћу ствари и кривицом туженог због непреузимања садница. Стога тужилац има право на накнаду обичне штете и измакле користи у смислу члана 199, у вези члана 154. став 1. Закона о облигационим односима, јер када је дужник крив за немогућност испуњења, онда се обавеза трансформише у одговорност за штету.

Неоснована су указивања у ревизији о погрешној примени материјалног права, јер по наводима ревизије тужени није преузео саднице са разлога немогућности пласмана услед поремећаја на тржишту. У конкретном случају поремећај на тржишту и због тога немогућност пласмана садница, не ослобађа туженог одговорности за штету, јер је тужени у време уговарања могао и морао предвидети као могуће последице повреде уговора, а с обзиром на чињенице које су му у оквиру његове делатности тада биле познате или морале бити познате".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2375/01 од 5. септембра 2001. године)

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

---

*Повреда правила о личној достави као основ
заснивања одговорности поште за накнаду штете*

Само постојање повреде законских правила о личној достави судских писмена учињене од стране радника поште није и довољан разлог да би се засновала одговорност тог правног лица за евентуалну штету коју је тим поводом претрпело лице коме је достава неуредно извршена.

Из образложења:

"Нижестепени судови су становишта да је пропустом радника туженог учињеним у достављању судског писмена тужиоцу причињена штета у износу од 12.932.215,00 динара. Тај износ представља законску затезну камату обрачунату на износ главног дуга од 1.100.000,00 динара, за период од 10.8.1995. године до 26.4.2001. године, коју тужилац није оставарио са разлога што је због неуредне доставе дозвољено понављање поступка и укинута извршна исправа за намирење тог потраживања. Стога је на темељу одредбе члана 170. ЗОО тужени обавезан да тужиоцу надокнади штету у наведеном износу.

Оновано се у ревизији истиче да је оваква одлука нижестепених судова заснована на погрешној примени материјалног права. Није спорно да пропусти тужениковог радника у достави судског писмена могу представљати основ одговорности туженог за штету коју је тужилац тим поводом претрпео. Међутим, сама чињеница да је радник туженог прекршио законско правило о личној достави није и довољан разлог за обавезивање истог да тужиоцу надокнади штету. Поред тога, потребно је да тужилац докаже и да је тим пропустом тужениковог радника његова имовина умањена или је пак спречено њено увећање. Само у том случају, а сходно одредби члана 155. ЗОО, постоји штета за чију се накнаду тужени могао обавезати позивом на одредбу чл.170. Закона о облигационим односима. Јер, за заснивање обавезе туженог по основу претпостављене одговорности за другог потребно је кумулативно постојање три услова. Првог, да је радник туженог поступао незаконито у обављању својих послова и радних задатака; другог, да је тужиоцу стварно причињена штета и трећег, да између незаконитог поступања тужениковог радника и штете причињене тужиоцу постоји узрочна веза. У конкретном случају доказано је постојање само првог, али не и друга два услова. Ово из разлога, што тужилац због пропуста у достављању није лишен законског права на затезну камату коју му дугује обвезник његовог потраживања. То становиште има правно утемељење у одредби члана 277. став 1. Закона о облигационим односима којом је прописано да дужник који задолжни са испуњењем новчане обавезе дугује, поред главнице и затезну камату по стопи утврђеној савезним законом. Доследно томе, тужилац се и у случају када је због пропуста у достављању укинута извршна исправа не може лишити права на законску затезну камату која му припада према дужнику те обавезе за све време његове доцње. Зато би обавезивање туженог да и он, поред дужника, плати тужиоцу затезну камату за период од доношења до укидања извршне исправе водило његовом неоснованом обогаћењу, а не обештећењу како то нижестепени судови погрешно закључују. Због тога је и побийана одлука заснована на погрешној примени материјалног права. Последица тог пропуста је и непотпуно утврђење одлучних

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

чињеница за пресуђење овог спора. Из тих разлога, а на темељу одредбе члана 395. став 2. ЗПП, одлучено је као у изреци".

(Решење Врховног суда Србије, Прев. 535/02 од 22. јануара 2003. године)

Накнада штете и саморањавање

Тужена се као ималац опасне ствари (оружје) не може ослободити од одговорности за штету насталу неправилном употребом те ствари, кад су радње тужиоца резултат инстинктивног реаговања под утицајем страха због опасне ситуације, у коју је био доведен услед својства те ствари и без своје кривице.

Из образложења:

"Неоснована су указивања у ревизији да је штета настала као последица саморањавања кривицом тужиоца, јер се ради о обученом припаднику војне јединице, који се очигледно није понашао у складу са правилима руковања оружјем, а што тужену ослобађа одговорности у смислу члана 177. став 2. Закона о облигационим односима.

Из чињеничног стања несумњиво произилази да је до повређивања тужиоца дошло до ситуације оружаног напада непријатељских снага у раним јутарњим сатима, па је тужилац као командир вода био обавезан на предузимање радњи у правцу одбијања напада, те је приликом пребацивања на ватрени положај у ноћним условима, спотакао се о камену препреку и том приликом је дошло до самоопаљења аутоматске пушке коју је тужилац држао у руци.

Обзиром на речено, нису испуњени услови из члана 177. ст.2. и 3. Закона о облигационим односима да се тужена као ималац опасне ствари (оружје) у целости или делимично ослободи од одговорности за штету насталу употребом те ствари, јер су радње тужиоца резултат инстинктивног реаговања под утицајем страха због опасне ситуације у коју је био доведен услед својства ствари и без своје кривице, па је правилно примењен пропис из члана 174. Закона о облигационим односима да је тужена по принципу узрочности (објективна одговорност) одговорна за штету коју је тужилац претрпео".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3034/01 од 24. априла 2002. године)

Објективна одговорност школе

Школа као организатор кроса одговара по принципу објективне одговорности за штету коју претрпи учесник кроса.

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Из образложења:

"Предмет спора је захтев тужиље за накнаду нематеријалне штете због повреде на кросу 7. 10. 1988. године, који је организовала тужена Основна школа у Т.

Према утврђеном чињеничном стању крос је био обавезан за учеснике тужене од V-VIII разреда, а тужилја је трачала са ученицима V разреда, који је чинило 5 одељења. Кросу су присуствовали наставници физичког васпитања и разредне старешине одељења. На старту трке, у гужви која је настала, тужилја је пала и задобила прелом глежња леве надлактице.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је закључио да је тужена одговорна за штету коју је тужилја претрпела по принципу објективне одговорности за опасну делатност, што другостепени суд није прихватио. Према становишту другостепеног суда тужена одговара по принципу кривице, па како није утврђена њена кривица, побијаном пресудом је преиначена првостепена пресуда тако што је одбијен тужбени захтев тужиље за накнаду штете.

Становиште другостепеног суда да тужена није обавезана да накнади тужилји штету коју је претрпела је погрешно.

Објективна одговорност тужене заснива се на члану 181. Закона о облигационим односима, јер је као организатор окупљања већег броја лица (организатор кроса), одговорна за штету коју је тужилја претрпела. Тужилја је задобила телесну повреду услед околности које су настале током трке-гужве коју су изазвали учесници кроса ради заузимања што бољих позиција. Узрок неконтролисаног кретања учесника кроса нема утицаја на ослобађање одговорности тужене као организатора, јер одговорност тужене као организатора кроса није условљена њеном кривицом. Како према утврђеном чињеничном стању тужилја није допринела да штета настане, нити да буде већа него што би била, нису испуњени услови за смањење одговорности тужене по принципу подељене одговорности у смислу члана 192. Закона о облигационим односима".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев.210/92 од 28. новембра 2002. године)

Капитализирна рента

Капитализирана рента се добија тако што се месечна рента множи бројем месеци – вероватног трајања живота оштећеника и од тог износа одбију дисконтне камате. Да би се утврдила висина капитализирне ренте потребно је стручно знање којим суд не располаже, па с тога израчунавање висине штете у таквом случају треба поверити вештаку актуару.

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Из образложења:

"Према утврђеним чињеницама тужилац је запослен код туженог и по занимању је столар. Радећи на столарској машини за израђивање рамова за слике за потребе туженог, тужилац је задобио тешку телесну повреду у виду губитака чланка другог, трећег и четвртог прста и раздерно нагњечену рану на петом прсту леве шаке са прекидом тетиве мишића. Тужиоцу је утврђена преостала радна способност са пуним радним временом и распоређен је да обавља послове чувара стражара. Због задобијених повреда и трајних последица тужилац није способан за обављање послова КВ столара трајно. Тужилац је пре повређивања после радног времена остваривао додатне приходе у приватној столарској радионици.

Основано у ревизији тужени истиче да су нижестепени судови приликом одлучивања о захтеву тужиоца за накнаду штете због изгубљене зараде погрешно применили материјално право, па је због тога чињенично стање погрешно и непотпуно утврђено.

Одредбом члана 195. став 2. ЗОО, је прописано да је одговорно лице дужно повређеном, који због потпуне или делимичне неспособности за рад, губи зараду, плаћати одређену новчану ренту као накнаду за ову штету. Под зарадом се подразумева свака имовинска корист која се постиже радом, редовна зарада из радног односа, зарада од прековременог рада, зарада од радне делатности која му је доносила извесне приходе. Накнада штете због смањене радне способности се по правилу досуђује у виду месечне ренте. Равномерност у исплатама ренте штити интересе оштећеног јер му омогућава да своје потребе свакодневно намирује. Због тога оштећени има право да захтева потребно обезбеђење за исплату ренте, осим ако то према околностима случаја не би било оправдано (члан 188. став 3. ЗОО). У одређеним случајевима, одређивањем ренте у месечним износима не би били заштићени интереси оштећеног, због чега Закон о облигационим односима допушта могућност да се уместо ренте исплати једна укупна свота – капитализирана рента. Капитализирана рента је накнада будуће штете која се у законом одређеним случајевима плаћа у укупном износу. Оштећени је овлашћен да захтева одређивање капитализиране ренте ако дужник не пружи обезбеђење које суд одреди или из одређених узрока (члан 188. ст.4. и 5. ЗОО). Члан 188. став 4. ЗОО, је прописао да се висина укупне своте (капитализирана рента) утврђује према висини ренте, вероватном трајању живота оштећеног и уз одбитак одговарајућих камата. Капитализирана рента се добија тако што се месечна рента множи бројем месеци вероватног трајања живота оштећеника и од тог износа одбију дисконтне камате. Наиме, штетник, односно одговорно лице унапред плаћа накнаду штете и не може се користити тим новцем, док се оштећени новцем штетника користи пре доспелости обавезе. Вероватно трајање живота оштећеног утврђује се зависно од пола, стања здравља, животног века његових предака, резултата пописа становишта о просечном животном веку становништва итд. Да би се утврдила висина капитализиране ренте потребно је стручно знање којим суд не располаже, па с тога израчунавање висине штете у оваквом случају треба поверити вештаку актуару.

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Првостепени суд је утврдио да тужилац у кући има столарску радионицу и да је до повређивања обављао ван радног времена столарске радове и остваривао зараду и правилно закључио да тужилац има право на накнаду изгубљене зараде због неспособности за послове КВ столара на обављању допунске делатности. Међутим, суд је пропустио да утврди околности из члана 188. ст.4. и 5. ЗОО, па је преуранио са закључком да тужилац има право на капитализирани износ ренте. Такође, висина капитализиране ренте је морала бити утврђења вештачењем путем вештака актуара".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. II 1017/02 од 09. октобра 2002. године)

Објективни рок застарелости накнаде штете

Објективни рок застарелости потраживања накнаде штете почиње тећи од настанка штете. То време не мора се поклапати са временом причињене штетне радње, односно штетног догађаја.

Из образложења:

"Неоснована су указивања у ревизији о застарелости потраживања у смислу члана 376. став 2. Закона о облигационим односима. Према наводима ревизије, објективни рок застарелости потраживања се навршава увек кад протекне пет година, рачунајући од дана када је штета проузрокована, а настанак штете у конкретном случају везан је за дан када се саобраћајна незгода догодила.

Приликом оцењивања "не" оправданости приговора застаре, основно је питање када је оштећени сазнао за штету (ни у једном случају није одлучно питање "сазнања за штетни догађај"), а тада, у првом реду ваља одговорити на питање, када се може сматрати да је штета настала. Објективни рок застаревања потраживања накнаде штете почиње тећи од настанка штете. То време не мора се поклапати с временом причињене штетне радње, односно штетног догађаја. Наиме, на темељу наведене законске одредбе потраживање накнаде проузроковане штете застарева за пет година од када је штета настала, даке, објективни рок повезан је са настанком штете, односно објективном чињеницом. Међутим, штетна радња се не мора догодити у исто време када и штета, нарочито не када је у питању нематеријална штета, као што је у овом случају реч.

Рокови застарелости из члана 376. Закона о облигационим односима, почињу тећи од сазнања за штету, односно од њеног настанка, и они не могу почети да теку пре дана завршеног лечења. Како је здравствено стање малолетне тужиље у смислу последица од повреде тек касније добило дефинитивни облик, у односу на штетни догађај, а што је утврђено судско-медицинским вештачењем, и што је било у узрочно последичној вези са повредама задобијених у саобраћајној незгоди дана 21.октобра 1988. године, потраживање накнаде ове штете није застарело рачунајући време подношења тужбе".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1025/01 од 14. новембра 2001. године)

Комбиновано одређивање обавезе издржавања у процентуалном и фиксном износу

Није супротно одредбама Закона о браку и породичним односима, досуђивање комбинованих износа и то процентуално од зараде коју тужени остварује и паушално од приватне, додатне, друге делатности, уколико утврђени допринос у процентуалном износу није довољан за подмирење основних животних потреба издржаваног лица – деце, а при том је обвезник издржавања у могућности да ту зараду остварује и њоме доприноси издржавању.

Из образложења:

"Захтев тужиоца у овом спору односи се на законско издржавање малолетне деце. Деца се налазе на редовном школовању као ученици средње школе. Мајка тужилаца је хигијеничар у Установи за смештај и збрињавање старих лица, а тужени – отац стално је запослен у предузећу. Поред тога има опремљену лимарску радионицу у којој обавља занат у слободном времену, после радног времена у предузећу.

Врховни суд сматра да је правилно примењено материјално право, када је тужени обавезан да поред процентуалних износа досуђених правоснажном пресудом о разводу брака на име издржавања малолетне деце плаћа и паушалне износе утврђене и исказане у изреци првостепене пресуде.

Према одредби члана 310. Закона о браку и породичним односима Републике Србије, предвиђено је да се приликом оцењивања могућности лица које је дужно да даје издржавање, узимају у обзир сва његова примања, и стварне могућности да стиче зараду. Према одредби члана 310 а. истог Закона, суд одређује обавезу издржавања у новцу, с тим да ако је обвезник издржавања у радном односу или корисник пензије или остварује стална месечна новчана примања, суд будући износ издржавања одређује процентуално у односу на зараду, пензију или друго стално новчано примање, а ако обвезник издржавања не остварује стална месечна новчана примања, суд одређује будуће износе издржавања процентуално у односу на износ гарантоване зараде у републици, за претходни месец.

Циљ законског издржавања је да се висина износа за издржавање одреди тако да буду обезбеђена најнужнија средства за издржавање примаоца издржавања, према стварним и материјалним могућностима обвезника издржавања. Стога, када то околности случаја оправдавају, суд ће обавезу издржавања одредити у новцу (у фиксном износу), у смислу члана 310 а. став 1. Закона о браку и породичним односима.

Није супротно цитираним одредбама Закона о браку и породичним односима, досуђивање и комбинованих износа и то процентуално од зараде коју тужени остварује у редовном радном односу, као и паушално од приватне, додатне, друге делатности,

ПОРОДИЧНО ПРАВО

уколико утврђени допринос у процентуалном износу није довољан за подмирење основних животних потреба издржаваног лица – деце, а при том је обвезник издржавања у могућности да ту зараду остварује и њоме доприноси издржавању".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2178/02 од 6. јуна 2002. године)

НАСЛЕДНО ПРАВО

Пуноважност уговора о доживотном издржавању

Чињеница да је прималац издржавања имао материјална средства за издржавање није од утицаја на пуноважност уговора о доживотном издржавању којим стара лица себи обезбеђују негу, лечење и помоћ.

Из образложења:

"У проведеном поступку је утврђено да је сада покојни супруг тужиље а отац туженог, са сином овде туженим 1995. године закључио спорни уговор о доживотном издржавању, којим се тужени као давалац издржавања обавезао да брине о свом оцу као примаоцу издржавања, да се стара о задовољењу његових свакодневних потреба, посебно да обезбеђује лечење код лекара и плаћа те услуге и лекове, да брине о другим животним потребама примаоца издржавања, а за случај смрти да га сахрани и подигне споменик у складу са месним обичајима. У накнаду за ово, спорним уговором прималац издржавања оставио је у својину после смрти даваоцу издржавања један локал. Покојни прималац издржавања је све до своје смрти одржавао блиске везе са туженим, са својом бившом супругом мајком туженог и ћерком из првог брака, те је у контексту таквих односа, а у време када је његово здравствено стање било доста нарушено због слабости срца, прималац издржавања осећао потребу а и преко свога сина у сваком случају да обезбеди себи мир и сигурност када је у питању лечење и друге животне потребе везане за његово здравствено стање и животно доба. Ово и поред чињенице да је он био материјално збринут. Поменути спорним уговором тужени се управо обавезао да примаоцу издржавања обезбеђује задовољење потреба ове врсте, које су за примаоца издржавања биле и те како од значаја. Сам спорни уговор сачињен је и оверен у свему сагласно одредбама Закона о наслеђивању.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања правилно је другостепени суд применио материјално право када је првостепену пресуду преиначио и тужбени захтев тужиље за поништај спорног уговора о доживотном издржавању одбио.

Према одредби члана 237. став 2. Закона о наслеђивању ("Службени гласник РС", број 46/95, ступио на снагу 05. маја 1996. године), је прописано да на завештање, уговор о доживотном издржавању и уговоре о уступању и расподели имовине за живота, који су сачињени до дана ступања на снагу овог закона, примениће се прописи који су важили у време њиховог сачињења. У време сачињења спорног уговора о доживотном издржавању важио је Закон о наслеђивању ("Службени гласник СРС" бр. 52/74, 1/80 и 25/82), који је у члану 117. прописао да је уговор о доживотном издржавању уговор којим се један уговорник обавезује да издржава доживотно другог уговорника, или неко треће лице, а у коме други уговорник изјављује да му оставља сву своју имовину или један њен део у наслеђе, чија је предаја даваоцу издржавања одложена до смрти примаоца издржавања. Уговор о доживотном издржавању мора бити састављен у писменом облику и оверен од судије. Из наведене законске одредбе произилази да је битна карактеристика уговора о доживотном издржавању да је то уговор са накнадом – уговор којим се један уговорник

НАСЛЕДНО ПРАВО

обавезује да издржава доживотно другог уговорника, а у коме други уговорник изјављује да му имовину уступа у својину чија предаја одложена до смрти примаоца издржавања. По оцени Врховног суда, садржина уговора о доживотном издржавању не мора се увек састојати у давању средстава за издржавање, већ је могуће да се састоји у нези, дворби, чувању и припремању хране, снабдевању огревом, намирницама, лековима, одржавању хигијене и слично. При томе, чињеница да је прималац издржавања имао материјалних средстава за издржавање није од утицаја на пуноважност уговора о доживотном издржавању којим стара лица себи обезбеђују негу, лечење и помоћ.

Правилан је закључак другостепеног суда да спорни уговор о доживотном издржавању је пуноважан и да производи правно дејство. Спорни уговор о доживотном издржавању је закључен у законом прописаној форми, а чињеница да је прималац издржавања имао средстава за издржавање није од утицаја на пуноважност уговора, јер се таквим уговором поред материјалне помоћи може уговорити и онај вид помоћи који је уговорен између примаоца издржавања и туженог као даваоца издржавања".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3951/02 од 22. јануара 2003. године)

Позивање универзалног сукцесора на ништавост уговора

Универзални сукцесор (наследник) се у смислу члана 109. ЗОО. може позивати на ништавост уговора о доживотном издржавању тек након смрти оставиоца

Из образложења:

"Тужиоци су синови тужене Ј. из првог брака, а тужена Д. је њена ћерка из другог брака. Тужена Ј. као носилац станарског права је откупила спорни стан средствима тужене Д. Дана 03. марта 1999. године тужене су закључиле уговор о поклону, по ком уговору тужена Ј. поклонила је туженој Д. предметни стан и локал површине 10 м². Тужене су након тога 11. октобра 1999. године закључиле уговор о доживотном издржавању, којим уговором је тужена Ј. оставила после своје смрти туженој Д. своју имовину која је обухваћена раније закљученим уговором о поклону уз накнаду за доживотно издржавање и старање. У члану 5. уговора о доживотном издржавању, тужене су навеле да раније закључени уговор о поклону престаје да важи даном закључења овог уговора.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања правилно су нижестепени судови применили материјално право када су тужбени захтев тужилаца одбили.

Тужиоци тужбом траже да се утврди да је ништав уговор о доживотном издржавању закључен између тужених, из разлога што тужена Ј. приликом закључења тог уговора није била способна због година живота и умањене способности за расуђивање да га закључи. Одредбом члана 56. став 1. ЗОО је прописано да је за закључење пуноважног уговора потребно да уговарач има пословну способност која се тражи за закључење тог уговора, док је чланом 103. ЗОО, прописано да је уговор ништав уколико у моменту

НАСЛЕДНО ПРАВО

закључења уговора уговарач није имао пословну способност за закључење уговора. Према одредби члана 109. ЗОО, на ништавост уговора се могу позивати сва заинтересована лица, а то су пре свега саме уговорне странке као и њихови универзални сукцесори. Обзиром да универзални сукцесор (наследник), улази у права и обавезе оставиоца моментом смрти оставиоца, произилази да се универзални сукцесор може позивати на ништавост уговора из наведеног разлога тек смрћу оставиоца а не за његова живота. Из наведених разлога тужиоци се не могу позивати на ништавост уговора о доживотном издржавању због пословне неспособности тужене Ј. као примаоца издржавања, јер све док је прималац издржавања жив он је легитимисан као и друга уговорна страна да тражи поништај уговора, а не и тужиоци као законски наследници тужене Ј".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1557/02 од 25. јуна 2002. године)

СТАМБЕНО ПРАВО

Члан породичног домаћинства

Одласком у иностранство на школовање дете не губи стечено право члана породичног домаћинства.

Из образложење:

"Према утврђеном чињеничном стању стамбена комисија туженог је након расписаног конкурса за доделу једног двособног стана, утврдила ранг листу на којој је овде умешач на страни туженог први са укупно 802 бода, док је тужилац на трећем месту са 753 бода. На основу тако утврђене ранг листе, донета је и одлука о додели предметног стана умешачу, а приговор тужиоца на ту одлуку одбијен је као неоснован. Основни приговор тужиоца је да органи туженог у поступку доделе предметног стана нису правилно утврдили и бодовали број чланова његовог породичног домаћинства, што је чињенични основ и његовог тужбеног захтева у овој парници.

Наиме, тужилац се у Нови Сад доселио 16. 01. 1995. године са супругом и кћерком, од када је и подстанар, а старија кћерка тужиоца је отишла у Лондон, крајем децембра 1994. године, где се и сада налази на редовном школовању, односно студијама. Касније је и млађа кћерка отишла на школовање у Лондон, обе живе као подстанари, а тужилац, као њихов отац учествује у њиховом издржавању. По овом основу од стране органа туженог тужиоцу је утврђено 150 бодова за три члана породичног домаћинства, дакле, не рачунајући и ту старију кћерку.

Код тако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да тужилац неосновано побија одлуке органа туженог о расподели предметног стана, односно додели свог стана умешачу, јер је тужилац сагласно важећем Правилнику о стамбеним односима туженог, правилно бодован. Судови су заузели становиште да старија кћерка није са тужиоцем и његовом супругом дошла 1995. године, да са њим није засновала заједничко домаћинство, нити је пријављена, па се као таква не може сматрати чланом породичног домаћинства тужиоца, због чега тужилац по том основу и није могао бити бодован.

Због погрешне примене материјалног права чињенично стање није потпуно утврђено па се изложено становиште не може прихватити као правилно. С обзиром на чињенице да се старија кћерка тужиоца налази на редовном школовању у месту где нема решену стамбену потребу, да тужилац учествује у њеном издржавању, она по оцени овог суда јесте члан породичног домаћинства тужиоца. Она такав статус има као према ранијим одредбама Закона о стамбеним односима, тако и према одредбама Закона о становању који у члану 9. став 4. одређује да се чланом породичног домаћинства сматрају поред осталог и дете закупца, као и лице које је закупца по закону дужан да издржава. На сличан начин дефинисан је и статус члана породичног домаћинства Правилником туженог који у члану 8. тачка 2. одређује да се под чланом породичног домаћинства подразумева поред осталих лица и дете радника. Услов да то лице и станује са радником у истом стану

СТАМБЕНО ПРАВО

и да нема своје приходе, с обзиром на јединствену законску регулативу ове области, могао би се једино везати за остала лица која живе са радником у истом домаћинству, а то би била лица које је по закону радник или његов брачни друг дужан да издржава, као и родитељи радника или његовог брачног друга. Дакле, правилним тумачењем наведене одредбе правилника у духу законских решења и одређења појма члана породичног домаћинства, кћерка тужиоца би се морала теретити као чланом породичног домаћинства тужиоца. Чињеница да она није пријављена на адреси на којој тужилац живи као подстанар, није од утицаја и има своје објашњење. Пре пресељења кћерка тужиоца је отишла на школовање у иностранство, чиме није изгубила стечено право члана породичног домаћинства тужиоца".

(Решење Врховног суда Србије, Рев.192/03 од 29. маја 2003. године)

Одговарајући стан код отказа уговора о закупу стана

Појам "одговарајући стан" код отказа уговора о закупу стана из члана 35. став 1. тачка 4. Закона о становању представља правни стандард као најопштије правило чију садржину утврђује суд имајући у виду све околности конкретног случаја.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је власник спорног стана по основу уговора о доживотном издржавању Ов. број 626/67, у коме станује тужени као купац са својом породицом. Тужени је станарско право на овом стану стекао пре него што је тужилац постао власник стана. Тужени је по основу наслеђа стекао право својине једне гарсоњере у истом месту где се налази спорни стан и уговором о поклону пренео је на сина као члана свог породичног домаћинства. Тужени је у селу К. у непосредној близини Г.М. сазидао породичну стамбену зграду и за њену изградњу користио стамбени кредит од свог предузећа где је био запослен. Сада је у пензији. Правилно је и по оцени овога суда примењено материјално право када је отказан уговор о закупу стана туженом и наложено његово исељење из овога стана правилном применом члана 35. став 1. тачка 4. Закона о становању. Одредба члана 35. став 1. тачка 4. Закона о становању не дефинише нити ближе прецизира шта се сматра "одговарајућим станом". Закон о становању појам "одговарајући стан" дефинисао је у поглављу о откупу стана. То је стан у коме је број соба једнак броју чланова породичног домаћинства, а највише четворособан (члан 17. став 2.). Код изузимања стана од откупа поред наведених услова (да је број соба једнак броју чланова породичног домаћинства) Закон предвиђа додатни услов – да се битније не погоршавају услови становања, а код принудне замене (члан 31) треба да по величини, удобности и месту на коме се налази одговара стану из кога се исељава носилац станарског права, односно да му битније не погоршава услове, с тим да овај стан може да буде и мањи ако је одговарајући у смислу закона. С обзиром на овако регулисање појма "одговарајући стан", код отказа уговора о закупу стана и исељење закупца, појам "одговарајући стан" представља правни стандард као најопштије правило, чију садржину утврђује суд имајући у виду све околности конкретног случаја. У конкретног случаја

гарсоњера, коју је тужени стекао наслеђем и у току парнице поклонио своме сину, удобније за становање од спорног стана и битније не погоршава услове његовог становања у односу на услове које има у стану из кога се тражи његово исељење. Осим тога тужени своје стамбено питање може решити продајом гарсоњере и коришћењем средстава ради довршења стамбеног објекта у селу К; (није потребно оспособити целу кућу већ само онолико колико је потребно да буде одговарајући стан у стану из кога се тражи исељење туженог). Тужени се и определио за решење свог стамбеног питања изградњом куће у селу К. за коју је и користио стамбени кредит добијен од предузећа у време док је био у радном односу. Стога је Врховни суд одбио као неосновану ревизију туженог и одлучио као у изреци применом члана 393. ЗПП".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2075/02 од 26. фебруара 2003. године)

РАДНО ПРАВО

---

*Правно дејство одлуке о одобреном годишњем одмору
након престанка радног односа на одређено време*

Кад је запосленом радни однос престао истеком рока за који је заснован, накнадно донесеном одлуком послодавца о праву на годишњи одмор не сматра се да је запосленом радни однос на одређено време прерастао у однос на неодређено време.

Из образложења:

"Према чињеничном утврђењу, тужилац је засновао радни однос код туженог на одређено време 2. јула 2001. године, а радни однос му је престао 5. јула 2002. године, након чега му је одобрен годишњи одмор до 8. августа 2002. године. Поред тога, тужилац је самоиницијативно, свесно, и ако је знао да му је радни однос на одређено време престао оспореном одлуком о отказу уговора о раду од 5. јула 2002. године, долазио на посао дана 8. и 9. јула 2002. године.

У овом спору тужилац тражи поништај оспорене одлуке о отказу уговора о раду и враћање на посао, налазећи да је радни однос заснован на одређено време постао радни однос на неодређено време.

Нижестепени судови су правилно закључили да се у овом случају законитост оспорене одлуке има процењивати према Закону о раду ("Службени гласник РС", број 70/01), као меродавном пропису за одлучивање у овој правној ствари. Према одредби члана 23. став 1. наведеног закона, радни однос на одређено време може да се заснује за обављање одређених послова само за период који непрекидно или са прекидима траје најдуже три године. Према ставу 4. истог члана, радни однос заснован на одређено време постаје радни однос на неодређено време, ако запослени настави да ради најмање пет радних дана по истеку рока за који је заснован радни однос.

У конкретном случају, радни однос тужиоца на одређено време трајао је у оквиру законског рока од најдуже три године, па нема услова да се утврди да му је радни однос заснован на одређено време постао радни однос на неодређено време по основу прекорачења законског максималног рока од три године.

Изложено становиште судова у погледу прописа релевантних за оцену законитости оспорене одлуке је правилно. Независно од законског рока, Врховни суд налази да радни однос заснован на одређено време не може прерасти у радни однос на неодређено време, уколико је прекорачење законског рока последица свесне преварне радње запосленог.

Неоснована су указивања у ревизији да се накнадно донесеном одлуком послодавца о праву на годишњи одмор има сматрати да је радни однос заснован на одређено време постао радни однос на неодређено време. Из чињеничног стања произилази да за време када је тужилац био у радном односу на одређено време, послодавац му није одобрио коришћење годишњег одмора, него тек после истека рока за који је радни однос заснован. Према одредби члана 52. став 3. Закона о раду, запослени не

РАДНО ПРАВО

може да се одрекне права на годишњи одмор, нити му се право може ускратити. Међутим, према члану 60. истог Закона, ако кривицом послодавца запослени не користи годишњи одмор, има право на накнаду штете у висини накнаде зараде коју би остварио да је користио годишњи одмор. Према томе, наведени ревизијски навод може бити од утицаја искључиво право тужиоца на накнаду штете, због некоришћења годишњег одмора, што није предмет овог спора, а нема утицаја на решење овде спорног односа да се утврди да је засновао радни однос на неодређено време. Дакле, кад је запосленом радни однос престао истеком рока за који је заснован, накнадно донесеном одлуком послодавца о праву на годишњи одмор не сматра се да је запосленом радни однос на неодређено време прерастао у радни однос на неодређено време.

Имајући речено у виду, Врховни суд је на основу члана 393. ЗПП, одлучио као у изреци".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев.II 609/03 од 29. маја 2003. године)

*Промењена правна квалификација повреде радне обавезе
и право на одбрану у дисциплинском поступку*

Кад је чињенични опис радње учињене повреде радне обавезе исти у дисциплинској одлуци и у захтеву за покретање дисциплинског поступка, а промењена је само делимична правна квалификација, то је запосленом било познато шта му се ставља на терет, па му самим тим није ускраћено право на одбрану у дисциплинском поступку за тачно описане радње.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, захтевом директора туженог покренут је дисциплински поступак против тужиоца што је 25. октобра 2000. године, на директора туженог покренут дисциплински поступак против тужиоца што је 25. октобра 2000. године на релацији Врњачка Бања – Крушевац, са поласком из Врњачке Бање у 18,45 часова у Медвеђи – месту вршења контроле у 19,10 часова, имао у аутобусу путника без карте, и издате карте број 13737 и 13738, из којих се не види цена карте и исте није спустио у контролни лист број 3586 од 25. октобра 2000. године. За те идентичне радње тачно описане у првостепеној дисциплинској одлуци, тужиоцу је изречена мера престанак радног односа, јер је оглашен одговорним за повреде радних обавеза уз преквалификацију још и за повреду из тачке 3. члана 90. став 1. Појединачног колективног уговора (незаконито располагање средствима), уз повреде наведене у захтеву из тачке 69. и 72. члана 90. Појединачног колективног уговора.

У овом спору тужилац тражи оспорене одлуке као незаконите и враћање на посао, налазећи да је недопуштена преквалификација повреде од стране дисциплинског органа у односу на захтев јер му је на наведени начин ускраћено право на одбрану.

РАДНО ПРАВО

Нижестепени судови су правилно закључили да је тужбени захтев тужиоца неоснован. Наиме, преквалификацију радње повреде, подвођењем под одговарајући материјални пропис (Закон, Колективни уговор), може учинити дисциплински орган и суд, не мењајући њен чињенични идентитет. Пошто је у овом случају чињенични опис радње учињене повреде исти у дисциплинској одлуци и у захтеву, а промењена је само делимично правна квалификација, то је тужиоцу било познато шта му се ставља на терет, па му самим тим није ускраћено право на одбрану у дисциплинском поступку за тачно описане радње".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. II 1711/02 од 24. априла 2002. године)

Реинтеграција запосленог

Одсуство радног места на коме је запослени радио није сметња за реинтеграцију запосленог, јер је одредбама члана 26. до 36. Закона о радним односима из 1996. године регулисан статус запосленог за чијим радом је престала потреба, па те одредбе важе и за запосленог кога суд враћа на рад.

Из образложења:

"У проведеном поступку је утврђено да су тужиоци радили код туженог предузећа у пословној јединици на граничном прелазу Градина у Димитровграду. Оспореним решењима тужиоцима је престао радни однос у пословној јединици дана 30.06.2001. године, услед затварања наведене пословне јединице а на основу члана 109. став 1. тачка 5. Закона о радним односима из 1996. године са образложењем да се затвара пословна јединица у складу са Законом о изменама и допунама Царинског закона и да пословна јединица престаје са радом 30.06.2001. године.

На основу тако утврђених чињеница нижестепени судови су закључили да престанак рада пословне јединице туженог предузећа није разлог предвиђен чланом 109. став 1. тачка 5. наведеног Закона о радним односима, услед кога би запосленом престао радни однос по сили закона, па су тужбене захтеве тужилаца усвојили и поништили решења о престанку радног односа тужиоцима.

Одредбом члана 109. став 1. тачка 5. Закона о радним односима, запосленом престаје радни однос независно од његове воље и воље послодавца услед стечаја, ликвидације, односно у свим другим случајевима престанка рада послодавца у складу са законом. Према наведеној законској одредби запосленом престаје радни однос по сили закона када послодавац престане са радом услед стечаја, ликвидације као и у другим случајевима у складу са законом. Укидање пословне јединице као организационог дела послодавца предузећа није предвиђено као основ за престанак радног односа запосленом по сили закона. У конкретном случају тужено предузеће није престало са радом већ његова пословна јединица у складу са изменама и допунама Царинског закона, па с тога

тужиоцима није могао престати радни однос због укидања организационог дела туженог у коме раде тужиоци на основу одредбе члана 109. став 1. тачка 5. Закона о радним односима.

Неосновано је истицање у ревизији туженог да пресуда којом је обавезан да тужиоце врате на рад није подобна за извршење, јер више не постоји радно место на које би тужиоци били распоређени. Реинтеграција запосленог је нужна последица поништавања одлуке о престанку радног односа. Одсуство радног места на коме је запослени радио није сметња за реинтеграцију запосленог, јер је одредбама члана 26. до 36. Закона о радним односима регулисан статус засполеног за чијим је радом престала потреба, па те одредбе важе и за запосленог кога суд враћа на рад".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. II 946/02 од 28. августа 2002. године)

Споразумни престанак радног односа и уговор о специјализацији

Споразумним раскидом радног односа запослени није ослобођен одговорности за исплату накнаде по основу уговора, због неостајања у радном односу код послодавца за уговорено време које је провео на специјализацији.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да је тужена, др медицине, била запослена код туженог и из радног односа упућена на специјализацију за акушерство и гинекологију. О томе су странке закључиле уговор 6. октобра 1998. године. Овим уговором тужена се обавезала да након завршене специјализације настави радни однос код тужиоца са онолико времена колико буде укупно трајало усавршавање – специјализација, а уколико тако не поступи, без обзира на мотивисане разлоге, дужна је накнадити целокупни износ примања у бруто износу, као и све трошкове специјализације са законском затезном каматом на те односе. Тужена је на специјализацији провела време од 29. августа 1988. до 16. октобра 1992. године, и за то време тужилац је исплаћивао туженом одговарајућу плату, топли оброк, регрес за годишњи одмор и остале трошкове везане за специјализацију. Након тога, тужена је радила 18 месеци а престао јој је радни однос споразумно са даном 28. априлом 1994. године. Због неизвршења обавезе у погледу остајања у радном односу за период од 30 месеци, тужилац потражује трошкове настале плаћањем специјализације.

На основу таквог чињеничног утврђења нижестепени судови налазе да је тужена обавезна да тужиоцу накнади штету због неизвршења уговорне обавезе.

Правилан је закључак судова. У образложењу побијане пресуде наведени су јасни и правилни разлози, које прихвата и Врховни суд. Наиме, странке су слободно уредиле своје уговорне односе и дужне су да изврше своју обавезу и одговорне су за њено испуњење. Обавеза се може угасити само сагласношћу воља уговорника или на основу закона. У конкретном случају споразумним раскидом радног односа тужена није ослобођена

одговорности за исплату накнаде по основу уговора, због неостајања у радном односу код тужиоца за уговорено време које је провела на специјализацији.

Указивање у ревизији да споразумни престанак радног односа је основ за престанак уговорне обавезе у погледу враћања трошкова специјализације није основан. Ово због тога што споразум о престанку радног односа делује на радно правни положај запосленог, па има статусно а не облигационо правно дејство, које произилази из самог уговора о специјализацији. Наиме, ко не изврши уговорну обавезу да после специјализације настави са радом одређено време у установи која му је омогућила специјализацију, дужан је да изнесе примљене за време специјализације врати. Основ за ово потраживање је садржан у члану 82. Закона о радним односима који се примењивао у време престанка радног односа тужене.

Са изнетих разлога, Врховни суд је на основу члана 393. ЗПП, одлучио као у изреци".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 391/02 од 13. јуна 2002. године)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

---

*Меродавно право за уговоре
са елементом иностраности*

За уговоре о купопродаји покретних ствари, односно уговоре о зајму са елементом иностраности меродавно је право које су изабрале уговорне стране, ако законом или међународним уговором није друкчије одређено. Ако није изабрано меродавно право и ако посебне околности случаја не упућују на друго право, као меродавно право за уговоре о купопродаји покретних ствари и уговора о зајму примењује се право места где се у време пријема понуде налазило пребивалиште, односно боравиште продавца, односно зајмодавца.

Из образложења:

"Пресудом Општинског суда у П.П.358/2001 од 23. 04. 2002. године обавезан је тужени ИД из С, да тужиоцу, ГЕ "Капитал Банк" из Б, Швајцарска, исплати дуг у износу од 34. 065 швајцарских франака увећан за уговорену камату у висини од 16,50% почев од 1. 1. 1997. године, по основу невраћеног зајма из уговора о зајму са "БП АГ", Швајцарска, и да тужиоцу исплати дуг у висини од 3.866 швајцарских франака увећан за 16,48% уговорене камате годишње, почев од 20. 07. 1993. године, а све у року од 15 дана по правноснажности пресуде, под претњом извршења. Одлучујући по жалби пуномоћника туженог, Окружни суд у П. укинуо је првостепену пресуду с обзиром да је иста захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 14. ЗПП-а, јер у истој није наведено довољно разлога о одлучним чињеницама, а разлози који су наведени су нејасни и противречни, па зато има недостатака због којих се не може испитати. Првостепени суд налази да је тужени закључио, као прималац зајма, уговор о позајмици за "БП АГ" из Швајцарске од 27. 11. 1991. године и уговор о куповини од 14. 06. 1993. године, као купац, чији је предмет путнички аутомобил "Форд сиера" Л2,00. Међутим, тужени је у току целог првостепеног поступка оспоравао да је он закључио ове уговоре наводећи да потпис на уговорима није његов. С тога, је у смислу члана 7. став 1. и 3. ЗПП-а било неопходно да се изведе доказ вештачењем веродостојности потписа туженог на предметним уговорима јер је таква чињеница од значаја за одлучивање, и извођење таквог доказа првостепени суд је требало сам да одреди по службеној дужности. С друге стране, у конкретном случају се ради о спору са међународним елементом, па је првостепени суд требало да примени Закон о решавању сукоба Закона са прописима других земаља у погледу материјалног права који треба применити при одлучивању ове правне ствари. Уговором о позајмици од 27. 11. 1991. године и то чланом 11. Уговора странке су се споразумеле да Уговор о зајму подлеже швајцарском праву. Уговором о купопродаји покретне ствари од 14. 06. 1993. године странке нису изабрале меродавно право, па је првостепени суд требало да има у виду члан 20. став 1. тачка 1. Закона о решавању сукоба Закона са прописима других земаља којим је прописано да ако није изабрано меродавно право и ако посебна околност случаја не упућује на друго право, као меродавно право примењује се за Уговор о продаји покретних ствари, право места где се у време пријема понуде налазило пребивалиште, односно седиште продавца. Према томе, у конкретном

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

случају, а имајући у виду наведене законске одредбе, при одлучивању у овој правној ствари требало је применити швајцарски грађански законик, што првостепени суд није учинио, па на тај начин није правилно применио материјално право.

Стога је првостепена пресуда морала бити укинута и враћена првостепеном суду на поновни поступак, а у коме ће првостепени суд поступити по примедбама из другостепеног решења, те ће тек тада доћи у ситуацију да одлучи о тужбеном захтеву".

(Решење Округног суда у Пожаревицу, Гж. 184/2003 од 27. фебруара 2003. године)

*Уредност предлога за деобу заједничке ствари
или имовине*

Када су у предлогу за деобу заједничке ствари као противници предлагача означени супруга, кћерка и син умрлог земљишно-књижног сувласника на 1/2 непокретности иза чије смрти није вођен оставински поступак, овакав предлог је у смислу члана 149. ЗВП-а уредан уколико садржи и остале потребне податке, јер се оставиоци наследници на које је заоставштина прешла по сили закона у тренутку оставиоциеве смрти (члан 212. ЗОН-а) налазе у наследничкој заједници и имају заједничку својину на заоставштини (члан 18. Закона о основама својинско-правних односа) и у наследничкој заједници ће бити све док не покрену поступак деобе, односно оставински поступак.

Као заједничари они чине једну странку и као једна странка имају заједничку својину на сувласничком уделу земљишно-књижног сувласника.

Из образложења:

"Предлагач је у предлогу за деобу као противнике предлагача означио супругу, кћерку и сина умрлог земљишно-књижног сувласника а уз предлог је доставио доказе да је правни претходник означених противника предлагача укњижен као сувласник предметне непокретности као и доказе да је он преминуо и да су означени противници предлагача лица која би била његови законски наследници. У предлогу је навео да иза смрти земљишно-књижног сувласника није вођен оставински поступак нити наследници желе да покрену оставински поступак како би спречили поступак деобе.

Првостепени суд је позивајући се на одредбе члана 149. став 2. ЗВП-а наложио предлагачу да достави нови власнички лист за непокретност која је предмет деобе у коме ће бити уписани сви учесници-наследници земљишно-књижног сувласника, па како предлагач није поступио по налогу првостепеног суда, првостепени суд је позивајући се на одредбе члана 109. став 4. ЗПП-а и члана 149. став 2. ЗВП-а, одбацио предлог као неуредан.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

Окружни суд је по жалби предлагача првостепено решење укинуо јер је првостепени суд због погрешне примене материјалног права погрешно применио одредбе члана 149. став 2. ЗВП-а и члана 109. став 4. ЗПП-а чиме је починио битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354. став 1. ЗПП-а, што је утицало на правилност и законитост побијаног решења".

(Решење Окружног суда у Пожаревцу, Гж. 3539/03 од 23. априла 2003. године)

Медијација и мировање поступка

Када је суд заказао ex offo рочиште за покушај поравнања (медијација) у предмету који се нашао у мировању и на ово рочиште приступио пуномоћник тужиоца не може се сматрати да је тужба повучена протеклом рока из члана 217. став 4. ЗПП-а.

Из образложења

"Првостепени суд је утврдио да је 12. 06. 2002. године одређено мировање поступка почев од 12. 06. 2002. године, да је у недељи поравнања, иницијативом Врховног суда Републике Србије заказано рочиште за поравнање 10. 10. 2002. године, које је одржано уз присуство пуномоћника тужиље, да је суд решењем констатовао да покушај судског поравнања није успео.

На основу оваквог утврђења, првостепени суд стаје на становиште да с обзиром да је предмет био у фази мировања, да је тужба повучена јер је мировање одређено 12. 06. 2002. године, па је предлог за наставак поступка могао бити стављен тек 13. 09. 2002. године, у наредном року од месец дана тј. 13. 10. 2002. године, па како у року од 4 месеца од дана када је наступило мировање није стављен прелог за наставак поступка сматра се да је тужба повучена.

Овакво правно становиште првостепеног суда није правно ваљано, јер како то наводи жалба у ситуацији када је инициран поступак медијације (поравнања) у којем правни однос парничних странака није разрешен, а у присуству пуномоћника тужиље, није било места одлуци о обустави поступка због претпоставке да је тужба повучена, јер није стављен предлог за наставак поступка. Ово стога, јер мировања, одржавањем медијације, заправо више нема, јер је предузета парнична радња ex offo од стране суда, због чега парничне странке не могу трпети последице".

(Пресуда Окружног суда у Новом Саду, Гж. 4337/02 од 9. априла 2003. године)

Решење о експропријацији као предуслов вођења парничног поступка

Предпоставка за вођење ванпарничног поступка ради одређивања накнаде за експроприсане непокретности је постојање правноснажног решења о експропријацији у односу на одређеног власника непокретности. Поништајем решења о експропријацији наступају последице као код поништаја уговора и страна која је нешто примила има извршити враћање примљеног у једнаким вредностима узајманих давања.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

Из образложења:

"Решењем Општинског суда у К.1 Р 18/01 од 8. 05. 2001. године одређена је накнада за експроприсане непокретности ближе одређене у изреци првостепеног решења, у износу од 12.665.800,00 динара и обавезан противник предлагача да предлагачу овај износ исплати са законском затезном каматом од дана пресуђења до коначне исплате, у року од 15 дана под претњом принудног извршења.

Одлучујући по изјављеној жалби, Окружни суд у П. укинуо је првостепено решење и одбацио предлог за одређивање накнаде за експроприсано земљиште, с образложењем да је приликом доношења ожалбеног решења почињена апсолутно битна повреда одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 3. ЗПП-а, на чије постојање поводом жалбе другостепени суд пази по службеној дужности, а која се огледа у томе што је поступак спровео и одлуку донео ванпарнични суд, а противно одредби члана 132. став 1. Закона о ванпарничном поступку и члана 36. став 7. Закона о експропријацији. Наиме, претпоставка за покретање и вођење поступка за накнаду за експроприсану непокретност, као ванпарничног поступка јесте да ранији сопственик и корисник експропријације нису пред надлежним општинским органом управе закључили пуноважан споразум о накнади за експроприсану непокретност. Претпоставка за покретање и вођење овог ванпарничног поступка је постојање решења о експропријацији. У конкретном случају, решење о експропријацији Среске експропријационе комисије број 9/48 од 25. 05. 1948. године поништено је решењем Општинске управе К., Одељења за привреду, финансије и стамбенокомуналне послове и један део експроприсане имовине и то кп.бр.5502/1 и 552/5 враћени су у својину предлагачу, а остатак експроприсане имовине не може се вратити и за исти има бити одређена накнада. Како између предлагача који себе означава као правног следбеника власника експроприсане имовине и Општине Кучево, као крајњег корисника, није постигнут споразум о накнади за експроприсано земљиште, то је општинска управа Кучево К списе предмета проследила погрешно ванпарничном одељењу Општинског суда у Кучеву. Чланом 36. став 7. Закона о експропријацији РС предвиђено је да имовинскоправне односе између корисника експропријације и сопственика непокретности у случају спора решава редован суд. Пошто је решење о експропријацији поништено сматра се да исто није било донето, па предлагач своја имовинска права у односу на земљиште из решења од 18. 07. 1997. године Општине К, а које није могло бити враћено, може решавати пред парничним судом подношењем одговарајуће тужбе.

Због наведене повреде поступка Окружни суд у К. је поднету тужбу усвојио, ожалбено решење укинуо је одбацио предлог за утврђивање накнаде, а на основу члана 369. став 2. ЗПП-а.

Врховни суд Србије у својој ревизионој одлуци прихватио даје разлоге Окружног суда у П, али налази да се предмет процесно има решити обуставом ванпарничног поступка, а не одбацивањем предлога".

(Решење Окружног суда у Пожаревцу, Гж. 658/01 од 24. јула 2001. године)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА*Правноснажно пресуђена ствар*

Када тужени, након успостављања пређашњег стања по правноснажном решењу којим је утврђено да је сметао тужиљу у мирном коришћењу електричне енергије тако што је искључио тужиљи довод електричне енергије, поново онемогући тужиљу у коришћењу електричне енергије и то на исти начин, не ради се о правноснажно пресуђеној ствари јер не постоји идентитет тужбених захтева.

Из образложења:

"Према стању у списима предмет тужбеног захтева је сметање државине које је извршено 4. 04. 2003. године, на тај начин што је тужени коме је тужила плаћала за утрошену електричну енергију искључио тужиљи довод електричне енергије на склопци која се налази у бараци на око 100 м од просторија које користи тужила и тако је онемогућио да мирно користи електричну енергију.

Првостепени суд је одбацио тужбу против туженог сматрајући да се ради о правноснажно пресуђеној ствари јер је између тужиле и туженог већ текао поступак који је окончан доношењем решења на основу признања 7. 10. 2002. године којим је утврђено да је тужени сметао тужиљу у мирном коришћењу електричне енергије тако што је дана 12. 08. 2002. године искључио тужиљи довод електричне енергије на склопци која се налази у бараци на око 100 м од просторија које користи тужила са породицом и тако онемогућио тужилу да мирно користи електричну енергију и наложено туженом да успостави пређашње стање и убудуће се уздржи од оваквог или сличног сметања под претњом новчаног кажњавања и принудног извршења. По оцени првостепеног суда постоји идентитет странака, идентитет чињеничног стања и правног основа као и постављених тужбених захтева, а без значаја је чињеница што је сметање поседа извршено другог дана - 4. 04. 2003. године.

По оцени Округног суда не постоји идентитет тужбених захтева јер се ради о два животна догађаја која су се десила на исти или сличан начин, између истих учесника али у различито време: први дана 12. 08. 2002. године, и други по наводима тужбе 4. 04. 2003. године, што значи са временском дистанцом од око 8 месеци и због различитог времена извршења сметања не може се сматрати да постоји идентитет тужбених захтева, због чега се не може ни прихватити закључак првостепеног суда да постоји идентитет чињеничног стања, постављеног тужбеног захтева и правног основа. Како је држалац у остварењу државинске заштите према члану 77. Закона о основама својинско-правних односа везан за тачно одређени рок и суд сходно члану 78. истог Закона расправља само о чињеницама које се тичу последњег стања државине, то свако поновно сметање, па било оно учињено и на истоветан начин представља посебан акт сметања поседа и суд пружа заштиту за свако извршено сметање".

(Решење Округног суда у Београду, Гж. 4872/03 од 12. маја 2003. године)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

---

*Битна повреда одредаба ЗПП-а
из члана 354. став 2. тачка 8.*

Пре одржавња припремног рочишта, односно првог рочишта за главну расправу председник већа не може одлучити о постојању правног интереса тужиоца за подношење декларативне тужбе, те супротним поступањем чини битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 8. ЗПП-а.

Из образложења:

"Имајући у виду одредбе чл.282, 288. Закона о парничном поступку, овај суд је нашао да је доносећи побијано решење првостепени суд починио апсолутно битну повреду одредаба парничног поступка, из члана 354. став 2. тачка 8., јер је својим незаконитим поступањем онемогућио расправљање пред судом тужиоцу. Наиме, одредбама члана 282. Закона о парничном поступку прописано је да по претходном испитивању тужбе председник већа доноси решење којим се тужба одбацује ако утврди да решавање о тужбеном захтеву не спада у судску надлежност или да је тужба поднета неблаговремено, ако је посебним прописима одређен рок за подношење тужбе. Одредбама члана 288. истог Закона прописано је, да поред решења које је овлашћен да доноси по претходном испитивању тужбе на припремног рочишту председник већа доноси и решење о одбацивању тужбе ако утврди да о тужбеном захтеву већ тече парница, да је ствар правноснажно пресуђена, да је о предмету спора закључено судско поравнање или да не постоји правни интерес тужиоца за подношење тужбе за утврђење (став 2. поменутог члана). Како из списка првостепеног суда произилази да је побијано решење првостепени суд донео без одржавања припремног рочишта, и без одржавања рочишта за главну расправу, а да је овим решењем тужба тужиоца одбачена због непостојања правног интереса тужиоца, произилази да првостепени суд овакво решење није могао донети без одржавања припремног, односно рочишта за главну расправу, јер за то нема овлашћења по напред цитираним одредбама Закона о парничном поступку".

(Решење Округног суда у Новом Саду, Гж. 4163/02 од 30. децембра 2003. године)

Овлашћена лица за подношење тужбе за брисање уписа

За подношење брисовне тужбе којом се захтева успостава пређашњег земљишно-књижног стања, активно је легитимисан само онај који је у свом већ постојећем књижном праву повређен због доцније укњижбе.

Укњижбом хипотеке на идеалном делу земљишно-књижног сувласника која је извршена ради обезбеђења дуга из уговора о зајму други земљишно-књижно сувласник није повређен у свом земљишно-књижном праву, па због тога није активно легитимисан за подношење брисовне тужбе.

Из образложења:

"У току поступка првостепени суд је утврдио да су странке сувласници непокретности и да је на основу изјаве друготужене о сагласности за упис хипотеке по основу дуга од 50.000 ДЕМ, на уделу друготужене од 5/18 делова, решењем земљишно-књижног суда од 20. 06. 1997. године дозвољена укњижба траженог права у корист зајмодавца-првотуженог. Првостепени суд је закључио да је дозвољавањем уписа хипотеке на свом идеалном делу непокретности, друготужена предузела послове који прелазе оквир редовног управљања заједничке ствари, па је применом члана 15. став 4. и члана 63. Закона о основама својинско-правних односа као и правних правила из параграфа 13. став 1. и 26. став 1. бившег Закона о земљишним књигама усвојио тужбени захтев тужиоца и утврдио да је неоснована и правно неваљана укњижба заложног права и наложио је земљишно-књижном суду да изврши повраћај у пређашње земљишно-књижно стање брисањем наведене укњижбе.

Окружни суд је по жалби првотуженог преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтев као неоснован сматрајући да укњижбом спорне хипотеке на идеалном делу друготужене, на основу законитог располагања друготужене ограниченог искључиво на њен сувласнички удео, којим није извршен промет непокретности, тужиоци као сувласници исте непокретности нису повређени у свом земљишно-књижном праву, па због тога немају ни активну легитимацију за подношење брисовне тужбе, којом се захтева успостава пређашњег земљишно-књижног стања. Поред тога, по оцени другостепеног суда залагањем свог иделног дела непокретности без сагласности тужилаца друготужена је вршила законито располагање сходно члану 14. став 2. Закона о основама својинско-правних односа, а право сувласника да оптерети свој идеални део непокретности хипотеком произилази и из правног правила садржаног у параграфу 13. бившег Закона о земљишним књигама".

(Пресуда Окружног суда у Београду, Гж. 3149/03 од 11. јуна 2003. године)

Забележба спора

Забележбу спора према правном правилу из параграфа 68 бившег Закона о земљишним књигама може захтевати онај ко мисли да је којом укњижбом повређен у свом књижном праву и парничним путем оспорава укњижбу и тражи повраћај у претходно књижно стање.

Из образложења:

"Стога предлагач који није укњижен као власник непокретности, није активно легитимисан да тражи забележбу спора на основу тужбе поднете против земљишно-књижних власника више непокретности, којом тражи да се утврди да је један од тужених искључиви власник свих непокретности укњижених или стечених на његово име и на име осталих тужених.

Првостепени суд је одбио предлог ЕПС ЈП Електродистрибуција за забележбу спора по његовој тужби у предмету Трећег општинског суда у Београду у односу на

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

непокретности која представља кућу к.бр.4 у улици Тополској на к.п.1376 уписане у зк.ул. 1119 КО Врачар, јер је закључио да на основу садржине наведене тужбе на основу које је тражена забележба нису испуњени услови да се удовољи траженом упису према правним правилима из параграфа 68. бившег Закона о земљишним књигама.

Како из садржине наведене тужбе као исправе на основу које је тражена забележба произилази да је њоме предлагач у својству тужиоца поставио тужбени захтев за утврђење да је један од тужених власник непокретности - станова, кућа и пословног простора у Београду, укњижених или стечених на његово име и име осталих шест тужених лица, међу којима и на кући уписаној у зк.ул. 1119 КО Врачар која је власништво тужене Л.Б., Окружни суд је ценио да нису испуњени законски услови за тражени упис јер предлагач није повређен у свом земљишно-књижном праву, није покренуо спор о неваљаности укњижбе и повраћај у претходно књижно стање нити спор о утврђењу постојања свог права својине или неког другог стварног права и укњижбу тог права. Самим тим предлагач нема активну легитимацију јер не представља овлашћено лице сходно правним правилима из параграфа 87. и 88. бившег Закона о земљишним књигама, а околности на које се предлагач позива у жалби и чињеничним наводима своје тужбе да је предметна непокретност као власништво туженог Б.У. прибављена новчаним средствима предлагача извршењем кривичног дела злоупотребе службеног положаја нема значаја за закључивање о активної легитимацији предлагача јер предлагач обезбеђење свог потраживања може остварити како у покренутом или другом парничном поступку у складу са одредбама члана 253-255 ЗИП-а тако и у кривичном поступку у складу са одредбама члана 210. и 212. у вези члана 202. Законика о кривичном поступку".

(Решење Окружног суда у Београду, Гж. 13001/02 од 27. марта 2003. године)

Право залоге

Упис у земљишну књигу заложног права на непокретности (хипотека) настаје и на основу судске одлуке. Стога, поверилац у извршном поступку има право да захтева обезбеђење свог потраживања заснивањем заложног права на непокретности дужника ако је правноснажном пресудом као извршном исправом обавезан на исплату новчаног износа повериоцу.

Из образложења:

"Пресудом Општинског суда у П. у ставу 1. изреке утврђује се да су престали разлози за заложним правом уписаним у земљишној књизи тога суда у зк. улошку 2698 у КО П на 2/5 земљишног књижног дела у а. листу под 2 куће стојећој на парцели кп.бр.1620, кућиште и двориште 2,50 ара, власништво тужиоца АД из П са 2/5 у корист туженог БМ из Пожаревца, те се налаже земљишно књижном одељењу Општинског суда у Пожаревцу да изврши брисања овог заложног права. Ставом 2. изреке под а) одбацује се противтужба туженог ПМ из Пожаревца у делу којим је тражио да се према тужиоцу АД из Пожаревца, да му није исплатио износ главног дуга од 13.000 ДМ са уговорном каматом, који износ је обезбеђен укњиженим заложним правом и то закључком суда ДН 1115/96 од 25. 11. 1996. године. Ставом 2. изреке под б) одбија се као неоснован,

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

противтужбени захтев, туженог БМ у делу у коме је тражио да се ради намирења тужениковог потраживања у износу од 13.000 ДМ, обезбеђено хипотеком, одреди продаја по правилима извршног поступка непокретности и то 2/5 ЗК дела у А листу под 2. куће стојеће на кп.бр.1620 кућиште и двориште од 2,54 ара, власништво тужиоца. Ставом 3. изреке под а) одбацује се противтужба туженог БМ, у делу којом је тражио да се утврди према тужиоцу АД из П, да није исплатио износ главног дуга од 13.000 ДМ почев од 31. 05. 1994. године, туженог БМ, од кога је новац позајмио, те да се утврди према тужиоцу да је рок за исплату дуга од 13.000 ДМ са каматом протекао. Ставом 3. изреке под б) одбија се као неоснован противтужбени захтев туженог БМ, у делу којим је тражио да пресуда послужи као основ за упис заложног права - хипотеке на непокретности туженог ближе описаној у изреци пресуде власништво тужиоца ДА, са 2/5 а ради обезбеђења зајма у износу од 13.000 ДМ, те да се наложи земљишно књижном одељењу Општинског суда у П. да по правноснажности пресуде, упише заложно право у корист туженог БМ, те да се одреди продаја непокретности по правилима извршног поступка, а ради намирења потраживања БМ. Ставом 4. изреке обавезан је тужени да тужиоцу на име накнаде трошкова парничног поступка исплати износ од 5.720,00 динара у року од 15 дана по пријему пресуде.

Другостепени суд је поводом жалбе туженог потврдио првостепену пресуду. Према утврђеном чињеничном стању странке су дана 11. 01. 1994. године, закључиле уговор о зајму, на коме су потписи уговорача оверени од стране Општинског суда у П, под бројем Ов.198/94. По том уговору тужени је, као зајмодавац позајмио тужиоцу, као зајмопримцу 5.000 ДМ, а тужилац се обавезао да ће позајмљени новац вратити у року од 3 месеца од дана пријема са каматом од 10% месечно. Ради обезбеђења позајмљених новчаних средстава и доспеле камате странке су уговориле забележбу хипотеке на кући зајмопримца, на кп. бр.1620 у КО, П, те је ова хипотека на основу писмене изјаве земљопримца, уписана закључком Општинског суда у П. ДН. 1115/96 од 25. 11. 1996. године у земљишној књизи. Странке су 16. 02. 1994. године закључиле нови уговор о зајму на 5.000 ДМ, под истим условима као и први уговор, с тим што је зајмопримац у случају доцње био обавезан да плати затезну камату од 20% дневно на износ доспеле неисплаћене камате, ради обезбеђења и ових позајмљених новчаних средстава и камате по овом уговору, уговорен је упис хипотеке на кући зајмопримца на кп.бр.1620 у КО Пожаревац, а по закључку ДН 1115/96 од 25. 11. 1996. године. Укњижба заложног права дозвољена је ради обезбеђења зајма, у укупном износу од 13.000 ДМ. Тужилац је туженом исплаћивао уговорену камату, а туженом је по договору странака, зајам враћен на начин што је тужени набављао робу из продавнице сведока ВЂ, а коју робу је плаћао тужилац. Налазом вештака економско-финансијске струке тужилац је туженом на име уговорене камате по приложеним признаницама, рачунима и евиденцији тужиоца исплатио износ од укупно 19.107 ДМ.

По налажењу Округног суда у П, првостепени суд је правилно утврдио да су странке уговориле већу каматну стопу од прописане, у смислу члана 399. став 1., те се у конкретном случају имала применити највећа дозвољена ступа камате у смислу члана 399. став 4. ЗОО. Имајући у виду укупан износ који је тужилац исплатио туженом на основу уговорене камате по уговорима о зајму и дозвољену каматну стопу првостепени суд је правилно нашао да је тужилац туженом исплатио више него што је то био дужан да учини,

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

па су се стекли услови за брисање заложног права на непокретности тужиоца те је првостепена пресуда потврђена у ставу 1. и у ставу 2 б) изреке. Такође, првостепени суд је правилно одбацио противтужбу у ставу 1 а) изреке побијане пресуде, а у смислу члана 194. став 3. ЗПП, јер и тим захтевом тужилац раније покренуо парницу, а о том захтеву одлучено је у ставу 1. изреке пресуде.

Правилно првостепени суд налази да тужени - противтужилац нема правног интереса за подношење противтужбе којом тражи утврђење, да тужилац није исплатио износ главног дуга од 13.000 ДМ са уговоореном каматом од 10% месечно почев од 31. 05. 1994. године, те да се утврди према тужиоцу да је рок за исплату овог дуга са каматом протекао. Наиме, ово потраживање није обезбеђено уписом заложног права хипотеке на непокретностима тужиоца у корист туженог, а када би тужилац имао правног интереса за подношење овакве тужбе. Тужени - противтужилац може против тужиоца - противтуженог поднети тужбу за исплату овог дуга, али би само на основу пресуде којом би тужилац био обавезан да му врати дуг могао да упише заложна права на непокретностима тужиоцу у смислу чл.228. и 229. Закона о извршном поступку. С обзиром да је противтужба тужиоца одбачена у делу који се односи на утврђење да главни дуг са каматом није исплаћен, правилно је првостепени суд одбио противтужбени захтев за упис заложног права хипотеке на непокретности тужиоца у корист туженог, и одређивање продаје ове непокретности по правилима извршног поступка, па је побијана пресуда потврђена и у ставу 3. под а) и б) изреке".

(Пресуда Округног суда у Пожаревицу, Гж. 291/03 од 31. марта 2003. године)

Допуштен основ и мотив за закључење уговора

Свака уговорна обавеза мора имати допуштен основ. Код доброчиних уговора мотив за њихово закључење улази у њихов основ, па ако отпадне мотив уговор о поклону остаје без основа.

Из образложења:

"Пресудом Општинског суда у П.П. 592/01 од 11. 06. 2002. године у ставу 1. изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди према туженима Савезној Републици Југославије и СРЈ и Републици Србији, да је ништав уговор о поклону парцеле број 1332/3 куће и зграда са кућиштем, двориштем и виноградом од 12,20 ари уписане у зк. уложак број 6747 КО Пожаревац, који је оверен пред Среским судом у П. под Ов.163/54 од 2. 02. 1954. године, у ставу 2. изреке је одлучено да свака странка сноси своје трошкове.

По изјављеној жалби од стране пуномоћника тужиоца Округни суд у П. је делимично одбио као неосновану жалбу пуномоћника тужиоца, те је потврђена првостепена пресуда у ставу 1. изреке у односу на тужену Републику Србију, док је иста пресуда у ставу 1. изреке у односу на тужену Савезну Републику Југославију, и у ставу 2. изреке у односу на трошкове парничног поступка, укинута и списи предмета враћени првостепеном суду на поновно суђење.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

Наиме, у односу на тужену Републику Србију, првостепени суд је правилно утврдио да иста није пасивно легитимисана, с обзиром да се тужбеним захтевом тужиоца тражи утврђење ништавости уговора о поклону, а није тражена укњижба на парцели број 1332/3, у КО П. Према томе правилно је првостепени суд због недостатка пасивне легитимације на страни тужене РС одбио као неоснован тужбени захтев у смислу члана 77. ЗПП.

У односу на тужену СРЈ првостепени суд утврђује да је у време закључења предметног уговора о поклону била на снази Уредба о контроли промета непокретности ("Службени лист ФНРЈ бр.24/48 и број 43/53), и наведеном Уредбом нису прописана ограничења у промету непокретности између физичких лица и друштвено политичке заједнице, нити је прописана форма за закључење уговора о поклону. Првостепени суд оцењује да под условом и да се прихвате наводи тужиоца да је уговор о поклону закључен под принудом, претњом и преваром, то је на страни правног представника тужиоца постоје мане воље, протекли су објективни рокови у коме се може тражити поништај уговора о поклону из ових разлога.

Овакав закључак првостепеног суда за сада се не може прихватити као правилан, а ово са разлога што се правилност побијане пресуде не може испитати, јер је заснована на непотпуно утврђеном чињеничном стању и погрешној примени материјалног права. Наиме, није спорно да је закључен уговор о поклону између правног претходника тужиоца пок. МБ и тадашње државе ФНРЈ, коју представља Народни одбор градске општине у П. преко председника одбора. Исти уговор је и оверен пред Среским судом у Пожаревцу у предмету Ов.163/54 од 2. 02. 1954. године. Међутим, у тачки 4. истог уговора о поклону је наведено да вредност поклоњеног имања је процењена са 581.750,00 динара тадашњих по прометној вредности, а Народни одбор градске општине у Пожаревцу је сагласан да се на име примљене и уступљене непокретности изврши раздужење дугујућег пореза на наслеђе 571.750 динара тадашњих, који порез треба да плати уговорач Бм да плати на име наслеђене имовине од покојног оца. Према томе, првостепени суд није утврдио мотив закључење уговора о поклону. Наиме, није утврдио да ли је мотив и да се уговорач сада пок. Миодраг раздужи "дугујућим порезом" према држави ФНРЈ или је мотив био друге природе. Ништав је уговор о поклону непокретности, ако је мотив због кога је поклон учињен отпао или се није остварио. Правну природу правног посла - уговора о поклону, суд треба да утврди према садржини и циљу које су странке уговором желеле постићи, а не по називу правног посла. С обзиром да је уговор о поклону добротини уговор код кога основ обавезивања на страни поклонодавца чине и његове побуде из којих чини поклонопримцу корист на терет своје имовине без икакве накнаде. Ако је код уговора о поклону мотив битан битан елемент уговором, онда је уговор ништаван ако отпадне мотив. Како је првостепени суд учинио битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354. ЗПП, јер се пресуда не може са сигурношћу испитати, нити је правилно утврђено чињенично стање и примењено материјално право, то је са тих разлога укинута ожалбена пресуда у ставу 1. изреке у односу на тужену СРЈ и у ставу 2. о трошковима парничног поступка, а у смислу члана 360. став 1. и члана 380. став 1. ЗПП".

(Решење Округног суда у Пожаревцу, Гж.80/03 од 31. јануара 2003. године)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА*Закључење уговора о осигурању*

Право на накнаду штете из уговора о осигурању цени се према општим условима за осигурање имовине који су саставни део уговора у моменту његовог закључења.

Из образложења:

"Пресудом Округног суда у П, Гж.739/01 од 28. 09. 2001. године усвојена је жалба пуномоћника туженог и пресуда Општинског суда у К, П.95/97 од 25. 04. 2001. године, преиначена је у ставу 1. изреке те је тужбени захтев тужилаца ГД и ДГ, обоје из В., којом су тражили да се тужени ЗОИЛ "Дунав" Београд, ГФ П обавезе на исплату накнаде штете настале у пожару 13. 09. 1992. године, исплати износ од 372,90 динара са каматом предвиђено је Законом која на износ од 127,796,00 динара има тећи од 9. 03. 2001. године до исплате, а на износ од 244.634,90 динара почев од 15. 03. 2001. године до исплате, одбијен је као неоснован. Ставом 2. изреке обавезани су тужиоци да туженом на име трошкова парничног поступка исплате износ од 4.724,30 динара у року од 15 дана по пријему пресуде.

Према утврђеном чињеничном стању правилно је првостепени суд утврдио да између странака закључен уговор о осигурању по полиси број 00093650 са важношћу од 15. 08. 1991. године до 15. 08. 1992. године, те да се осигурани случај, односно пожар, догодио 13. 09. 1992. године. Висина штета правилно је утврђена обављеним вештачењима. Међутим, на потпуно и правилно утврђено чињенично стање првостепени суд је погрешно применио материјално право, налазећи да обавеза осигураваача да накнади насталу штету траје још 30 дана по истеку рока осигурања, како су то предвиђали општи услови за осигурање имовине из 1977. године. Наиме, у време закључења уговора о осигурању по наведеним полисама осигурања на снази су биле и представљале саставни део уговора о осигурању, Општи услови за осигурање имовине из 1982. године, (донет је 13. 07. 1982. године, а примењује се од 1. 08. 1982. године), који у члану 26. став 6. тачка 1. предвиђају да обавезе осигураваача престаје код уговора о осигурању са одређеним роком трајања истеком 24 часа од дана коју полису означе као дан истека осигурања, уколико није другачије уговорено. Осигурани случај у конкретном случају пожар на кући и помоћним објектима тужилаца се догодио знатно касније 13. 09. 1992. године, па не стоји обавеза осигураваача да такву насталу штету надокнади тужиоцима. Ни чињеница да је за период од 15. 08. 1992. до 15. 09. 1992. године закључена полиса осигурања број 1435996 није од значаја за доношење другачије одлуке, с обзиром да је та полиса закључена 7. 10. 1992. године, након настанка осигураног случаја, дакле, који је обема уговорним странкама био познат у моменту закључења уговора осигурања па би овај правни посао у смислу члана 898. став 2. Закона о облигационим односима био апсолутно ништав, дакле, без правног дејства од дана настанка. Пошто је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање првостепени суд погрешно применио материјално право, то је Округни суд у П. ожалбену одлуку преиначио и одлучио као у изреци, а на основу члана 373. став 1. тачка 4. ЗПП. (Пресуда Округног суда у Пожаревцу Гж.739/2001 од 28. 09. 2001. године)".

(Пресуда Округног суда , Гж.739/01 од 28. септембра 2001. године)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

Регрес штетника према УООЈ - Гарантном фонду

Штетник нема право регреса према УООЈ - Гарантном фонду за износ који је исплатио оштећеном лицу на основу правноснажне пресуде.

Из образложења:

"Према утврђењу првостепеног суда овде тужитељ Ж.В. је дана 17. 03. 2002. године, у Т. изазвао саобраћајни удес искључиво својом кривицом налетевши на возило В.С. причинивши му на возилу материјалну штету. Због наведеног овде тужилац по тужби оштећеног В.С. за накнаду штете пресудом Општинског суда у Т. обавезан је да В.С. на име накнаде штете исплати износ од 166.353,00 динара са законском затезном каматом од 18. 04. 2000. године.

Возило овде тужиоца у време штетног догађаја је било осигурано код "Омега осигурање" АД Нови Сад којим је у време вођења парничног поступка отворен и закључен стечајни поступак. Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања правилно је првостепени суд применио материјално право када је одбио тужбени захтев тужитеља као неоснован. Жалбени наводи тужиоца се свODE на тврдњу да је првостепени суд погрешно применио материјално право када је одбио његов тужбени захтев. У конкретном случају тужилац потражује регрес на основу накнаде штете који је исплатио оштећеном лицу а по правноснажности пресуде.

Сходно одредбама чл.99. и 100. Закона о осигурању имовине и лица, средства Гарантног фонда служе за економску заштиту путника и трећих оштећених лица. Тужилац не спада у круг трећих оштећених лица па би своје регресно потраживање могао остварити само од свог осигуравача АД за осигурање "Омега осигурање" у складу са поступком прописаним Законом о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Сем тога, према одредбама члана 941. Закона о облигационим односима у случају осигурања од одговорности оштећено лице може захтевати непосредно од осигуравача накнаду штете које је претрпело догађајем за који одговара осигураник. Обзиром да у конкретном случају тужилац није оштећено лице већ штетник, а законским одредбама није предвиђено право регреса штетника према Гарантном фонду, жалбени наводи туженог о погрешној примени материјалног права нису основани".

(Пресуда Округног суда у Новом Саду, Гж.3683/02 од 25. децембра 2002. године)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА*Камата на девизна потраживања до конверзије
и након конверзије у динаре*

Ако новчана обавеза гласи на плаћање у иностраној валути, или се исплата по закону може извршити само у динарима, суд ће дужника обавезати на исплату динарске вредности износа стране валуте према курсу на дан исплате, а за време доцње до исплате повериоцу припада домицилна камата у динарској противвредности.

Међутим, ако је дуг конвертован у динаре тада тужиоцу припада домицилна камата на износ дуга прерачуната у динаре по курсу важећем на дан исплате, а од конверзије затезна камата по закону о висини стопе затезне камате на досуђени износ дуга у динарима.

Из образложења:

"Утврђено је да су странке 21. јануара 2000. године закључиле уговор о зајму 2.800 ДЕМ, са обавезом плаћања најкасније до 1. јула 2000. године. По истом, инвентар у пословној просторији у Новом Саду, Филипа Вишњића, бр.37, остаје као залог до испуњења обавезе. Тужени је тужиоцу вратио 500,00 ДЕМ, а преостали износ је предмет захтева у овој правној ствари.

Утврђено је да су у јуну 2001. године, туженог звали три човека која су му показала Уговор о зајму са тужиоцем, тражили наплату дуга, тужени је сакупио 2.800 ДЕМ, и предао им, а код адвоката коме не зна име и адресу, сачинио са њима Уговор о продаји инвентара. Једном раднику СУП-а је пријавио наведени случај, али му је речено да изврши обавезу из Уговора. Тужилац је тврдио да тужени није вратио дуг у целости, суд му није поклатио веру са образложењем, да његов исказ није прихватио, а да је прихватио исказ туженог и сведока јер су јасни и уверљиви у тврђењу да је дуг враћен.

Првостепени суд је дужан да доказе на основу којих је утврдио битне чињенице оцени савесно и брижљиво, сваки појединачно и има у виду резултат целокупног поступка (члан 8. ЗПП-а). Из изложеног је видљиво да није поступљено по наведеној одредби. Суд не износи разлоге због којих није поверовао тужиоцу, а поверовао је туженом и сведоцима. На ово се зато основано указује у жалби и то чини битну повреду из члана 354. став 1. ЗПП-а у вези члана 8. истог Закона.

У поновљеном поступку, првостепени суд ће прво поучити тужиоца применом члана 109. ЗПП-а, да своју тужбу допуни и исправи постављањем правилног тужбеног захтева. Наиме, ако новчана обавеза сагласно или противно Закону гласи на плаћање у иностраној валути или се исплата по закону може извршити само у динарима, суд ће дужника обавезати на исплату динарске вредности износа стране валуте по најповољнијем курсу на дан исплате, по коме банке у месту плаћања откупљују ефективну страну валуту, а за време доцње до исплате повериоцу припада домицилна камата у динарској противвредности обрачунатој на исти начин. Међутим, ако је дуг конвертован у динаре тада тужиоцу припада домицилна камата на износ дуга прерачуната у динаре по курсу

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

важећем на дан исплате, а надаље затезна камата по закону о висини стопе затезне камате на досуђени износ дуга у динарима. Ово значи, пошто је дужникова обавеза била да врати дугујући износ у иностраној валути до 1. јула 2000. године, онда га терети домицилна камата за време доцње, све до дана конверзије дуга у динаре, која је, према стању у списима наступила тек даном доношења тужбе. Према томе, време и начин конверзије нису јасни, па ће тужилац тужбу допунити и сагласно реченом, а према чињеничним наводима тужбе, исправити захтев".

(Решење Округног суда у Новом Саду, Гж.4523/02 од 22. маја 2003. године).

*Мировање права и обавеза које се
стичу на раду и по основу рада*

Функција директора јавног предузећа дирекције за изградњу није државна или друга јавна функција, за време чијег обављања запосленом мирују права и обавезе које се стичу на раду и по основу рада.

Из образложења:

"Првостепеном пресудом Општинског суда у П. одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца да се утврди да је престало мировање радног односа тужиоца код туженог са 30.04.2001. године и да се обавезе тужени Концерн здраве хране "Б" из П, да тужиоца ЖБ распореде на послове и радне задатке које одговарају његовој стручној спреми и радној способности стечене радом, у року од 8 дана по пријему пресуде, под претњом принудног извршења.

Одлучујући по жалби тужиоца Округни суд у Пожаревцу је одбио жалбу као неосновану и потврдио првостепену пресуду.

Током поступка првостепени суд је утврдио да је тужилац решењем о разрешењу именовања директора Јавног предузећа "Дирекције за изградњу општине П" од 25.09.1998. године именован за директора Јавног предузећа "Дирекције за изградњу општине П", те је 28.09.1998. године закључен Споразум о преузимању радника између Холдинг компаније "Б" и "Дирекције за изградњу" којим су се сагласили да се изврши преузимање тужиоца БЖ уз сагласност запосленог. Чланом 2. наведеног споразума о преузимању радника утврђено је да запослени заснива радни однос на неодређено време у "Дирекцији за изградњу града П", а да даном ступања на рад у "Дирекцију за изградњу града П" запосленом мирују сва права по основу радног односа у Холдинг компанији "Б", П. Решењем о разрешењу и именовању в.д. директора ЈП "Дирекције за изградњу општине П" од 30.03.2001. године дужности директора разрешен је тужилац и донето је решење о његовом распоређивању на радно место стручног сарадника за имовинско правне послове. Након овог решења, обзиром да је било привременог карактера дана 1.08.2001. године, тужилац закључује уговор о раду са ЈП "Дирекцијом за изградњу општине П", и то за послове правног референта.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

Из наведеног произилази да је тужилац као радник туженог (ХК "Б" из П) уз његову сагласност преузет у ЈП "Дирекцију за изградњу" и именован за директора, да је по његовом решењу распоређен у ЈП "Дирекцију за изградњу" на послове који одговарају његовој стручној спреми. Стога су неосновани наводи жалбе тужиоца да је тужени био у обавези да по престанку функције директора у ЈП "Дирекције за изградњу општине П" поново тужиоца преузме и распореди на послове у складу са његовом стручном спремом и да је тужиоцу радни однос у наведеном периоду, док је обављао функцију директора у ЈП "Дирекцији за изградњу града П" мировао, како је то наведено у члану 2. став 2. наведеног споразума.

По становишту Округног суда функција директора ЈП "Дирекције за изградњу" није државна или друга јавна функција, за време чијег обављања запосленом мирују права и обавезе које се стичу на раду по основу рада. То даље значи да запослени нема право на мировање права и обавеза у смислу наведеног члана 62. став 1. тачка 3. Закона о радним односима, с обзиром да се функција директора не сматра јавном функцијом. То што је наведеним споразумом наведено да тужиоцу мирују сва права по основу радног односа у ХК "Б", П, је без утицаја у овом случају, јер је таква одредба у супротности са наведеним одредбом Закона којом је регулисано у којим случајевима радни однос запосленог мирује. Стога је жалба тужиоца морала бити одбијена, а првостепена пресуда потврђена, а на основу члана 368. ЗПП-а".

(Пресуда Округног суда у Пожаревцу, Гж.819/02 од 13. септембра 2002. године)

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

Примена Конвенције о закону који се примењује на саобраћајне незгоде од 4.05.1971. године

Конвенција о закону који се примењује на саобраћајне незгоде од 4.5.1971. године одређује закон који се примењује на грађанску вануговорну одговорност која проистекне из саобраћајне незгоде, без обзира на врсту суда који је надлежан да решава. Законодавство које се примењује јесте домаће законодавство државе на чијој се територији штета догодила.

Из образложења:

"Из списка предмета произилази да је 18.5.1994. године дошло до саобраћајне незгоде у насељеном месту Келебија, да је незгода изазвана искључивом кривицом возача мађарског путничког возила, да је возач овог возила оглашен кривим за саобраћајну незгоду решењем судије за прекршаје у Суботици, да је поправка аутобуса оштећеног у саобраћајној незгоди износила 198.048,00 динара на дан 3.01.2000. године, да изгубљена добит за време немогућности коришћења аутобуса износи 169.600,00 динара, по ценама утврђеним на дан 8.12.2000. године, да је осигураник мађарског возила, које је имало зелени картон, дао туженом покриће за штету дана 22.11.1996. године. Код овако утврђених чињеница нижестепени судови су закључили, и поред истакнутог приговора лимита осигурања да је тужбени захтев основан у целости.

Основно спорно питање које се поставило у овој парници је који се пропис примењује на односе странака, па у вези са тим од каквог је значаја чињеница што је лимит осигурања по нашим прописима, у моменту када се удес догодио – 18.5.1994. године, био одређен на износ од 10.000,00 динара (Одлука о измени одлуке о одређивању најнижих износа на које се мора уговорити осигурање аутоодговорности за штете причињене трећим лицима – "Службени лист СРЈ", број 14/94).

Да би се расправиле све спорне чињенице међу странкама неопходно је имати у виду одредбе Конвенције о закону који се примењује на саобраћајне незгоде од 4.05.1971. године (Конвенција је у односу на Југославију ступила на снагу 16.12.1975. године). Конвенција је важила и у моменту настанка спорног удеса. Такође се морају имати у виду и одредбе Интербиро споразума чије одредбе су биле на снази у време штетног догађаја. И један и други пропис представљају саставни део унутрашњег поретка наше државе.

Поменутом конвенцијом је у члану 1. прописано да ова конвенција одређује закон који се примењује на грађанску вануговорну одговорност која проистекне из саобраћајне незгоде, без обзира на врсту суда који је надлежан да решава. Чланом 3. је прописано да законодавство које се примењује јесте домаће законодавство државе на чијој се територији догодила незгода.

Значи, спорни однос међу странкама, настао поводом саобраћајне незгоде која се догодила 18.05.1994. године треба расправити према прописима који су важили на дан штетног догађаја на територији СРЈ. То даље значи да је од значаја прописом одређена висина лимита осигурања.

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

Одлуком о измени одлуке о одређивању најнижих осигураних износа на које се мора уговорити осигурање аутоодговорности за штете причињене трећим лицима ("Сл. лист СРЈ" 14/94 – 4.2.1994. године) је прописано да су најнижи износи на које се мора уговорити осигурање 20.000 нових динара, за аутобусе и теретна возила и 10.000 нових динара за остала моторна возила.

Нижестепени судови су утврдили висину штете на дан вештачења. Међутим, нису утврђивали чињеницу да ли је висина штете на дан кад је настала била покривена лимитом осигурања. Како је та чињеница битна за утврђивање и досуђивање висине штете, те како је лимит осигурања у време настанка штете износио противвредност 10.000 нових динара, те како није од битног утицаја висина покрића која је туженом дозначена од стране мађарског осигуравајућег завода за ову штету, већ је битна висина покрића која је одређена законима земље у којој се штета догодила због примене одредаба Конвенције из 1971. године и одредаба Интербиро споразума, те како ове одлучне чињенице нису правилно утврђене, а због погрешно примењеног материјалног права, то су нижестепене одлуке укинуте и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

У поновном поступку првостепени суд ће утврдити чињеницу да ли је у моменту настанка штете иста била покривена лимитом који је важио у моменту настанка штете покривао насталу штету како стварну, тако и изгубљену добит, па ће, применом горе наведених прописа, поново одлучити о праву тужиоца на накнаду штете. Ако штета није покривена лимитом осигурања првостепени суд ће утврдити процентуалну покривеност штете лимитом осигурања. Према степену покривености штете лимитом одредиће се висина штете коју тужиоцу треба досудити у моменту пресуђења".

(Решење Врховног суда Србије, Прев 412/02 од 21. маја 2003. године)

Сусвојина на жигу

У парници се може доказивати да постоји сусвојина на спорном жигу од стране правних следбеника предузећа које је поднело пријаву за признање права на жиг.

Из образложења:

"Тужилац је тужбом тражио да се утврди да је он носилац искључивог права на међународно регистрован жиг, регистрован код Савезног завода за интелектуалну својину број у графизму и речи да се утврди да је тужени извршио повреду међународно регистрованог жига из става 1, да се утврди да је тужени неовлашћеном употребом заштићених знакова тужиоца извршио дело нелојалне конкуренције стварајући могућност заблуде у промету, да се тужбом забрани вршење свих радњи којима се повређује заштићени знак тужиоца у речи и графизму да се туженик обавезе да му по основу нематеријалне штете исплати износ од 100.000,00 динара и да се одреди објављивање ове пресуде у дневном листу "Политика" издање за Београд и унутрашњост о трошку туженог. Тужени противтужилац је противтужбом тражио да се утврди да је тужени –

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

противтузилац ДД из Београда, носилац права на жиг 22833-ж-71-0385 на којем решењем Савезног завода за интелектуалну својину број 5346/97, ж-71-0385 (22833 од 4.3.1998. године) утврђено право носиоца жига у корист тужиоца – противтуженог АД из Београда, што је тужилац противтужени дужан да призна.

Првостепени суд је одбио тужбени захтев, а усвојио противтужбени захтев. Виши привредни суд у Београду је пресудом Пж.број 7925/2000 од 24.1.2001. године одбио жалбу тужиоца и потврдио првостепену одлуку.

Основно спорно питање које се расправљало у овој парници је било да ли је тужилац, као један од правних следбеника Предузећа "Ц." из Београда искључиви носилац спорног жига у ситуацији када матични подносилац пријаве на жиг формално правно више не постоји због бројних статусних промена које су вршене у периоду од 1969. до 1990. године, али постоје његови правни следбеници у материјално-правном смислу.

У поступку пред првостепеним судом је утврђено да је 1945. године основано предузеће "Ц." Уредбом савета ДФЈ. Прве статусне промене уследиле су 1969. године. Даљне статусне промене, условљене политичко-економским и правним концептом развоја бивше СФРЈ нису мимоишле ни правног претходника тужиоца и туженог. Тако следе статусне промене 1973. године формирањем РО "Ц" из Београда и фирме за иностранство "Ц" из Београда. РО је у свом саставу имала 65. Нове статусне промене уследиле су 1976. године. Конституисане су радне организације од постојећих ООУР-а и то РО за спољну трговину "Ц" Експорт-импорт", РО "Ц", РО "Ц" из Бора, РО "Ц" из Бара и РО "А" из Београда. Ове РО су се самоуправним споразумом удружиле у Здружену организацију за промет и производњу прехранбених производа "Ц" из Београда и то конститусање уписано је у судски регистар 2.04.1976. године решењем Фи.1354. У 1980. години здружена организација се трансформисала, у складу са Законом о удруженом раду, у СОУР за промет и производњу прехранбених производа "Ц" по решењу Фи. број 2553/80 од 30.07.1980. године, а у чијем саставу се нашло 5 ранијих организација. Још једна статусна промена уследила је 1.04.1988. године када је у судски регистар решењем Фи. број 2915/87 уписано организовање и конституисање СОУР-а за промет и производњу прехранбених производа "Ц" из Београда, а у СОУР су у здружене РО за унутрашњи промет "Ц" из Београда, РО за спољну трговину "Ц" експорт-импорт из Београда, РО прехранбена индустрија "Ц" из Београда и РО за унутрашњи промет "Ц" из Бора.

Након ступања на снагу Закона о предузећима из 1989. године радне организације у саставу СОУР-а за промет и производњу прехранбених производа "Ц" из Београда су се организовале у складу са Законом о предузећима тако што су радне организације из састава СОУР-а наставиле да послују као самостални правни субјекти. Дакле, битна чињеница, утврђена у поступку је да су тужилац и тужени правни следбеници предузећа "Ц" из Београда – његовог изворног облика из 1945. и 1969. године.

У погледу жига није било спорно да је пријава за признање права на жиг Савезном заводу за патенте поднета 1971. године од стране Предузећа за спољну и унутрашњу трговину, индустријску прераду и производњу прехранбених производа "Ц", а преко

заступника Патент центар из Београда. Дакле, пријаву је поднело предузеће које под таквим називом послује од 1945. године па надаље 1969. године. Пријава жига заведена је под бројем Ж.385/71. Савезни завод за патенте је дана 5.11.1975. године, решењем одобрио заштиту робно услужног жига у приложеном изгледу (графизам и реч "Ц") по пријави од 1.06.1971. године и исти увео у регистар заштићених жигова на име наведеног подносиоца пријаве. Жиг је одобрен за робу-услуге из класе 30, 31 и 35, уписан у регистар заштићених жигова број 22833 дана 5.02.1978. године, а исправа жига експедована је носиоцу права дана 14.04.1980. године.

Имајући у виду хронологију статусних промена извесно је да у време када је жиг уписан у регистар заштићених жигова (5.02.1978. године) и када је исправа о жигу експедована (14.04.1980. године) Савезни завод за патенте није имао сазнање о статусним променама, те да је за носиоца жига уписано лице које фактички више није ни постојало.

Међу странкама такође није било спорно да је за све време, од подношења пријаве за заштиту жига па до престанка сарадње радних организација кроз сложене облике повезивања у предузећу "Ц", жиг био регистрован као индивидуални. Но, сва предузећа у саставу сложеног предузећа "Ц" су регистровани жиг користила као колективни, иако исти као такав није био регистрован (члан 16. Закона о жиговима), а све сагласно Правилнику о јединственој употреби фирме, заштитног знака "Ц" (Правилник донет 12.04.1990. године) и сагласно одредбама Самоуправног споразума о удруживању у СОУР "Ц", односно касније сложено предузеће "Ц" на основу Статута СОУР-а.

Такође, није било спорно да по питању коришћења жига правни следбеници предузећа "Ц" нису сачинили деобни биланс.

Према садашњем стању ствари тужилац, као један од правних следбеника Предузећа "Ц." из Београда је уписан као титулар жига по решењу Савезног завода за интелектуалну својину број 2082/98. Ж.-71-0385 (22833) од 21.1.1999. године.

Врховни суд Србије је прихватио правно схватање нижестепених судова да се кроз парницу може доказивати да су правни следбеници Предузећа "Ц" из Београда суносиоци права на жиг и да то право произилази из правног следбеништва, али и да се темељи на прописима који се у овом случају примењују (Закон о жиговима, Париска конвенција за заштиту индустријске својине који је Савезна Република Југославија ратификовала 16.10.1973. године).

Пре свега треба истаћи, да према члану 41. став 2. тачка 3. Закона о жиговима жиг престаје ако престане да постоји правно лице. У формално-правном смислу носилац пријаве за признавање права на жиг не постоји. У материјално-правном смислу постоје правни следбеници бившег подносиоца пријаве који су формално уобличење добили кроз упис правних следбеника у судски регистар. Ти правни следбеници су сукцесори свих права и обавеза правних претходника па и права на жиг.

Да ли је сувојина на жигу прописана унутрашњим законодавством?

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

Саставни део унутрашњег поретка представљају ратификоване међународне конвенције. То значи да је и Париска конвенција за заштиту индустријске својине саставни део нашег правног поретка. Чланом 5р. став 3. Париска конвенција дозвољава сусвојину на жигу према одредбама Националног законодавства.

По нашем Закону о жигу садржина, стицање и обим права на жиг прописани су члановима 31-36.

На први поглед, полазећи од одредбе члана 31. Закона о жиговима, који прописује да носилац жига има искључиво право да знак заштићен жигом користи за обележавање робе, односно услуга на који се знак односи и да другим лицима забрани да исти или сличан знак неовлашћено користи за обележавање исте или сличне робе, односно услуга, да право из става 1. овог члана обухвата и употребу знака заштићеног жигом на средствима за паковање, каталозима, проспектима, огласима и другим облицима понуде, на упутствима, фактурама у кореспонденцији и другим облицима пословне документације као на увезеној роби, односно услугама, и да права из ст.1. и 2. овог члана има подносилац пријаве од датума подношења пријаве, могло би се закључити да је право сусвојине искључено. Али, полазећи од чињенице да подносилац пријаве на жиг из периода када је пријаву поднео (1.6.1971. године) више не постоји, да постоје само његови правни следбеници који су у току свог привредног пословања, од формирања 1971. па надаље сви користили заштитни жиг, односно графизам "Ц", да су кроз дуги низ година постали јавности и потрошачима препознатљиви кроз овај жиг, да тужилац није пружио ниједан доказ да тужени коришћењем заштитног жига ствара забуну у односу на пословање тужиоца, Врховни суд налази да је правилном применом материјалног права жалба тужиоца одбијена. Ово због тога што је кроз ову парницу управо доказано да су претенденти права на спорни жиг сви правни следбеници предузећа "Ц", те да то право као имовинско право и мора бити подељено међу њима тако што ће им се дозволити коришћење спорног жига на коме је, у овом моменту, тужилац, као само један од правних следбеника уписан код Савезног завода за интелектуалну својину.

Са ових разлога, Врховни суд налази да постоји јасна веза између статусних промена и стицања права туженог да буде суносилац жига и да су у том смислу дати јасни разлози па да нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 14. ЗПП".

(Пресуда Врховног суда Србије, Прев.392/02 од 19. марта 2003. године)

*Одговорност новооснованог предузећа
за обавезе оснивача*

Прикривена подела предузећа извршена оснивањем новог привредног друштва не може ослободити новоосновано правно лице од одговорности за обавезе оснивача до висине пренете му имовине по том основу.

Из образложења

"Неосновано се у захтеву за заштиту законитости истиче да је одлука нижестепених судова заснована на погрешној примени материјалног права. Неспорна је чињеница да је одредбом члана 49. Одлуке о оснивању "Ј" Н. С., прописано да је она правни следбеник "Ј" ДД Б., у делу права, обавеза и одговорности "Ј." ДД Б. – "Ј." Н. С. са стањем на дан 30.06.1991. године. Да је тужена правни следбеник "Ј" Б. у делу права, обавеза и одговорности "Ј" ДД Б. – "Ј" Н. С. са стањем на дан 30.06.1991. године прописано је и одредбом члана 93. њеног Статута. Поред тога, тужена је приликом оснивања преузела све раднике бивше "Ј" Б. – "Ј" Н. С. и њену целокупну инфраструктуру. Ове одредбе оснивачког акта и Статута тужене нису стављене ван снаге. Тужена није покретала поступак за оцену њихове законитости. Зато те одредбе производе правно дејство и стварају обавезе за тужену које су њима конституисане. Ово из разлога, што су одлука о оснивању и Статут тужене Општи акти чија се законитост може испитивати само у поступку пред Уставним судом. То становиште има правно утемељење у одредби члана 119. став 3. Устава Републике Србије и одредби члана 5. став 2. Закона о поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука ("Службени гласник РС", број 32/91). С тим у вези, треба истаћи и да у случају кад Уставни суд утврди да општи акт није сагласан са законом и другим републичким прописима тај општи акт престаје да важи тек са даном објављивања одлуке Уставног суда у службеном гласнику Републике Србије. То је изричито прописано одредбом члана 51. став 2. Закона о поступку пред Уставним судом и правним дејствима његове одлуке. Зато је питање оцене законитости спорних одредби општих аката тужене у искључивој надлежности Уставног суда, а не редовног суда. Према томе, привредни суд није овлашћен да у овом поступку позивом на одредбу члана 103. Закона о облигационим односима утврђује да ли је одредба члана 49. оснивачког акта и члана 93. Статута тужене незаконита. Из тих разлога, правно је ирелевантна тврдња Републичког јавног тужиоца да је одредба члана 49. оснивачког акта тужене у супротности са одредбом раније важећег Закона о предузећима и Закона о банкама и другим финансијским организацијама. Осим тога, неспорна је чињеница да је тужена са даном оснивања преузела не само раднике, већ и целокупну инфраструктуру бивше "Ј" Б. – "Ј" Н. С. Дакле, сва имовина ове филијале коју је иста користила у време док је пре припајања "Ј" ДД Б. пословала као самостално правно лице припала је туженој. Такав поступак преноса имовине и преузимања радника указује да је тужеников упис у судски регистар само формално реализован преко института оснивања новог правног субјекта, док је фактички његов правни субјективитет проистекао из поделе "Ј" ДД Б. С тога се независно од приказане форме стицања правног субјективитета тужене њен статус по питању одговорности за обавезе правног субјекта чијом је деобом она настала мора расправити у складу са одредбама члана 187-а. тада важећег Закона о предузећима. У супротном, дошло би до изигравања права трећих лица као поверилаца "Ј" ДД Б., којој би остале све обавезе проистекле из пословања њој раније припојене "Ј.–О. Б." Н. С. и Филијале "Ј" Б., "Ј" Н. С. као организационог дела у ком облику је настављено њено доцније пословање у саставу те банке, док би сва права истих прешла на тужену. Дакле, у том случају сва актива би припала туженој, а пасива "Ј" ДД Б. Зато је очито да би изигравање овог фактичног стања, које несумњиво представља поделу једног на два нова правна субјекта, и прихватање тезе да је у питању оснивање новог правног лица које не одговара за обавезе свог оснивача суд легализовао злоупотребу права учињену на штету трећих лица. Тако поступање је правно неутемељено. Из тог разлога, а сагласно одредби

Т Р Г О В И Н С К О   П Р А В О

члана 3. став 2. тачка 2. ЗПП суд је дужан да по службеној дужности ускрати судску заштиту таквом располагању. То другим речима значи да су без обзира на форму кроз коју је настао правни субјективитет тужене питање постојања или непостојања њене одговорности за обавезе оснивача мора расправити применом правног института поделе, као једног од законом прописаних видова статусних промена предузећа. Овакво материјално правно решење спорног односа је нужно, јер имовина представља скуп права и обавеза, због чега се и њеном деобом на новонастале правне субјекте морају пренети и обавезе а не само права".

(Пресуда Врховног суда Србије, Пзз.2/03 од 12. марта 2003. године)

*Одговорност зависног за обавезе
матичног предузећа*

Солидарна одговорност зависног за обавезе матичног предузећа постоји и у случају када је исто основано као друштво са ограниченом одговорношћу са седиштем у иностранству.

Из образложења

"Поред тога, основана је и ревизијска тврдња да је одлука о тужбеном захтеву заснована на погрешној примени материјалног права. Нижестепени судови су становишта да се у конкретном случају не може засновати солидарна одговорност туженог за обавезе предузећа "И" П. Јер, то је страном правно лице основано као друштво са ограниченим јемством оснивача, па нема места примени одредбе члана 414. Закона о предузећима. Из тих разлога, одбијен је тужбени захтев као неоснован.

Међутим, изнето становиште нижестепених судова нема правно утемељење. Неспорна је чињеница да је тужени оснивач предузећа "И" П. са 95% учешћа у оснивачком капиталу тог предузећа. Зато се сагласно одредби члана 406. став 1. Закона о предузећима тужени сматра матичним, а предузеће "И" П. његовим зависним предузећем. Доследно томе, а на темељу одредбе члана 414. Закона о предузећима установљена је и његова солидарна одговорност за обавезе зависног предузећа - "И" П. При томе, околност да то предузеће нема статус акционарског, већ друштва са ограниченом одговорношћу није од значаја за установљење солидарне одговорности туженог у складу са одредбом чл.414. Закона о предузећима. Ово из разлога што је одредбом члана 417. став 4. истог закона изричито прописано да се одредбе члана 414. сходно примењују на акционаре без јавног уписа акција и друштво са ограниченом одговорношћу. Примена тих одредби закона не може се искључити ни са разлога што зависно предузеће туженог има седиште у иностранству, а не на територији СРЈ. То предузеће је основано већинским капиталом домаћег правног субјекта. Његово оснивање је реализовано у складу са одредбама Закона о спољнотрговинском пословању и прописима земље на чијој територији је исто основано. Из тог разлога, а сагласно одредбама чл.72.-74. Закона о спољнотрговинском пословању успостављене су одговарајуће обавезе, права и одговорности оснивача - домаћег правног

субјекта према његовом новооснованом предузећу у иностранству. На тај начин установљен је персонални принцип примене домаћих прописа на међусобне односе тих предузећа. То значи да су њихова међусобна права и обавезе одређене не само прописима земље на чијој територији се налази седиште новооснованог предузећа, већ и важећим прописима домаћег правног система".

(Решење Врховног суда Србије, Прев.85/03 од 12. марта 2003.године)

*Покретање претходног стечајног поступка као основ
искључења могућности претварања кредита
у јавни дуг федерације*

Доношењем решења о покретању претходног поступка за утврђивање услова за отварање поступка стечаја искључује се могућност претварања већ одобреног кредита стечајном дужнику у јавни дуг федерације.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању у првостепеном поступку тужени је по уговору о кредиту број 41350-95316 од 13.03.1995. године и анексу тог уговора од 07.08.1995.године одобрио и исплатио тужиоцу кредитна средства у износу од 200.000,00 динара са роком враћања 120 дана уз уговорену каматну стопу од 15% на годишњем нивоу. По том уговору тужилац је предао туженом и 4 акцептна налога. Укупан дуг тужиоца по овом основу на дан 30.01.2001. године износи 2.379.256,43 динара. Кредит у износу од 30.000,00 динара одобрен је и исплаћен тужиоцу и по уговору број 41350-95606 од 04.05.1995.године, који је доспео за враћање 01.09.1995. године. Укупан дуг тужиоца по том кредиту на дан 30.01.2001. године износи 60.700,80 динара. По основу уговора о кредиту број 41350-95572 од 26.04.1995. године тужиоцу је одобрено и исплаћено 150.000,00 динара кредитних средстава. Тај кредит је доспео за враћање 24.08.1995.године, а укупан дуг тужиоца по том основу износи 42.135,63 динара. Уговором о кредиту број 41350-95742 од 01.06.1995. године тужиоцу је одобрено и исплаћено 50.000,00 динара. И по овом уговору туженом су предата 4 бланко акцептна налога. По том основу дуг тужиоца на дан 31.01.2001. године износи 562.354,86 динара.

На темељу тако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су усвојили тужбени захтев и утврдили да је укупно дуговање тужиоца на дан 31.01.2001. године у износу од 3.044.447,73 динара према туженом угашено. Правно утемељење овакве одлуке судови налазе у чињеници да је тужилац регистрован за обављање примарне пољопривредне производње и да су му спорна кредитна средства одобрена из потенцијала тужене банке. Због тога су сагласно одредби члана 4. тачка 2. Закона о претварању кредита одобрених од банака носиоцима примарне пољопривредне производње и туристичке привреде у јавни дуг Федерације испуњене законске претпоставке да се дуг по том основу претвори у јавни дуг Федерације.

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

Врховни суд налази да је оваква одлука нижестепених судова заснована на погрешној примени материјалног права. Претварање кредита у јавни дуг Федерације неће се вршити корисницима кредита који се налазе у поступку стечаја и ликвидације у складу са савезним законом којим је уређено принудно поравнање, стечај и ликвидација. То је изричито прописано одредбом члана 11. Закона о претварању кредита одобрених од банака носиоцима примарне пољопривредне производње и туристичке производње у јавни дуг Федерације. Језичко значење ове законске одредбе је апсолутно јасно. Оно упућује да претварање кредита у јавни дуг Федерације није допуштено у свим случајевима постојања стечајног поступка који се води по одредбама Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Одредбом члана 71. тог закона је прописано да се поступак стечаја покреће предлогом овлашћеног лица, односно органа. Доследно томе предлог овлашћеног предлагача је иницијални акт којим се покреће поступак стечаја. То даље значи да подношењем тог акта почиње стечајни поступак. Тако започет поступак стечаја може престати само испуњењем услова прописаних одредбом члана 74. цитираног закона. У противном, а сходно одредби члана 75. истог закона стечајно веће доноси решење о покретању претходног поступка за утврђење услова за отварање стечајног поступка, или тај предлог одбацује. Према томе, ако је против тужиоца поднет предлог за покретање поступка стечаја на основу тог иницијалног акта стечајно веће донело решење о покретању претходног поступка, испуњени су услови из члана 11. Закона о претварању кредита одобрених од банака носиоцима примарне пољопривредне производње и туристичке привреде у јавни дуг Федерације, који искључују могућност претварања тужиоцевог дуга у јавни дуг Федерације".

(Решење Врховног суда Србије, Прев. 480/02 од 29. јануара 2003. године)

Побијање правних радњи у стечају

Када је над туженим отворен поступак стечаја, а поверилац је поднео тужбу за побијање дужникових правних радњи – предузећа у стечају, тада се на правне односе странака примењује закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, а не одредбе закона о облигационим односима.

Из образложења:

"Пред првостепеним судом је утврђено да је правноснажном и извршном пресудом Привредног суда обавезан првотужени да плати тужиоцу износ од 131.833,50 динара са каматом и трошковима. На основу ове извршне исправе одређено је извршење пленидбом новчаних средстава на жиро рачуну туженог првог реда и пренос на жиро рачун тужиоца решењем истоименог суда П.број 1013/96 од 21.3.1996. године. Заказано извршење није спроведено јер на рачуну дужника није било средстава.

Решењем истог суда Ст.број 2395/97 од 3.02.2002. године отворен је поступак стечаја над туженим првог реда. Пре отварања поступка стечаја првотужени је одлуком од 2.06.1997. године основао туженог другог реда са оснивачким улогом од 2.356.824,49

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

динара. Оснивање другог реда је уписано у судски регистар решењем Фи.6992/97 од 11.06.1997. године.

Тужилац је у спору тражио да се утврди да је без правног дејства правна радња – одлука туженог првог реда о оснивању туженог другог реда који је располагао имовином од 131.833,50 динара са затезном каматом као и да овај износ врати у имовину туженог првог реда, а да је тужени другог реда то дужан да призна и трпи.

Првостепени суд је, полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, и примењујући одредбе Закона о облигационим односима члан 280-285 ЗОО, нашао да је тужба за побијање правне радње поднета неблагоприятно, односно по протеку рока од три године. Наиме, правна радња чије се побијање тражи извршена је 2.06.1997. године, а тужба за утврђење поднета је 3.01.2001. године.

Другостепени суд је, одлучујући о жалби тужиоца укинуо првостепену пресуду у делу у ком је тужбени захтев одбијен и тужбу одбацио.

Поставило се питање да ли се на институт побијања дужникове правне радње, када је дужник у стечају, примењују одредбе Закона о облигационим односима или одредбе Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији.

Врховни суд је, одлучујући о ревизији тужиоца нашао да се на правне односе странака примењује Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији као *lex specialis*, да је његова примена условљена чињеницом што је над првотуженим отворен поступак стечаја, тако да се на свако располагање имовином првотуженог примењује режим који дефинише Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Овај пропис има основни циљ, а то је заштита права поверилаца. У том правцу, да би се поступак што пре спровео предвиђени су, код појединих института, које регулише Закон о облигационим односима, краћи рокови за предузимање појединих процесних радњи. То није случајно. Од брзине образовања стечајне масе зависи када ће се сачинити нацрт главне деобе па потом и извршити главна деоба у стечају и тиме намирити повериоци.

Из ових разлога, Врховни суд је нашао, применом одредаба Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, да је тужба за побијање правних радњи поднета по протеку законског рока. Наиме, према одредби члана 116. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, тужба за побијање правних радњи може се поднети у року од 6 месеци од дана отварања стечајног поступка, а најдоцније до рочишта за главну деобу.

Код оваквог стања ствари очигледно је да и применом одредаба Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији тужилац не би успео у спору. С једне стране због тога што се може побијати само правна радња коју је дужник учинио у последњој години пре дана отварања стечајног поступка (члан 112. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији) и због тога што је тужба за побијање правних послова поднета по протеку рока од 6 месеци од дана отварања стечајног поступка. Правна радња чије се побијање тражи извршена је 2.06.1997. године, стечајни поступак је отворен 3.02.2000.

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

године, а тужба је поднета 3.01.2001. године. Из свих ових разлога, Врховни суд је нашао да је другостепени суд правилно поступио када је одбацио тужбу тужиоца".

(Решење Врховног суда Србије, Прев.299/02 од 29. јануара 2003. године)

*Тржишна вредност ствари које су предмет алтернативне
обавезе као основ за одређење висине накнаде штете*

Неизвршење уговором установљене алтернативне обавезе даје право страни верној уговору да захтева накнаду штете у висини тржишне цене било које од роба које су представљале предмет алтернативне обавезе дужника.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању кривицом тужиоца није извршен уговор парничних странака. Предмет тог уговора су биле робе одређене по роду – цемент, бетонско гвожђе, блокови за зидање, или јестиво уље. Уговором није прописан начин на који ће се одредити конкретна обавеза тужиоца, обзиром да одговарајуће количине предметних роба које ће водити испуњењу уговорне обавезе нису утврђене. Тужени је по том основу уплатио тужиоцу аванс у укупном износу од 124.000,00 динара. За уплаћени износ тужени је према налазу вештака могао преузети 1.033.333,33 килограма цемента, или 130.526,31 килограма бетонског гвожђа, или 354.285,71 комада блокова за зидање, или 91.851,85 литара јестивог уља. Тужилац је примио авансну уплату, али своју уговорну обавезу није извршио. Стога је тужени извршио повраћај датог реализацијом акцептног налога тужиоца у износу од 357.126,00 динара. Следом реченог, а на основу налаза и мишљења вештака тужени је неосновано наплатио 365.096,15 динара. Стога је усвојен тужбени захтев и обавезан тужени да тај износ плати тужиоцу, док је противтужбени захтев за исплату 18.351,40 динара одбијен.

Основано се ревизијом указује да је оваква одлука заснована на погрешној примени материјалног права. Код неспорне чињенице да је уговор раскинут кривицом тужиоца тужени има право на повраћај уплаћеног износа купопродајне цене и накнаду причињене му штете. То право туженог се темељи у одредби члана 132. ст.1. и 2. Закона о облигационим односима. Спорно је само да ли и у ком обиму тужени има право на накнаду штете. Постојање или непостојање тог права туженог мора се ценити у складу са одредбама члана 262. став 2. и члана 266. став 1. Закона о облигационим односима. Сагласно тим законским одредбама тужени има право на накнаду обичне штете и измакле користи које је тужилац, као дужник, у време закључења уговора морао предвидети као могуће последице повреде уговора, с обзиром на чињенице које су му тада биле познате или морале бити познате. Неспорна је чињеница да су тужиоцу у време закључења уговора биле познате врсте роба чијом је испоруком он могао испунити уговорну обавезу. Неспорно је и да је у тренутку пријема аванса тужилац могао прерачунати

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

количине уговорених врста роба према тада важећим тржишним ценама. То указује да је тужилац у време закључења уговора могао предвидети да ће у случају неизвршења своје обавезе причинити туженом штету у висини разлике између уплаћеног аванса и важеће тржишне цене било које од уговорених врста роба на дан повраћаја примљеног новца. Према томе, тужени има право на накнаду штете утврђене у висини према тржишним ценама било које од уговорених врста роба. Преко које ће се од тих роба утврдити висина причињене штете туженом ствар је његовог избора.

Према томе, правилна примена материјалног права подразумева претходно утврђене количине свих врста уговорених роба које је тужени могао добити за уплаћени аванс по важећим тржишним ценама на дан приспећа новца на жиро рачун тужиоца. Након тога, потребно је утврдити да ли је новчана противвредност тих роба обрачуната по важећим тржишним ценама на дан реализације акцептног налога тужиоца адекватна тако наплаћеном износу. Тек потом, може се поуздано расправити да ли је и у ком износу основан тужбени, односно противтужбени захтев".

(Решење Врховног суда Србије, Прев.37/03 од 19. фебруара 2003. године)

*Могућност наплате потраживања из судског поравнања
оспореног у поступку стечаја*

Судско поравнање које по подношењу предлога за извршење није стављено ван снаге представља правно ваљану извршну исправу на основу које се може одредити извршење без обзира што је потраживање за које се по том основу тражи извршење оспорено у поступку стечаја.

Из образложења:

"Побијана одлука је утемељена у правном ставу да је поверилац због непокретања парнице за оспорено му потраживање утврђено судским поравнањем закљученим у предмету Привредног суда у Београду П.7591/94 од 15.12.1994. године изгубио извршну исправу за преостали део оспореног му потраживања из тог поравнања преко износа од 79.994 ДМ у динарској противвредности.

Међутим, Врховни суд налази да је овакво правно становиште, као и одлука првостепеног суда, засновано на погрешној примени материјалног права. Неспорна је чињеница да је повериочев предлог за извршење заснован на судском поравнању које је сагласно одредби члана 16. ЗИП представља правно ваљану извршну исправу. Правна дејства такве извршне исправе не могу се укинути простом изјавом стечајног управника о оспоравању потраживања које је њоме утврђено. То је могуће учинити само правноснажном пресудом парничног суда донетом у поступку по тужби за поништај поравнања (члан 51. став 1. тачка 5. ЗИП). У конкретном случају није донета судска пресуда којом се спорно судско поравнање ставља ван снаге. Стога се правни учинак такве извршне исправе може ограничити само у случају постојања разлога прописаних одредбом чл.51. ст.1. тач.8. ЗИП. При томе, правно је ирелевантна околност да поверилац није покренуо парницу за оспорено му потраживање. Пре свега, у случају када стечајни

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

поверилац постојање свог потраживања доказује извршном исправом тада се за оспорени део тог потраживања на покретање парнице упућује стечајни дужник, а не стечајни поверилац. То је изричито прописано одредбом члана 127. став 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Међутим, и у том случају парница за стављање ван снаге судског поравнања може се покренути само у оквиру рокова прописаних одредбом члана 117. Закона о облигационим односима. Протеком тих рокова престаје и право на судску заштиту за поништење судског поравнања. У том случају парница о оспореном потраживању утврђеном таквом извршном исправом се може водити само поводом разлога који су наступили после закључења поравнања о оспореном потраживању у поступку стечаја.

Судско поравнање које до подношења предлога за извршење није стављено ван снаге представља правно ваљану извршну исправу на основу које се може одредити извршење без обзира што је потраживање које се њоме доказује оспорено у поступку стечаја".

(Решење Врховног суда Србије, Пзз.36/02 од 22. јануара 2003. године)

*Могућност излучења из стечајне масе
ствари одређених по роду*

Предмет излучног захтева из стечајне масе могу бити и ствари одређене по роду ако се налазе у поседу стечајног дужника и садржи обележја по којима се могу индивидуализовати.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању у првостепеном поступку над туженим је отворен поступак стечаја. То је одлучено решењем Трговинског суда у Зрењанину Ст.108/2001 од 16.03.2001. године, које је истакнуто на огласној табли суда 23.03.2001. године. На дан отварања поступка стечаја у поседу стечајног дужника нису затечене ствари чије се излучење тражи у овом спору. То се потврђује и записником парничних странака од 3.06.1997. године у коме је констатовано да тужени није у поседу робе из пописне листе од 31.12.1996. године.

На темељу овако утврђеног чињеничног стања одбијен је тужбени захтев да се тужиоцу призна излучно право на стварима које су предмет овог спора.

Неосновано се ревизијом тврди да је оваква одлука нижестепених судова заснована на погрешној примени материјалног права. Излучно право на стварима из стечајне масе може се остварити на начин и под у словима прописаним одредбом члана 117. став 1. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Том одредбом закона је прописано да отварање стечајног поступка не утиче на право одвојеног измирења из одређених ствари, односно имовине дужника, као и на право издвајања ствари које не

припадају дужнику. Отуда се право излучења одређене ствари из стечајне масе може остварити под условом да је предмет излучног права индивидуално одређена ствар и да се иста у тренутку отварања поступка стечаја налази код стечајног дужника. Предмет излучења може бити и заменљива ствар, под условом да садржи обележја по којима се може индивидуализовати. Под истим условима власник може успети и у спору по тужби за повраћај одузете ствари чија се предаја заснива на одредби члана 37. Закона о основама својинско правних односа. То јасно указује да је остварење излучног права из стечајне масе условљено кумулативним постојањем два услова. Првог, да је предмет излучног права индивидуално одређена ствар и другог, да се та ствар налази у поседу лица од кога се захтева њена предаја. У конкретном случају није испуњен ни један од тих услова. Ово са разлога, што је предмет тужбеног захтева предаја заменљивих ствари које нису посебно индивидуализоване и што се исте не налазе у стечајној маси туженог".

(Пресуда Врховног суда Србије, Прев.164/03 од 14. маја 2003. године)

Пребијање непостојећих потраживања

Стављањем у пребој непостојећег потраживања уговорне стране закључују фиктиван правни посао који сходно одредби члана 66. став 1. ЗОО не производи правно дејство.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању у првостепеном поступку парничне странке су 10.03.1997. године, заједно са Предузећем "М" ДОО Б. и ДОО "И" Б., закључиле споразум по коме је тужени преузео обавезу да тужиоцу испоручи 50.000 м3 шљунка. Тај споразум је потписан и оверен од стране овлашћених лица његових учесника. На тај начин извршено је преузимање дуга од стране туженог који је имало предузеће "М" према тужиоцу. При томе, нижестепени судови закључују да правна ваљаност тог споразума није условљена пуноважношћу уговора између туженог и Предузећа "И" и предузећа "М" са предузећем "И". Ти уговори се тичу правног односа преузимаоца дуга и пређашњег дужника, а не и тужиоца као повериоца и туженог као преузимаоца дуга. Стога, независно од чињенице да су наведени уговори представљали основ преузимања спорног дуга тужени не може оспорити извршење своје обавезе према тужиоцу истицањем приговора из уговорног односа, заснованог са предузећем "И" и "М". Из тог разлога, а на темељу одредбе члана 262. став 1. ЗОО усвојен је тужбени захтев.

Ценећи правну ваљаност оваквог становишта нижестепених судова, Врховни суд налази да је исто засновано на погрешној примени материјалног права. Није спорно да преузималац не може истаћи повериоцу приговоре који потичу из његовог правног односа са пређашњим дужником, а који однос је био основ преузимања. Забрана истицања тих приговора прописана је императивном одредбом члана 450. став 2. ЗОО. Међутим, спорни однос парничних странака није утемељен у уговору о преузимању дуга, већ у вишестраном уговорном пребоју међусобних обавеза и потраживања свих потписника споразума од 10.03.1997. године. Ово из разлога, што се преузимање дуга врши уговором између дужника и преузимаоца, на који је пристао поверилац. То је

изричито прописано одредбом члана 446. став 1. Закона о облигационим односима. Уговорне стране споразумом од 10.03.1997. године нису само тужени и Предузеће "М", већ и Предузеће "И", као и тужилац. Штавише, између туженог као преузимаоца дуга и Предузећа "М" као тужиоцевог дужника нема уговорног односа који би представљао основ преузимању дуга. Напротив, тужени је дужник Предузећа "И", које има неизмирено дуговање према Предузећу "М", а оно је тужиоцев дужник. Према томе, сва та предузећа имају међусобно неизмирена потраживања и дуговања. Она су предмет споразума - уговора од 10.03.1997. године, који је закључен у циљу њиховог извршења кроз вишестрано пребијање. Зато је пуноважност тог уговора условљена не само потписима овлашћених лица свих учесника у пребоју, већ и постојањем потраживања која се стављају у пребој. Пребијање је законом прописани начин престанка обавезе. Отуда се сагласно одредби члана 336. ЗОО могу пребити само доспела потраживања између дужника и повериоца која гласе на новац или друге заменљиве ствари истог рода. То указује да је пребијање по правној природи билатерални однос који се сходно одредби члана 337. ЗОО успоставља изјавом заинтересоване стране за такво гашење обавезе. Из тог разлога је мултилатерално пребијање могуће остварити само закључењем посебног уговора, или у случају када је то посебним законом прописано. Предмет споразума од 10.03.1997. године су неизмирена потраживања која су вољом његових учесника стављена у пребој. На тај начин угашена је обавеза предузећа "М" према тужиоцу и предузећа "И" према предузећу "М" и заснован нови дуговински однос између парничних странака у овом спору. Зато је пуноважност новонасталог обавезног односа тужиоца и туженог условљена правном ваљаношћу уговора којим је успостављен. Доследно томе, правном ваљаношћу и постојањем потраживања која су била предмет пребоја по споразуму од 10.03.1997. године условљена је и правна ваљаност дужничког односа који је тим споразумом успостављен између тужиоца и туженог. Стога је постојање свих потраживања која су предмет споразума од 10.03.1997. године условљена правна ваљаност дуга који је предмет овог спора. У противном, а за случај да неко од потраживања стављених у пребој није постојало у време закључења споразума од 10.03.1997. године изостала би сагласност воља његових потписника о предмету обавезе. Из тог разлога, а сходно одредби члана 63. ЗОО не би могао настати ни уговорни однос парничних странака. До закључења правноваљаног уговора парничних странака не би дошло ни у случају да су потписници споразума од 10.03.1997. године били свесни да неко од потраживања стављених у пребој не постоји. Ово из разлога, што би у том случају био закључен фиктиван правни посао који сагласно одредби члана 66. став 1. Закона о облигационим односима не може производити правно дејство".

(Решење Врховног суда Србије, Пзз.7/03 од 9. априла 2003. године)

*Уговор о лизингу као основ заснивања
купопродајног односа*

Уговор о лизингу може довести до прерастања закупног у купопродајни однос само у случају испуњења одложеног услова прописаног тим уговором.

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању тужени је уговором од 25.01.1989. године преузео од тужиоца у закуп - лизинг 5 возила - тегљача марке "Ивеко" 190.30 Т. Закуп је уговорен на период од 5 година уз обавезу туженог да за то плати уговором одређену цену закупа. Одредбом члана 10. тог уговора установљено је право тужиоца да закупљена возила може откупити по истеку уговореног рока закупа, с тим да о томе обавести тужиоца препорученим писмом 30 дана пре истека закупа. Тужени то право није искористио. Стога је утврђено излучно право тужиоца на предметним возилима и обавезан тужени да му иста преда у посед.

Неосновано се ревизијом тврди да је оваква одлука заснована на погрешној примени материјалног права. Тужени је стекао право поседа на спорним возилима по основу уговора о лизингу закљученог са тужиоцем 25.01.1989. године. Тим уговором (одредба члана 2) тужени је стекао само право закупа, уз обавезу да за то плаћа тужиоцу уговорену цену закупнине. Истина, тужени је сагласно одредби члана 10. уговора имао овлашћење и да по истеку уговореног рока закупа преузета возила откупи од тужиоца по цени од 500 ДМ по једном возилу. Међутим, остварење тог права условљено је достављањем препоручене изјаве тужиоцу 30 дана пре истека уговореног рока закупа. То упућује да је тужени могао стећи својину на предметним возилима под одложним условом - протек уговореног рока закупа и достављање препоручене изјаве о куповини возила 30 дана пре истека закупа. Међутим, до остварења тог услова није дошло, јер тужени није у уговором прописаном року изјавио да врши откуп спорних возила. Зато, сагласно одредби члана 74. став 1. Закона о облигационим односима није извршено претварање закупног у купопродајни однос парничних странака. Из тих разлога тужилац је по истеку уговореног рока закупа остао власник спорних возила. Следом реченог, а сходно одредби члана 585. став 1. Закона о облигационим односима тужени је дужан да по протеку закупа врати тужиоцу све ствари примљене по том основу. Зато је на темељу одредбе члана 117. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији тужиоцу правилно признато излучно право на спорним тегљачима".

(Пресуда Врховног суда Србије, Прев.110/03 од 2. априла 2003. године)

*Одговорност Удружења осигуравајућих организација
за обавезе ликвидираних осигуравајуће организације*

Одговорност Удружења осигуравајућих организација за обавезе ликвидираних осигуравајуће организације према трећем - оштећеном лицу радњама њеног осигураника може се засновати само у случају када су средства ликвидационог вишка те осигуравајуће организације предата Удружењу.

Из образложења:

"Нижестепени судови су усвојили тужбени захтев јер су утврдили да је супруг, односно отац тужилаца погинуо у саобраћајној незгоди дана 13.07.1997. године као

Т Р Г О В И Н С К О П Р А В О

сапутник возача и власника возила "Мазда" МХ3 регистарски број ИГ 333-14. То возило је било осигурано од аутоодговорности код осигуравајућег друштва ДД Осигурање "М" Н.П. Тај осигуравач је доцније 11.12.1998. године променио седиште и назив фирме у "С. Б." ДД за осигурање Р. После извршене промене седишта и назива фирме ово осигуравајуће друштво је и ликвидирано решењем Привредног суда у Бијелом Пољу Рл.38/98 од 25.12.1998. године. Ликвидација је спроведена по скраћеном поступку, због чега није било правне могућности за пријаву потраживања. Доследно тако утврђеном чињеничном стању усвојен је тужбени захтев према туженом Удружењу осигуравајућих организација Југославије – Гарантном фонду и тужиоцима досуђена накнада нематеријалне и материјалне штете у наведеним износима.

Међутим, Врховни суд налази да је оваква одлука нижестепених судова преурањена, обзиром да је заснована на погрешној примени материјалног права. Ово из разлога, што је сагласно одредби чл.99. и 106. Закона о осигурању имовине и лица из средстава гарантног фонда могуће намирити само на накнађени део штете из стечајне масе. Осигуравајуће друштво са којим је власник возила имао закључен уговор о обавезном осигурању није престало да постоји због стечаја, већ је исто ликвидирано. Стога нема законског утемељења за заснивање одговорности туженог Удружења осигуравајућих организација према тужиоцима, осим у случају да је истом пренет ликвидациони вишак осигуравача са којим је власник возила имао закључен уговор о обавезном осигурању".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3869/02 од 4. децембра 2002. године)

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

Стечајни поступак

Принудно поравнање. Стечај. Обавеза дужника.

Дужник принудног поравнања плаћа својим повериоцима само оно нашта се решењем о одобрењу закљученог принудног поравнања обавезао и ништа друго.

Из образложења:

"Према утврђењу првостепеног суда и стања у првостепеном спису, стечајни дужник као дужник поравнања се обавезао да својим повериоцима изврши исплату утврђених потраживања обрачунатих на дан 31.08.1999. године, у износу од 50% утврђене главнице у року од годину дана од правноснажности решења о одобрењу принудног поравнања, с тим да свака наредна рата доспева 30-ог дана, да је дужник поравнања сагласно решењу о одобреном принудном поравнању исплатио овде жалиоцу као повериоцу принудног поравнања новчани износ од 98.540,44 динара, тј.50% од утврђене главнице и обрачунате камате са стањем на дан 31.08.1999. године.

Овакво чињенично стање се изјављеном жалбом и не спори.

Жалилац не спори да му је исплаћена главница са обрачунатом каматом до 31.08.1999. године, утврђена решењем о одобреном принудном поравнању у износу од 98.540,44 динара.

Из жалбених разлога не произилази да се дужник поравнања обавезао понуђеним поравнањем које је одобрено да повериоцима принудног поравнања исплати и камату на дуговани износ главнице почев од 1.09.1999. године па до исплате.

Није спорна одредба члана 43. став 3. Стечајног Закона којом је одређено да у периоду од закључења принудног поравнања до истека рока за исплату потраживања камате теку. Међутим, ова одредба подразумева да камате теку само уколико се дужник обавезао да их и плати. Како се дужник поравнања, поравнањем није обавезао да плати камате на износ утврђеног потраживања на дан 31.08.1999. године, него само дуговану главницу утврђену на тај дан, нема места примени поменуте законске одредбе на којој се заснивају жалбени разлози и предлог за отварање поступка стечаја.

Дужник поравнањем плаћа само оно нашта се решењем о одобреном поравнању обавезао и ништа друго.

Како је дужник исплатио повериоцу поравнања, овде жалиоцу, обавезу из одобреног принудног поравнања, предлог за отварање поступка стечаја је у меритуму неоснован".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.3918/2003 од 14. јула 2003. године)

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

**Неизвршење обавезе из одобреног принудног поравнања
и отварања поступка стечаја**

Неизвршење обавезе из принудног поравнања не даје повериоцу право на покретање поступка стечаја, већ на подношење тужбе за стављање ван снаге решења о одобреном принудном поравнању.

Из образложења:

"Жалбом побијаним првостепеним решењем одбачен је предлог за отварање поступка стечаја над стечајним дужником ДД «Д» из А. покренут предлогом Предузећа «G. E. G.» из Б.

Против овог решења благовремену и дозвољену жалбу изјављује стечајни поверилац.

Чак и под претпоставком да стоје жалбени разлози да дужник није исплатио повериоцу обавезу из принудног поравнања, нису испуњени услови из члана 87. Стечајног закона за отварање поступка стечаја по службеној дужности. Ову законску одредбу жалилац погрешно схвата. Њоме је одређено да ће се стечајни поступак отворити по службеној дужности и без претходног испитивања економско – финансијског стања дужника, ако је пре тога био отворен поступак за принудно поравнање који је био завршен без успеха. Законска одредба је јасна. Она подразумева отварање поступка стечаја по службеној дужности без претходног испитивања економско-финансијског стања у чињеничној ситуацији у којој је био отворен поступак за принудно поравнање које није одобрено. У конкретној ситуацији одобрено је принудно поравнање. Спорно је да ли је оно и извршено у односу на овде жалиоца као повериоца принудног поравнања. Неизвршавање обавезе из принудног поравнања не даје повериоцу право на покретање поступка стечаја.

Предлог је отуда недозвољен у смислу члана 72. Стечајног закона, што даље значи да је првостепени суд правилном применом законског прописа донео ожалбено решење.

Правна заштита за неизвршење обавезе од одобреног принудног поравнања установљена је чланом 48. Стечајног закона, којом правном заштитом се жалилац и користио према наводима из жалбених разлога у предмету првостепеног суда П.бр.1358/02, а она је стављање ван снаге решења о одобреном принудном поравнању.

Цењени су и остали жалбени разлози, међутим они нису могли утицати на другачије одлучивање по изјављеној жалби.

Како не стоје жалбени разлози тако ни они на које се пази по службеној дужности, одбијена је жалба и потврђено ожалбено решење применом члана 380. став 1. тачка 2. Закона о парничном поступку".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.3918/2003 од 14. јула 2003. године)

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

---

*Дозвољеност жалбе против решења о
одбијању предлога за смену стечајног управника*

Жалба није дозвољена против решења стечајног већа којим се одбија предлог за смењивање стечајног управника.

Из образложења:

"Против решења стечајног већа којим се одбија предлог за смењивање стечајног управника жалба није дозвољена. То јасно произилази из одредбе члана 63 Стечајног закона којом је одређено да стечајног управника, на предлог стечајног судије, одбора поверилаца заинтересованих лица или по службеној дужности стечајно веће може сменити ако своју дужност не испуњава успешно или из других оправданих разлога, те да против решења о смењивању стечајног управника исти има право приговора о коме коначно одлучује стечајно веће.

Законска одредба је јасна. Она даје само право приговора стечајном управнику у ситуацији када се по захтеву овлашћених лица донесе решење о смењивању стечајног управника. Против решења којим се одбија приговор стечајног управника о његовом смењивању није дозвољена посебна жалба. Ако посебна жалба није дозвољена стечајном управнику против решења стечајног већа којим се одбија његов приговор изјављен против решења о његовом смењивању стечајни управник нема право жалбе, онда такву жалбу не могу имати ни овде жалиоци као заинтересована лица у поступку, што даље значи да њихова изјављена жалба није дозвољена.

Изјављену жалбу другостепени суд сматра недозвољеном јер законом није установљено право на жалбу.

Отуда је жалба као недозвољена одбачена у другостепеном поступку на основу процесног овлашћења из члана 367 ЗПП-а".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.3468/2003 од 3. јула 2003. године)

*Дозвољеност жалбе стечајног повериоца
против решења о отварању стечајног поступка*

Жалба стечајног повериоца против решења о отварању поступка стечаја над стечајним дужником није дозвољена.

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

Из образложења:

"Чланом 84. став 4. Закона о принудном поравнању стечају и ликвидацији, одређено је да против решења којим је отворен стечајни поступак, поред лица овлашћених за заступање дужника, жалбу може изјавити у име дужника, заступник његовог органа управљања. Ова законска одредба потпуно је јасна и мора да се примени онако како и гласи. Њоме није предвиђена законска могућност да против решења о отварању поступка стечаја жалбу изјављује и стечајни поверилац. Отуда је изјављена жалба недозвољена.

Тачно је да је чланом 3. Стечајног закона одређено да стечајни поступак могу прокренути поверилац и сам дужник као и друга лица односно органи одређени законом. Међутим, из ове законске одредбе не произилази и право на изјављивање жалбе против решења којим се отвара поступак стечаја. То зато што поверилац има право да поднесе предлог за отварање поступка стечаја и има право на изјављивање жалбе против решења којим се одбија предлог за отварање поступка стечаја али не и право на изјављивање жалбе против решења којим се отвара поступак стечаја.

Како првостепени суд применом ове законске одредбе и процесне одредбе из члана 358. ст. 1. и 3. Закона о парничном поступку жалбу није одбацио као недозвољену, другостепени суд то чини применом члана 367. Закона о парничном поступку".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.4914/03 од 3. јула 2003. године)

Стечајни управник. Утврђивање потраживања

Једино је стечајни управник овлашћен да призна потраживања која су пријављена у стечајном поступку и стечајно веће не може да утврђује потраживање које је оспорио стечајни управник чак и у ситуацији кад је пријављено потраживање неосновано оспорено.

Из образложења:

"Жалбом побиганим првостепеним решењем под редним бројем 33 и 87 оспорена су пријављена потраживања стечајних поверилаца.

Против овог решења благовремене и дозвољене жалбе изјављују стечајни повериоци.

Жалбе нису основане.

На рочишту за испитивање пријављених потраживања поверилца стечајни управник је оспорио пријављена потраживања ових поверилаца.

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

Следствено изјашњењу стечајног управника стечајно веће је донело ожалбено решење којим сматра за оспорена пријављена потраживања жалилаца као стечајних поверилаца.

Такво одлучивање стечајног већа је у потпуној сагласности са чланом 125. став 3. Стечајног закона којом одредбом је одређено да се утврђеним сматра само оно потраживање које је на рочишту за испитивање пријављених потраживања није оспорио стечајни управник или неко од поверилаца пристуних на том рочишту.

Једино је стечајни управник овлашћен да призна потраживања која су пријављена у стечајном поступку и стечајно веће не може да утврђује потраживање које је оспорио стечајни управник па чак и у ситуацији кад је пријављено потраживање неосновано оспорено.

Законом је установљена заштита права повериоцима чија су потраживања оспорена а то је право на утврђујућу тужбу из члана 127. став 1. Стечајног закона којом се стечајни повериоци са оспореним потраживањем траже да им се утврди оспорено потраживање а тужбу подносе против стечајног дужника.

У другостепеном поступку не може се ценити основаност пријављеног потраживања у смислу уважавања жалбених разлога преиначавањем решења и утврђивањем оспореног потраживања јер за то не постоје законски услови из члана 125 став 3. Стечајног закона ни за другостепени суд као што не постоје ни за првостепени суд тј. за стечајно веће.

Према томе жалиоцима остаје једина могућност да своје оспорено потраживање доказују утврђујућом тужбом на коју су упућени у смислу члана 127. став 1. Стечајног закона".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.4742/2003 од 3. јула 2003. године)

*Оспоравање стечајног управника потраживања пријављеног
по основу извршне исправе и последице његовог непоступања
по упутству стечајног већа да покрене парницу*

За случај да стечајни управник не поступи по упуту стечајног већа и у остављеном судском року од 8 дана, не покрене тужбу ради утврђења да не постоји потраживање из извршне исправе наступају правне последице утврђења оспореног потраживања.

Из образложења:

"Тачно је да жалиоци своја пријављена потраживања заснивају на извршној исправи решењу Општинског суда у К. I И.485/2000 од 26.10.2000 године, којим

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

решењем је одређена наплата пријављеног потраживања са жиро рачуна стечајног дужника.

Међутим, стечајни управник има законско овлашћење да оспори и потраживање засновано на извршној исправи.

Чланом 125. став 3. Стечајног закона одређено је да се утврђеним сматра само оно потраживање које је на рочишту за испитивање пријављених потраживања није оспорио стечајни управник или неко од поверилаца присутних на том рочишту. Ово даље значи да се може оспорити потраживање засновано на извршној исправи. Стечајно веће није овлашћено да преиспитује разлоге оспоравања пријављеног потраживања од стране стечајног управника.

Законом је установљена заштита за случај оспоравања пријављеног потраживања на начин одређен чланом 127. Стечајног закона.

Како је стечајни управник оспорио пријављено потраживање засновано на извршној исправи, стечајно веће је правилном применом члана 127 став 2 Стечајног закона на утврђујућу тужбу упутило стечајног дужника. Стечајни дужник мора да поступи по решењу стечајног већа поднесе тужбу против овде жалилаца као тужених којом ће тражити да се утврди да не постоји потраживање из извршне исправе.

За случај да стечајни управник не поступи по упуту стечајног већа и у остављеном судском року од 8 дана не покрене тужбу ради утврђења да не постоји потраживање из извршне исправе наступају правне последице утврђења оспореног потраживања.

Према томе уколико се не поступи по упуту стечајног већа и не покрене тужба за утврђење да не постоје оспорена потраживања, стечајно веће је дужно да по службеној дужности донесе решење којим ће утврдити пријављено потраживање ових поверилаца".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.4644/2003 од 03. јула 2003. године)

Обустава или закључење стечајног поступка

У случају да у стечајном поступку ни један поверилац не пријави потраживање, а стечајни дужник или његов оснивач измири потраживања на основу којих је био блокиран жиро-рачун стечајног дужника, стичу се разлози за обуставу а не за закључење поступка стечаја.

Из образложења:

"Решењем Трговинског суда у Београду II Ст. број 4652/00 од 12.03.2003. године закључен је поступак стечаја над «С».

Побијано решење захваћено је апсолутно битном повредом одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 14. Закона о парничном поступку, будући да побијано

100.
СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ

решење има недостатака због којих се не може испитати, јер о одлучним чињеницама постоји противречност између онога што се у разлозима решења наводи о садржини исправа или записника о исказима датим у поступку и самих тих исправа или записника.

У образложењу свог решења првостепени суд наводи да је у року од 60 дана од дана објављивања огласа приспела пријава потраживања К.Ц.С. из Б. у укупном износу од 288.955,80 динара. У извештају стечајног управника од 22. 05. 2002. године спомиње се да је стечајни управник на основу члана 90. тачка 6. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији изјашњавајући се о приспелој пријави потраживања предложио већу, да се пријава потраживања К.Ц.С. из Б. одбаци као неблагоприятна, што је стечајно веће прихватило и дана 14.05.2002. године донело одговарајуће решење. У списима предмета не налази се евентуално донето решење од стране стечајног већа првостепеног суда којим је одбачена као неблагоприятна пријава потраживања стечајног повериоца К.Ц.С.из Б.

Од судбине решења стечајног већа о пријави потраживања јединог стечајног повериоца зависи и судбина целокупног стечајног поступка који се проводи против стечајног дужника. Уколико је тачан навод стечајног управника да је стечајно веће одбацило пријаву потраживања стечајног повериоца као неблагоприятну престао би основ и циљ због кога се и води стечајни поступак, а то је намирење потраживања повериоца.

У том случају не би постојао ни један стечајни поверилац, тако да стечајни поступак више не би имао сврху и исти би се из тог разлога морао обуставити, а не закључити као што је то урадио првостепени суд.

Надаље, првостепени суд у образложењу свог решења констатује да је стечајни управник поднео суду дана 22.05.2002. године извештај, па је одлучујући о предлогу стечајног управника стечајно веће обзиром да стечајни дужник нема имовину донело одлуку на основу члана 88. став 2. и 149. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији закључивши поступак стечаја над стечајним дужником. Овако срочено образложење је у супротности са стањем у списима.

Уочена супротност огледа се у томе што је првостепени суд навео да је закључио поступак стечаја над стечајним дужником одлучујући о предлогу стечајног управника из извештаја од 22.05.2002. године. У списима предмета налази се предлог стечајног управника за обустављање поступка стечаја над стечајним дужником, који је у целости потписао и прихватио и стечајни судија. При крају извештаја стечајног управника од 22.5.2002. године каже се следеће: "Имајући у виду извештај стечајног управника из којег произлази да је оснивач стечајног дужника измирио своје обавезе због којих је рачун блокиран, што значи да је ове обавезе измирио под повољним условима него да је закључено принудно поравнање предлажем стечајном већу да обустави стечајни поступак отворен на "С" експорт-импорт, Предузеће за трговину, посредовање, заступање и услуге са п.о. Б.

Дакле, стечајни управник је у сарадњи са стечајним судијом предложио стечајном већу да обустави стечајни поступак над стечајним дужником, а стечајно веће донело решење којим се закључује поступак стечаја над стечајним дужником. Следом реченог произлази да је стечајно веће донело потпуно супротну одлуку у односу на

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

предлог стечајног дужника који је подржао стечајни судија, тако да је неприхватљив закључак првостепеног суда да је побијано решење донео у складу са предлогом стечајног управника.

И на крају, стечајно веће у образложењу побијаног решења наводи да стечајни дужник нема имовину.

Из предмета не произилази да је овакав закључак првостепеног суда тачан. У списима предмета нема почетног стечајног биланса из кога би се видело да ли стечајни управник поседује или не поседује имовину нити било каквог изјашњења стечајног управника у том правцу. Ради се о одлучној чињеници од које зависи основаност побијаног решења а о којој првостепени суд није дао задовољавајуће, већ противречне разлоге.

Са изнетих разлога Виши трговински суд је био принуђен да уважи жалбу и да укине у целости првостепено решење и предмет врати том суду на поновни поступак и одлучивање, а на темељу одредбе члана 380. тачка 3. Закона о парничном поступку у вези са чланом 12. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији.

У поновном поступку првостепени суд ће отклонити уочену апсолутно битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 14. Закона о парничном поступку. То подразумева обавезу стечајног већа првостепеног суда да ако није донео донесе одлуку о пријави потраживања јединог стечајног повериоца К.Ц.С. из Б. Ако је одлуку донео стечајно веће ће исту приложити у списе предмета. Ако је одлука о пријави потраживања таква да се иста има одбацити као неблагоприятна, стећи ће се услови да стечајно веће обустави поступак стечаја над стечајним дужником, будући да у стечајном поступку не учествују повериоци због којих се по природи ствари и води стечајни поступак ради њиховог намирења. Уколико је пријава потраживања јединог стечајног повериоца благовремена стечајно веће ће исту испитати и донети одговарајућу одлуку о њој. Паралелно са тим стечајно веће ће затражити од стечајног управника да сачини почетни стечајни биланс из којег ће утврдити да ли стечајни дужник поседује имовину. Ако стечајни дужник не поседује имовину и ако се утврди да је основано потраживање јединог стечајног повериоца тек тада ће се стећи услови за примену одредаба чланова 88. став 2. и 149. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Ако се утврди да стечајни дужник поседује имовину и уз услов да је утврђено потраживање јединог стечајног повериоца тада ће стечајно веће приступити уновчењу имовине стечајног дужника ради намирења имовине стечајног повериоца, или ће водећи рачуна о вредности те имовине исту пренети у својину јединог стечајног повериоцу".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.2913/2003 од 22. априла 2003. године)

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

Поступак уписа у судски регистар

Упис промене лица овлашћеног за заступање субјекта уписа

Регистарски суд није законом овлашћен да одлучује о законитости одлука о избору новог директора субјекта уписа и разрешењу претходног директора, већ само о испуњености формалних и материјалних услова за упис промене лица овлашћеног за заступање субјекта уписа.

Из образложења:

"Решењем Трговинског суда у Н. С. I Фи.бр. 613/03 од 10.03.2003. године, усвојен је захтев предлагача ДП »Н« из Н.С. за упис промене лица овлашћеног за заступање, тако што је брисан Б.Б. а уписан П.А. према прилогу број 4. који је саставни део решења.

Чињенично стање је неспорно:

Дана 18.02.2003. године, одржана је седница Скупштине предлагача на којој су поједини чланови Скупштине опозвани и изабрани нови, а у раду Скупштине је учествовало 29 чланова, од укупно 33 члана.

На тој седници изгласано је неповерење члановима Управног одбора и изабрани су нови чланови, који су дана 20.02.2003. године одржали седницу на којој су донели одлуку о разрешењу директора Б. Б. и именовану в.д. директора А. П.

Дана 25.02.2003. године, одржана је следећа седница Управног одбора на којој су потврђене одлуке са претходне седнице с тим што је допуњена одлука о разрешењу дотадашњег директора Б. Б. разлозима због којих је истом изгласано неповерење и што је разрешен дужности директора.

Код тако утврђеног чињеничног стања, Виши трговински суд сматра да је регистарски суд правилно применио материјално право када је усвојио захтев предлагача за упис у судски регистар промене лице овлашћеног за заступање.

Захтев је у свему у ставу са Законом о предузећима и Статутом предлагача и то у складу са чл.40, 42, 51, 70. и 71.

Предметни упис извршен је на основу исправа које предвиђа уредба о упису у судски регистар, које исправе су донете од стране легално изабраних органа, који органи су изабрани у складу са Законом и Статутом у предвиђеном поступку.

Према томе у конкретном случају су испуњени сви формални и материјални услови предвиђени чл. 33. и 34. Закона о поступку за упис у судски регистар, тако да не стоје жалбени наводи противника предлагача да је првостепени суд погрешно применио материјално право када је усвојио захтев предлагача за упис у судски регистар.

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

Жалбени наводи противника предлагача који су напред истакнути, нису довели у сумњу правилност и законитост побијаног регистарског решења.

Регистарски суд је спорни упис извршио на темељу одлука Скупштине и Управног одбора предлагача које нису укинуте, поништене или преиначене од стране за то надлежног органа.

Жалбеним наводима се у суштини побијају одлуке Скупштине о избору нових чланова, разрешењу претходног управног одбора и именовању новог Управног одбора и избору новог Управног одбора за новог директора субјекта уписа А. П. и разрешењу претходног директора Б. Б. Но, те одлуке се не могу побијати у регистарском поступку, већ у парничном поступку, и то тужбом за утврђивање ништавости уписа у судски регистар из члана 62. Закона о поступку за упис у судски регистар, односно тужбом за поништај незаконите одлуке из члана 79. Закона о предузећима, односно тужбом за покретање поступка пред судом опште надлежности, а поводом одлуке о избору органа у предузећу.

Са друге стране, не види се шта би разрешени директор Б. Б. из Новог Сада добио евентуалним преиначењем побијаног регистарског решења. Он не би могао да се сматра директором субјекта уписа из разлога што је у правном поретку опстало решење Управног одбора о избору за в.д. директора А. П. и одлука истог Управног одбора о разрешењу Б. Б., као директора предузећа. Својство директора црпи се не из уписа у судски регистар лица овлашћеног за заступање, већ из одлуке о избору за директора, односно за вршиоца директора донетог од стране за то надлежног органа – Управног одбора.

Регистарски суд није законом овлашћен да одлучује о законитости одлуке о избору директора, односно одлуке о разрешењу претходног директора, већ он само испитује постојање формалних и материјалних услова за упис у судски регистар.

Пријавом за упис лица овлашћеног за заступање, субјект уписа тражи само то да се у судски регистар упише податак од значаја за правни промет субјекта уписа. Један од тих података свакако је и лице овлашћено за заступање субјекта уписа. Пошто је по закону лице овлашћено за заступање директор, односно вршилац директора предузећа, то регистарски суд ништа није могао да уради, него да упише оно лице које је субјект уписа пријавило као лице овлашћено за заступање, а на основу исправа за упис које прописује Уредба о упису у судски регистар – одлука о именовању вршиоца дужности директора и разрешењу дотадашњег директора.

На темељу изнетих разлога и на основу члана 54. тачка 2. Закона о поступку за упис у судски регистар, Виши трговински суд је одбио жалбу противника предлагача као неосновану и потврдио решење регистарског суда".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.2431/2003 од 29. априла 2003.године)

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

---

*Правни интерес акционара субјекта уписа
за изјављивање жалбе против решења
о упису промене структуре акцијског капитала*

Акционар субјекта уписа који поседује мање од 1% акцијског капитала нема правни интерес за изјављивање жалбе против решења о упису промене структуре акцијског капитала субјекта уписа.

Из образложења:

"Решењем Трговинског суда у Н. С. II Фи број 708/03 од 05.03.2003. године у судски регистар уписана је промена структуре акцијског капитала субјекта уписа, према прилогу уз пријаву број 2 који је саставни део решења, а након куповине акција од стране ИМ "М" ДОО, Н. С.

Према одредби члана 52. став 1. Закона о упису, право на жалбу против решења о упису у судски регистар има учесник (лице по чијем се предлогу покреће поступак за упис у судски регистар, лице о чијим се правима, односно правним интересима одлучује у поступку и орган који је законом овлашћен да покрене поступак или да доцније ступи у поступак - члан 15. став 1. Закона о упису), или друго лице које сматра да је решењем повређено његово право или на закону заснован интерес. Према одредби члана 358. став 3. ЗПП жалба је недозвољена ако је жалбу изјавило лице које није овлашћено за подношење жалбе или ако лице које је изјавило жалбу нема правног интереса за подношење жалбе.

Жалиља није учесник у поступку уписа у судски регистар у смислу члана 15. Закона о упису, а није ни лице чија су права или правни интереси повређени побијаним решењем.

Из списка се утврђује да је жалиља један од акционара субјекта уписа, са 90 акција, при чему је број акција с правом гласа код субјекта уписа 16.829 акција. То значи да жалиља нема ни један проценат акцијског капитала, и то оног с правом гласа у Скупштини, чак и не рачунајући део капитала без права управљања. Закон о предузећима (члан 79. - поништај незаконитих одлука), односно Статут, не дају право акционарима са тако незнатним процентом капитала да оспоравају одлуке органа предузећа ни у парничном поступку, па тим пре то не може бити дозвољено у регистарском ванпарничном поступку, у коме се о правима жалиље није ни одлучивало. Жалиља је и након спорних уписа и даље акционар са непромењеним статусом, бројем акција, и правима из акција, уписана у судски регистар у оквиру списка акционара, тако да њена права нису повређена ни једним ни другим побијаним решењем односно уписом.

Из ових разлога нису испуњени законски услови за мериторно одлучивање о жалби, која је као недозвољена одбачена применом члана 54. тачка 1. Закона о упису и члана 358. ЗПП".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.2940/03 од 17. јула 2003. године)

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

---

*Брисање неоснованог уписа. Накнадни поништај
исправа на основу којих је извршен упис*

У ситуацији када су одлуке управног одбора привредног друштва произвеле правно дејство уписом у судски регистар, њихово поништавање или стављање ван снаге од стране самог управног одбора или скупштине истог привредног друштва, не може имати за последицу неоснованост уписа у судски регистар.

Из образложење:

"Из списка се закључује да је одлукама Управног одбора предузећа ДП "С.З", С. од 12.11.2001. године жалилац разрешен са функције директора, а за ВД директора именована је К. М., што је у судски регистар уписано решењем првостепеног суда Фи број 865/2001 од 05.12.2001. године. Предлог за брисање од 18.12.2001. године заснива се на тврдњама да је дана 13.11.2001. године Скупштина предузећа поништила ове одлуке Управног одбора и изменила Статут, тако да Управни одбор као орган више не постоји, па је реч о недопуштеном упису у смислу члана 60. тачка 3. Закона о упису.

Правилно је регистарски суд одбио предлог за брисање предметног уписа као неоснованог, са разлозима које у свему прихвата и Виши трговински суд као другостепени. Одлучне чињенице утврђују се из самих списка, тако да није било потребно њихово утврђивање на рочишту (члан 61. став 2. Закона о упису), а ни потребе да се предлог за брисање доставља субјекту уписа по одредби члана 61. став 1. Закона о упису, при чему се на пропуштање таквог достављања може позивати само субјект уписа (када се захтев за брисање усвоји). Стога су ови жалбени наводи неосновани.

У ситуацији када су одлуке Управног одбора од 12.11.2001. године произвеле дејство уписом у судски регистар, њихово поништавање или стављање ван снаге, од стране самог Управног одбора или Скупштине, као у конкретном случају, не може имати за последицу неоснованост уписа у судски регистар. Упис је извршен на основу прописаних исправа и није ни недопустив ни накнадно недопуштен, јер је реч о законом предвиђеном упису промене података о субјекту уписа, од значаја за правни промет. Нема сметњи да Скупштина (ако је једини надлежни орган, како тврди жалба), донесе одлуку о разрешењу садашњег вршиоца дужности директора, и о именовању жалиоца на функцију директора, те да жалилац затим поднесе пријаву за упис у судски регистар и исходи упис у судски регистар, што је правни пут за остварење његових права, а не неосновани захтев за брисање уписа.

Са изнетих разлога, на основу члана 54. тачка 2. Закона о упису жалба је одбијена, а решење регистарског суда је потврђено".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.3954/03 од 9. јула 2003.године)

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

Захтев за брисање неоснованог уписа. Разлози.

Приликом одлучивања о захтеву за брисање неоснованог уписа из разлога предвиђених у члану 60. став 1. тачка 1. Закона о поступку за упис у судски регистар, регистарски суд може испитивати само то да ли је прописана исправа за упис била поднета уз пријаву или није.

То подразумева да регистарски суд приликом одлучивања о захтеву за брисање неоснованог уписа, не може улазити у питање садржаја исправе и њене правилности и законитости.

Из образложења:

"Према члану 60. став 1. тачка 1. Закона о поступку за упис у судски регистар прописано је: "Регистарски суд брише неосновани упис у судски регистар по захтеву лица које има правни интерес или по службеној дужности:

1) ако је упис извршен без подношења прописане исправе".

Из регистарских списа произлази да је регистарски суд по службеној дужности а у смислу члана 59. став 2. Закона о поступку за упис у судски регистар покренуо поступак за брисање неоснованог уписа по решењу тог суда Фи. број 196/01 од 6.06.2001. године. Овим уписом одређен је упис у судски регистар у регистарски уложак 1-29 промене власништва друштвеног капитала, организовање из друштвеног предузећа у акционарско друштво, упис стања капитала након завршеног првог круга својинске трансформације по Закону о својинској трансформацији, условно повећање капитала по основу конверзије дуга у акције и одлуке о условном повећању капитала по Закону о предузећима, за субјект уписа Б. "Д" АД Б. Тај упис је извршен на основу пријаве субјекта уписа са следећим исправама и доказима:

- одлука о усвајању програма својинске трансформације;
- одлука о организовању друштвеног предузећа у акционарско друштво;
- одлука о издавању и продаји акција;
- јавни позив за упис бесплатних акција по основу уписа у првом кругу својинске трансформације;
- одлука о преносу акција фонду и ОЗ;
- одлука о условном повећању условног капитала;
- одлука о издавању акција ради конверзије обвезница у акције и др.

У свим наведеним одлукама наводи се да су донете на седници Скупштине субјекта уписа одржане дана 20.09.2000. године. Исте одлуке уредно су потписане од стране председника Скупштине Б. Б. и оверене су печатом субјекта уписа.

Првостепени суд је утврдио да поменуте одлуке нису донете дана 20.09.2000. године како је у њима наведено већ дана 14.07.2000. године. Управни одбор субјекта уписа је дана 20.09.2000. године донео Одлуку о ревалоризацији друштвеног капитала и губитака, а затим и Одлуку да се у свим одлукама Скупштине предузећа од 14.07.2000. године подаци о вредности капитала расположивом капиталу за акционисање и др. усклађују са подацима из горе наведене одлуке управног одбора, да се овлашћују стручне службе Предузећа да сачине текст наведених одлука тако што ће износи (цифре) бити уписани у складу са овом одлуком управног одбора, да се овлашћује председник

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

Скупштине предузећа да потпише пречишћени текст наведених Одлука Скупштине, да се текстови свих Одлука Скупштине усклађених са овом Одлуком Управног одбора доставе Министарству за економску и власничку трансформацију.

Из овако утврђених чињеница регистарски суд је закључио да је упис по решењу Фи. број 196/01 од 6.06.2001. године извршен без подношења прописаних исправа. По регистарском суду предлагач је доставио исправе на којима се наводи да су донете од стране Скупштине предузећа дана 20.09.2000. године, а заправо сачињене са тим датумом од стране стручне службе предузећа на основу Одлука Управног одбора, док је седница Скупштине фактички одржана раније дана 14.07.2000. године. Одлуке од 20.09.2000. године су заправо Одлуке Управног одбора, који је још овластио председника Скупштине да их потпише. Стога је регистарски суд нашао да исте одлуке на основу којих је извршен упис нису веродостојне, односно да је упис извршен без прописаних исправа.

Као што је напред наведено као основ за доношење ожалбеног решења првостепени суд је узео основ из члана 60. став 1. тачка 1. Закона о поступку за упис у судски регистар. На тај начин првостепени суд је сам заузео становиште да за доношење првостепеног решења нема основа у одредбама члана 60. став 1. тач.2. и 3. Закона о поступку за упис у судски регистар.

Стилизација законске одредбе из члана 60. став 1. тачка 1. Закона о поступку за упис у судски регистар подразумева да регистарски суд може испитивати само да ли је нека исправа која је прописана да се подноси била поднета или не. То у исто време подразумева да регистарски суд не може улазити у питање садржаја исправа, већ искључиво и једино испитивати да ли су све исправе поднете.

Првостепени суд не прави предњу врло релевантну динстинкцију будући да у образложењу ожалбеног решења више пута наводи да је упис извршен без подношења прописане исправе, да би на крају употребио формулацију да исте одлуке на основу којих је извршен упис нису веродостојне односно да је упис извршен без подношења прописаних исправа.

На изнети начин регистарски суд изједначава ситуацију у којој садржај исправе није одговарајући са ситуацијама у којој исправа није била поднета. Ове две ситуације се не могу никада изједначавати нити по свом формално-правном садржају, нити по формално-правним импликацијама које из тих ситуација произлазе.

У конкретном случају регистарски суд је утврђивао чињенице да су у одлукама које су послужиле као исправе за нападани упис наведени неистинити подаци, односно да је исправа издата у незаконито спроведеном поступку. Ове чињенице првостепени суд није могао да испитује у поступку за брисање неоснованог уписа, јер су те чињенице предвиђене као разлози за подношење тужбе за утврђивање ништавости уписа у судски регистар, а сходно члану 62. Закона о поступку за упис у судски регистар.

У конкретном случају регистарски суд је фактички поново испитивао постојање формалних и материјалних услова за упис у судски регистар по решењу Фи. број 196/01

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

од 5.02.2003. године. Такав поступак регистарског суда нема правно утемељење у одредбама из члана 60. Закона о поступку за упис у судски регистар. Регистарски суд није овлашћен да по службеној дужности поново испитује да ли су испуњени формални и материјални услови за упис, када је у поступку пре доношења спорног решења, већ је утврдио њихово постојање. Ово из разлога што се ради о истом претходном питању о коме је по истом предмету донета одлука регистарског суда. Стога је сагласно одредби члана 12. став 2. Закона о парничном поступку у вези одредбе члана 17. Закона о поступку за упис у судски регистар, суд везан таквом одлуком. У противном, када би суд по службеној дужности могао у свако доба ценити постојање формалних и материјалних услова за упис у регистар независно од времена извршења уписа и претходно донете одлуке о том питању створила би се правна несигурност у правном промету. Ово из разлога што би у том случају сваки упис у регистар био подложен промени по службеној дужности за време до истека прописаног одредбом члана 59. став 2. Закона о поступку за упис у судски регистар.

Практично, то би значило да суд до истека тог рока може поновном оценом истих исправа одлучити да прописани формални и материјални услови за упис нису испуњени, иако је поступајући у складу са одредбом члана 32. Закона о поступку за упис у судски регистар претходно утврдио њихово постојање. Такав поступак би се косио и са одредбом члана 3. став 4. Закона о поступку за упис у судски регистар, јер би супротно правној претпоставци о тачности података уписаних у судски регистар омогућавао да се о истом претходном питању доносе различите судске одлуке на темељу неизмењеног чињеничног стања. Такав волунтаризам у доношењу судских одлука би директно водио правној анархији, а не правној сигурности. Стога је правно неодрживо да регистарски суд за све време трајања рока из члана 59. став 2. Закона о поступку за упис у судски регистар може променити одлуку о постојању формалних и материјалних услова за упис у судски регистар, без обзира што чињенично стање за доношење такве одлуке није измењено.

Упис који је извршен решењем регистарског суда Фи. број 196/01 од 5.06.2001. године, у свему је извршен у складу са Законом о поступку за упис у судски регистар и Уредбом о упису у судски регистар.

Чланом 20. Уредбе о упису у судски регистар прописано је шта се прилаже уз пријаву за упис промене власништва друштвеног капитала.

Субјект уписа је у моменту подношења пријаве поднео све исправе које се траже за упис, као и исправе које су накнадно тражене од стране првостепеног суда.

Том приликом поступљено је управо по налазима првостепеног суда и достављена је сва документација коју је првостепени суд тражио.

Достављена документација је већа него што се тражи Уредбом и нема нити једне исправе која се тражи а да није достављена.

Уосталом и сам регистарски суд у ожалбеном решењу овај факат није довео у питање.

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

Према томе, у конкретном случају није испуњен законски разлог из члана 60. став 1. тачка 1. Закона о поступку за упис у судски регистар да се спорни упис у судски регистар брише као неоснован, будући да је уз захтев за упис субјект уписа приложио све исправе прописане Законом и Уредбом за предметне уписе. Из тих разлога Виши трговински суд Србије је био принуђен да на основу члана 54. тачка 4. Закона о поступку за упис у судски регистар преиначи решење регистарског суда на тај начин што је обуставио поступак за брисање уписа извршеног решењем Привредног суда у С. Фи. број 196/01 од 6.06.2001. године".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.2434/03 од 29.04.2003. године)

*Поступак уписа у судски регистар
и правноснажно пресуђена ствар*

Регистарски суд ће одбацити нову пријаву за упис са идентичним захтевом, засновану на истим исправама – одлукама, у ствари у којој је претходно већ донето правноснажно решење, а због законске забране да се поново решава једном већ решена ствар.

Из образложења:

"Правилно је регистарски суд применио одредбу члана 333. став 2. ЗПП о пресуђеној ствари, према којој одредби суд током целог поступка по службеној дужности пази да ли је ствар правноснажно пресуђена, и ако утврди да је парница покренута о захтеву о коме је већ правноснажно одлучено, одбациће тужбу. Реч је о општем процесном правилу, а на конкретну одредбу парничног поступка упућује Закон о упису у члану 17., правилом о сходној примени одредаба парничног поступка и у регистарском - ванпарничном поступку.

Супротно наводима жалбе, никакве суштинске и битне разлике између парничног и ванпарничног поступка у појму пресуђене ствари нема. Када је поднета нова тужба са идентичним захтевом, заснована на идентичном чињеничном стању - животном догађају, у ствари у којој је претходно већ донета правноснажна пресуда, таква тужба ће бити одбачена, због немогућности поновног суђења у истој ствари. Када је поднета нова пријава за упис, са идентичним захтевом за упис у судски регистар, заснована на истим исправама - одлукама, у ствари у којој је претходно већ донето правноснажно решење, таква пријава ће бити одбачена, такође због законске забране да се поново решава једном већ решена ствар. Пријава за упис која неће бити одбачена, и када је захтев за упис исти, јесте она која се заснива на другачијим, односно новим исправама - одлукама, јер тада нема ни идентитета са већ правноснажно решеном правном ствари.

У конкретном случају, захтев предлагача за упис у судски регистар организовања у друштвено предузеће, за иступање Холдинга итд., правноснажно је одбијен решењем Вишег трговинског суда Пж. број 4574/02 од 21.08.2002. године. Тај захтев био је заснован на одлукама предлагача из марта 2002. године, а на тим истим одлукама као приложеним

**СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА СРБИЈЕ**

исправама заснива се и нови захтев за упис у овом предмету, услед чега је регистарски суд правилно сходном применом одредбе члана 332. став 2. ЗПП одбацио захтев, односно пријаву.

Промена законских прописа у правцу омогућавања иступања зависног предузећа из Холдинга (члан 400-в Закона о предузећима), до које је дошло у јулу 2002. године, ни на који начин не утиче на закључак о питању да ли је реч о пресуђеној ствари. Та промена значи то, да предлагач с тим законским основом може да донесе потребне одлуке на основу којих ће поднети пријаву за упис, о којој ће се мериторно одлучивати јер су у питању друге, нове одлуке. Та промена дакле не значи то да предлагач, због прописа из јула 2002. године може у марту 2003. године да тражи упис на основу одлука из марта 2002. године, и то због тога што је идентичан захтев за упис већ правноснажно одбијен.

Са изнетих разлога на основу члана 54. тачка 2. Закона о упису жалба предлагача је одбијена, а решење регистарског суда је потврђено".

(Решење Вишег трговинског суда Србије, Пж.3573/03 од 10.6.2003. године)

УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ

С Е Н Т Е Н Ц Е

Карактер акта о давању сагласности за једнократно располагање станом

Решење извршног одбора скупштине општине о давању сагласности за једнократно располагање станом на коме је носилац права располагања општина није донето у вршењу јавних овлашћења у управној ствари, па нема карактер управног акта у смислу члана 6. Закона о управним споровима, већ представља акт располагања, донет у ствари имовинске природе.

Из образложења:

"По оцени Врховног суда, погрешни су разлози побијане пресуде којима се указује на повреду закона о општем управном поступку, учињене у доношењу оспореног решења, јер према ставу овог суда, решење о давању сагласности за једнократно располагање станом на коме је носилац права располагања општина извршни одбор није донео у вршењу јавних овлашћења у управној ствари, па то решење нема карактер управног акта у смислу члана 6. Закона о управним споровима, већ представља акт располагања, донет у ствари имовинске природе у складу са Законом о становању ("Службени гласник РС" бр. 50/92... 49/95), и на основу одлуке о давању сагласности за једнократно располагање становима на којима је носилац права располагања општина Земун и Одлуке о организацији и раду органа општине Земун. Стога није постојала обавеза туженог органа да се у уводу решења позове на одредбе Закона о општем управном поступку о овлашћењу за доношење решења, јер се тим решењем не решава о праву или обавези физичког или правног лица у каквој управној ствари, по правилима управног поступка".

(Пресуда Врховног суда Србије, Увп. I 237/02 од 29. јануара 2003. године)

Карактер акта о оснивању спортске гимназије

Акт – одлука Владе Републике Србије о оснивању спортске гимназије није управни акт у смислу члана 6. став 2. Закона о управним споровима, већ акт који Влада Републике Србије доноси у оквиру права и овлашћења утврђених Уставом и законом у вршењу власти и спровођењу политике на свом подручју, па се такав акт не може оспоравати тужбом у управном спору.

Из образложења:

"Одредбом члана 6. Закона о управним споровима ("Службени лист СРЈ" број 46/96), прописано је да се управни спор може водити само против управног акта. Управни акт, у смислу овог закона, јесте акт којим државни орган и предузеће или друга организација у вршењу јавног овлашћења решава о одређеном праву или обавези физичког лица или правног лица или друге странке у управној ствари.

Према оцени Врховног суда Србије, акт – одлука Владе Републике Србије о оснивању Спортске гимназије у Београду није управни акт у смислу члана 6. став 2. Закона о управним споровима, већ акт који Влада Републике Србије доноси у оквиру права и овлашћења утврђених Уставом и законом у вршењу власти и спровођењу политике на свом подручју, па се такав акт не може оспоравати тужбом у управном спору.

Како су тужиоци у конкретном случају тужбу поднели против одлуке Владе Републике Србије о оснивању Спортске гимназије у Београду, која не представља управни акт, то нису испуњени законом прописани услови за вођење управног спора, па је суд одлучио као у диспозитиву овог решења применом одредбе члана 28. став 1. тачка 2. Закона о управним споровима, којим је прописано да ће суд решењем одбацити тужбу ако утврди да акт који се тужбом оспорава није управни акт".

(Решење Врховног суда Србије, У. 1965/02 од 4. децембра 2002. године)

Искључење вођења управног спора

У материји у којој се по изричитој одредби закона не може водити управни спор против коначног решења, не може се водити управни спор ни против решења о одбијању жалбе против закључка о прекиду поступка.

Из образложења:

"Оспорено решење донето је у смислу члана 141. став 2. Закона о радним односима ("Службени гласник РС" бр. 55/96 и 28/01), а у ставу 4. овог члана закона прописано је да се против коначног решења инспекције рада из ст.1. и 2. овог члана не може покренути управни спор.

Према ставу Врховног суда Србије, будући да је законом искључено вођење управног спора против коначног решења у овој материји, то се у истој материји не може водити управни спор ни против другостепеног решења о одбијању жалбе против закључка о прекиду поступка.

Са изнетих разлога, Врховни суд Србије је одлучио као у диспозитиву решења, применом одредбе члана 28. став 1. тачка 5. Закона о управним споровима, којом је прописано да ће суд решењем одбацити тужбу ако утврди да је реч о ствари о којој се по изричитој одредби закона не може водити управни спор".

(Решење Врховног суда Србије, У. 2911/02 од 27. фебруара 2003. године)

Поступак за заштиту права ученика или учесника конкурса

Акт Министарства просвете донет на основу члана 66. став 2. Закона о средњој школи нема карактер управног акта, па се против њега не може водити управни спор.

Не постоји ћутање администрације ако на захтев странке из члана 66. став 1. истог Закона, Министарство просвете не донесе такав акт.

Управни спор се може водити само против одлуке министарства просвете донете на основу члана 66. став 3. овог закона или уколико није донета таква одлука.

Из образложења:

"Одредбом члана 66. став 1. Закона о средњој школи ("Службени гласник РС", бр. 50/92... 25/2002), прописано је да ученик или учесник конкурса, његов родитељ или старатељ који сматра да су му повређена права утврђена овим законом доношењем или недоншењем одлуке има право да поднесе захтев за заштиту права Министарству просвете у року од осам дана од дана сазнања за повреду својих права. Ако оцени да је захтев из става 1. овог члана основан, Министарство просвете ће, на основу одредбе става 2. истог члана, у року од осам дана од дана пријема захтева да упозори школу и да примерен рок за отклањање повреде закона. Одредбом става 3. овог члана је прописано да ако школа не поступи по овом упозорењу, Министарство просвете ће одлучити о захтеву.

Имајући у виду да је цитираном одредбом члана 66. Закона о средњој школи прописано поступање Министарства просвете у ситуацијама када је оценило да је захтев за заштиту права поднет од стране ученика или учесника конкурса основан, то указује да не постоји обавеза овог Министарства за доношење било каквог акта у ситуацији када оцени да захтев за заштиту права није основан. Стога, према правном схватању овог суда, у конкретном случају, када не постоји обавеза управног органа да донесе акт уколико сматра да захтев није основан, то ни тужилац није овлашћен да у таквим случајевима непоступања туженог органа подноси тужбу у управном спору у смислу члана 24. Закона о управним споровима.

Осим наведеног, акт који би тужени орган донео на основу члана 66. став 2. Закона о средњој школи не би представљао управни акт, па и са тог разлога се у конкретном случају не може водити управни спор, имајући у виду да је одредбом члана 6. став 1. Закона о управним споровима ("Службени лист СРЈ", број 46/96) прописано да се управни спор може водити само против управног акта.

По налажењу овог суда, управни спор се може водити само против одлуке Министарства просвете донете на основу члана 66. став 3. Закона о средњој школи или уколико таква одлука није донета".

(Решење Врховног суда Србије, У. бр. 3531/02 од 6. фебруара 2003. године)

Враћање земљишта у државној својини

Ако се у проведеном поступку подносиоцима захтева враћа одузето земљиште, односно иста парцела која је била предмет одузимања по основу пољопривредног земљишног фонда или конфискације због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа, а та се парцела у време подношења захтева налазила у друштвеној својини, онда нема препреке за њено враћање подносиоцима захтева, иако је у међувремену постала државна својина по одредбама Закона о средствима у својини Републике Србије.

Из образложења:

"Из списка предмета се види да је првостепени орган подносиоцима захтева утврдио право на враћање одузетог пољопривредног земљишта, односно исте парцеле која је и одузета, без обзира што је постала државна својина по одредбама Закона о средствима у својини Републике Србије, јер се у време подношења захтева за враћање налазила у статусу друштвене својине.

Са овим ставом првостепеног органа није се сложио другостепени орган налазећи да је погрешно поступио првостепени орган када је утврдио право подносиоцима захтева на враћање одузете парцеле, обзиром да је то земљиште у међувремену постало државна својина сходно Закону о средствима у својини Републике Србије, иако је неспорно да се у време подношења захтева за враћање то земљиште налазило у друштвеној својини.

Став Врховног суда Србије је да ако се у проведеном поступку подносиоцима захтева враћа одузето земљиште, односно иста парцела која је била предмет одузимања по основу пољопривредног земљишног фонда или конфискације због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа, а та се парцела у време подношења захтева налазила у друштвеној својини, онда нема препреке за њено враћање подносиоцима захтева, иако је у међувремену постала државна својина по одредбама Закона о средствима у својини Републике Србије".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. бр. 1946/02 од 5. фебруара 2003. године)

*Утврђивање права коришћења на земљишту по основу својине
на изграђеном објекту*

Право коришћења неизграђеног градског грађевинског земљишта уз накнаду, по основу власништва на објекту и земљишту које са парцелама за које се утврђује право коришћења чини грађевинску целину и где је предвиђено задржавање постојећих објеката и изградња нових у складу са ДУП-ом, може се утврдити од стране надлежног органа града, односно општине применом одредбе члана 9. став 3. Закона о посебним условима за издавање грађевинске односно употребне дозволе.

С Е Н Т Е Н Ц Е

Из образложења:

"Из списка предмета неспорно је да је Геронтолошки центар изграђен на основу грађевинске и употребне дозволе надлежног органа на грађевинском земљишту које са неизграђеним грађевинским земљиштем, за које се утврђује право коришћења, чини грађевинску целину, а постојећи објекти се задржавају према важећем ДУП-у.

Првостепени орган је решењем утврдио право коришћења неизграђеног градског грађевинског земљишта у корист Центра на основу власништва на објекту постојећем на земљишту и земљишту које чини грађевинску целину са земљиштем за које се утврђује право коришћења.

Тужени орган је поништио првостепено решење са образложењем да Закон о грађевинском земљишту не познаје институт утврђивања права коришћења градског грађевинског земљишта по било ком основу.

Овакав закључак туженог органа не може се прихватити као правилан, обзиром да је првостепеним решењем бр. 05-463-110/01 од 16.08.2001. године утврђено право коришћења градског грађевинског земљишта – кп.бр. 6684/6 у корист тужиоца на основу одредаба Закона о посебним условима за издавање грађевинске, односно употребне дозволе за одређене објекте ("Службени гласник РС" број 16/97), а не применом одредаба Закона о грађевинском земљишту на које се тужени орган позива у оспореном решењу.

Како је одредбом члана 9. став 3. Закона о посебним условима за издавање грађевинске, односно употребне дозволе за одређене објекте предвиђено да се као доказ о праву својине односно праву коришћења земљишта на коме је објекат изграђен сматра акт надлежног органа општине, односно града о утврђивању права коришћења земљишта по основу својине на објекту изграђеном на том земљишту, то је правилно првостепени орган својим решењем од 16.08.2001. године утврдио право коришћења градског грађевинског земљишта у корист тужиоца применом цитиране одредбе закона.

По налажењу Врховног суда Србије није било основа да се оспореним решењем поништи наведено првостепено решење те, да је тужени орган погрешно закључио да је првостепено решење донето применом одредаба Закона о грађевинском земљишту, па је због погрешне примене материјалног права од стране туженог органа тужба тужиоца уважена и поништено оспорено решење".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 2455/02 од 12. фебруара 2003. године)

Основица пореза на пренос апсолутних права у случају јавне продаје

У случају принудне јавне продаје ствари на којој постоји неко од апсолутних права из чл.23. и 24. Закона о порезу на имовину, основицу пореза на пренос апсолутних права чини продајна цена постигнута у поступку принудне јавне продаје.

Из образложења:

"Поред тога, у поновном поступку код утврђивања пореске основице из члана 27. Закона о порезу на имовину, треба имати у виду чињеницу да је предметна непокретност тужиоцу као купцу досуђена на јавној дражби у извршном поступку решењем од 30.05.2001. године пред Општинским судом у Суботици, која одлука је 20.06.2001. године постала правоснажна.

По ставу овог суда у случају принудне јавне продаје ствари на којој постоји неко од апсолутних права из чл. 23. и 24. Закона о порезу на имовину, основицу пореза на пренос апсолутних права, чини продајна цена постигнута у поступку принудне јавне продаје".

(Пресуда Врховног суда Србије у Београду, У. 2140/02 од 29. јануара 2003. године)

Коришћење пореског ослобођења стеченог по основу новоосноване радње

Применом одредбе члана 177. Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС" број 24/2001) не може се утврдити порез на приход од обављања самосталне делатности и ускратити односно укинути право на пореско ослобођење стечено по основу новоосноване радње у смислу члана 64. став 1. раније важећег Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС" бр. 76/91....43/94), због престанка обављања делатности у току трајања пореског ослобођења, већ се само може користити стечено право на пореско ослобођење до истека рока до кога је утврђено.

Из образложења:

"Из списка предмета се види да је тужиоцу првостепеним решењем утврђен порез на приход од обављања самосталне делатности за 1999. и 2000. годину у укупном износу од 11.587,94 динара применом одредбе члана 64. Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС" бр.76/91..43/94) са разлога што је тужилац престао да обавља адвокатску делатност 1.08.2001. године, односно у року краћем од пег година од дана

С Е Н Т Е Н Ц Е

почетка обављања делатности па је изгубио право на пореско ослобођење. Са оваквим становиштем првостепеног органа сложио се и тужени орган у оспореном решењу закључујући да је у конкретном случају правилно примењена одредба члана 64. став 5. Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС" бр. 76/91....43/94) који је био у примени у време почетка обављања тужиочеве делатности, с тим што је у образложењу решења само цитирао одредбу члана 177. Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС" број 24/2001) без давања разлога од каквог је значаја ова одредба за разрешење конкретног случаја.

Оцењујући законитост оспореног решења, Врховни суд налази да је истим повређен закон на штету тужиоца јер је донето уз погрешну примену материјалног права и то одредбе члана 64. став 5. Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС" бр. 76/91...43/94). Ово стога, што у моменту доношења решења првостепеног органа 09.10.2001. године, наведени закон није био у примени, већ Закон о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС" број 24/2001) који је у примени од 1. 07. 2001. године и којим је, одредбом члана 173. прописано да даном почетка примене овог Закона престaje да важи закон на чије одредбе су се тужени и првостепени орган позвали у својим решењима. Поред овога, важећи Закон о порезу на доходак грађана у делу којим је регулисан порез на приход од самосталне делатности не предвиђа пореске олакшице односно пореске подстицаје за новоосноване радње, па самим тим ни последице које проистичу ако порески обвезник престане са обављањем делатности пре истека рока од 3 године од почетка обављања делатности, већ само у прелазним и завршним одредбама члана 177. прописује да обвезник који је до дана ступања на снагу овог Закона стекао право на пореско ослобођење по основу новоосноване радње или право на пореску олакшицу по основу улагања страног капитала, у складу са Законом из члана 173. став 1. овог Закона, има право да користи ослобођење, односно олакшицу до истека рока до кога је утврђена. Стога се по налажењу овога суда применом наведене одредбе чл. 177. Закона о порезу на доходак грађана не може утврдити порез на приход од обављања самосталне делатности и ускратити односно укинути право на пореско ослобођење стечено по основу новоосноване радње у смислу одредбе члана 64. став 1. раније важећег Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС" бр.76/91....43/94), због престанка обављања делатности у току трајања пореског ослобођења, већ се само може користити стечено право на пореско ослобођење до истека рока до кога је утврђено".

(Пресуда Врховног суда Србије, У.бр.2865/02 од 26. марта 2003. године)

*Пензијски основ радника на одређеним дужностима
у органима унутрашњих послова*

Пензијски основ за старосну пензију који представља месечни лични доходак остварен у последњих 12 месеци пре пензионисања, који захвата две календарске године, се раднику на одређеним дужностима у органима унутрашњих послова обрачунава тако што се за прву годину претходно утврђује по завршном рачуну просечни месечни лични доходак за 12 месеци, па се добијени износ помножи са бројем месеци који улазе у пензијски основ и тако добијени износ сабира са просечним месечним личним дохотком оствареним у наредној календарској години, а затим се дели са 12 месеци и добија просечна месечна зарада као пензијски основ.

С Е Н Т Е Н Ц Е

Из образложења:

"Наиме, по правном ставу Врховног суда када раднику на одређеним дужностима у органима унутрашњих послова треба одредити старосну пензију од пензијског основа који представља просечни месечни лични доходак остварен у последњих 12 месеци пре пензионисања, а овај период захвата две календарске године, онда треба за прву годину претходно утврдити по завршном рачуну просечни месечни лични доходак за 12 месеци, па добијени износ у месецима помножити са бројем месеци који улазе у пензијски основ и тако добијени износ сабрати са просечним месечним личним дохотком оствареним у другој календарској години која улази у пензијски основ. На крају, тако сабрани (укупни) износ из оба периода се дели са 12 месеци и добија просечна месечна зарада за оба та периода, као пензијски основ на који се применом пензијског процента оствареног према дужини пензијског стажа добија номинални износ висине остварене пензије. Ово због тога што се по члану 102. Закона о унутрашњим пословима раднику на одређеним дужностима у органима унутрашњих послова старосна пензија одређује од пензијског основа који представља просечни месечни лични доходак остварен у последњих 12 месеци пре пензионисања, а не од пензијског основа који представља месечни лични доходак остварен у последњих 12 месеци пре пензионисања.

Супротно наведеном ставу судски вештак у конкретном случају зараду из последњих 12 месеци пре пензионисања обрачунао је према фактичком стању остварених зарада из периода од 1.7.1989. године до 30.6.1990. године, чиме је повређен пропис члана 102. Закона о унутрашњим пословима".

(Пресуда Врховног суда Србије, Увп. II бр. 124/02 од 5. фебруара 2003. године)

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

Љубица Милутиновић,
Судија Врховног суда Србије

ЗАКОН О ЗАЛОЖНОМ ПРАВУ НА ПОКРЕТНИМ СТВАРИМА УПИСАНИМ У РЕГИСТАР¹

Кратак приказ

Тежећи да изгради модел тржишне економије, Република Србија настоји да створи повољне законске оквире за остварење тога циља. Страни капитал пре свега интересује правна регулатива земље у коју улази, тачније степен правне сигурности и могућност наплате потраживања од дужника, као и заштиту повериоца од инсолвентности дужника. Зато је потребно наћи најприкладније форме обезбеђења поверилаца, али на најекономичнији начин уз избегавање непотребних трошкова.

Овај Закон регулише недржавинску залогу на покретним стварима уписаним у регистар. Таква залога има велике предности у односу на државинску. Из каснијег излагања ће се видети у чему се те предности састоје.

ПОЈАМ ЗАЛОЖНОГ ПРАВА

Заложно право је стварно право о туђој ствари на основу кога поверилац може наплатити своје потраживање из вредности заложене ствари (ако дужник не испуни обавезу о доспелости) пре осталих поверилаца.²

Закон о основама својинско-правних односа³ у члану 61. предвиђа да право залогe може постојати на покретним стварима, непокретностима и на правима, као и да право залогe настаје на основу правног посла, судске одлуке и закона. Из ове одредбе несумњиво произилази да постоје три облика – врсте наложног права:

- 1/ на покретним стварима – ручна залога;
- 2/ на непокретностима – хипотека;
- 3/ заложна права на правима.

Ручну залогу и заложно право на правима регулише Закон о облигационим односима⁴ у члановима 966. до 996, док је хипотека регулисана Законом о основама својинско-правних односа.

---

¹ Закон о заложном праву на покретним стварима уписаним у регистар Народне Скупштине Републике Србије донела је 30. маја 2003. године. Закон је објављен у "Службеном гласнику Републике Србије", број 57/03 од 30. маја 2003. године. Ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије", а примењиваће се од 1. јануара 2004. године

² др Обрен Станковић и др Миодраг Орлић, уџбеник Стварно право

³ "Службени лист СФРЈ", бр. 6/80, 36/90, 29/96

⁴ "Службени лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, 31/93, 22/99, 44/99

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

Заложно право је стварно правно средство обезбеђења тражбине. Оно пружа већу сигурност повериоцу за наплату потраживања од лично правних средстава обезбеђења (јемство и слично).

Према начину настанка постоје три врсте заложног права:

- 1/ уговорно;
- 2/ законско;
- 3/ судско.

Одредба члана 63. Закона о основама својинско-правних односа предвиђа да се на право залогe на покретним стварима и право залогe на правима примењују одредбе о залози задржане у прописима којима су уређени облигациони односи.

По традицији Римског права, као и према нашем праву, Уговор о залози је сматран реалним уговором (настаје предајом ствари).

Према одредби члана 966. ЗОО, Уговором о залози обавезује се дужник или неко трећи (залогодавац) према повериоцу (залогопримцу), да му преда неку покретну ствар на којој постоји право својине да би се пре осталих поверилаца могао наплатити из њене вредности, ако му потраживање не буде исплаћено о доспелости, а поверилац се обавезује да примљену ствар чува и по престанку свог потраживања врати неоштећену залогодавцу.

Из ове дефиниције произилази да је Уговор о залози консенсуалан (настаје сагласношћу воље странака о битним елементима уговора), а предаја ствари има значај испуњења уговорне обавезе.

Међутим, сам Закон о облигационим односима одступа од консенсуализма и у члану 968. предвиђа да залогопримац стиче заложно право кад му ствар која је предмет уговора буде предата. Ако се овом уговору поново враћа реална форма (предаја покретне ствари у државину повериоца).

ЗАКОН О ЗАЛОЖНОМ ПРАВУ НА ПОКРЕТНИМ СТВАРИМА УПИСАНИМ У РЕГИСТАР

Закон о заложном праву на покретним стварима уписаним у регистар иде корак даље и даје једно значајно побољшање у односу на претходна законска решења, јер предмет залогe остаје у државини дужника. Тиме дужник стиче могућност да коришћењем предмета залогe оствари средства за наплату кредита нпр. и томе слично. Он није лишен државине заложене ствари и из ње може да иначе користи, све док се не стекну услови за реализацију заложног права. Али, поседовањем покретних ствари веће вредности, он може да оствари одређену корист (кредит, позајмицу) њиховим залагањем.

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

Закон о заложном праву на покретним стварима уписаним у регистар је сажет, броји свега 70 чланова који су разврстани у једанаест поглавља. Укратко ће бити изнета садржина свих поглавља уз кратки осврт на нова решења.

I ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

У члану 2. Закон даје дефиницију уговора о залози на следећи начин:

Уговором о залози обавезује се залогодавац према повериоцу да му пружи обезбеђење за његово потраживање тако што ће се повериочево право на ствари залогодавца уписати у регистар заложног права (у даљем тексту: Регистар залогe). Залогодавац може бити дужник или треће лице. Уговором о залози уређују се права и обавезе залогодавца и повериоца.

Члан 3. Закона регулише садржину и форму уговора, предвиђајући обавезну писмену форму. За разлику од одредбе члана 968. Закона о облигационим односима по којој залогопримац стиче заложно право кад му ствар која је предмет уговора буде предата, према члану 4. овог Закона поверилац стиче заложно право уписом у Регистар залогe, осим ако није друкчије одређено законом. Упис у регистар залогe не производи правно дејство уколико је залогодавац заложно ствар на којој нема право својине или ако залога није пуноважна из других разлога. Из овога несумњиво произилази да је упис заложног права у регистар није конститутивни елемент настанка уговора, већ има значај јавног обавештавања свих заинтересованих лица о постојању заложног права на одређеној покретној ствари. Упис могу тражити поверилац или залогодавац, с тим да уколико га тражи поверилац потребна је изричита изјава залогодавца да пристаје на упис (члан 5. Закона). Регистар покретних ствари је врло сличан регистру непокретности.

У члану 6. Закон уграђује право првенства повериоца чије је заложно право уписано у регистар залогe, у наплати из вредности предмета заложног права пре осталих поверилаца, уколико му потраживање није исплаћено о доспелости. То право првенства има дејство и према трећем лицу које је предмет заложног права прибавило од залогодавца, као и према доцнијим прибавиоцима. И ова одредбе представља значајно побољшање у односу на решење из члана 970. Закона о облигационим односима, према коме је залогодавац имао обавезу да повериоца код кога се ствар налази обавести о закључењу уговора о залози са другим повериоцем и наложи му да по наплати свог потраживања преда ствар овоме. Та обавеза више не постоји, јер је регистар залогe у смислу члана 56. Јавни регистар заложних права на стварима физичких или правних лица, а централна база података доступна путем локалних јединица регистра залогe, ради уписа или претраживања свим лицима у сваком тренутку у оквиру радног времена. Подаци из Регистра залогe су јавни. Међутим, овде се поставља питање конкуренције средстава обезбеђења (привремене мере забране располагања и отуђења покретних ствари, издате по одредбама ЗПП и ЗИП-а). Уколико се отвори такав проблем пракса ће морати да га превазилази применом принципа која се тичу начела савесности и правила о накнади штете.

Одредба члана 7. Закона регулише потраживања која се обезбеђују залогом, тако да се могу обезбедити залогом новчана потраживања чији износ је изражен у домаћој

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

или страном валути и то како главни дуг, тако и камата и трошкови остварења наплате, као и будућа и условна потраживања.

II ПРЕДМЕТ ЗАЛОЖНОГ ПРАВА

(одредбе чл.9. до 14.)

Предмет заложног права могу бити:

- индивидуално одређена ствар којом залогодавац може слободно располагати;
- покретне ствари одређене по врсти ако је уговором о залози одређена њихова количина, број и начин на који се могу идентификовати;
- збир покретних ствари (роба у одређеном складишту, инвентар за обављање привредне делатности);
- право потраживања залогодавца према дужнику;
- друга имовинска права којима њихов ималац може слободно располагати;
- сувласнички удео;
- будуће ствари и права.

Заложно право на потраживању стиче се уписом у регистар залога.

Према одредби члана 11. Закона дужник заложеног потраживања своју обавезу испуњава залогодавцу, све док не буде писмено обавештен о настанку заложног права. Од дана достављања обавештења, дужник заложеног потраживања може испунити дуг само заложном повериоцу, а не и залогодавцу.

Према члану 14. Закона искључена је примена одредаба овог Закона на залогу бродова, ваздухоплова, хартија од вредности, док се примењују на залогу права интелектуалне својине, с тим да се залога на тим правима уписује у посебан регистар Завода надлежан за интелектуалну својину.

III УГОВОРНЕ СТРАНЕ

(одредбе чл.15. до 17)

У овом одељку се дефинишу учесници правног посла везаног за заложно право.

То су:

- заложни поверилац;
- залогодавац;
- треће лице.

Треће лице одређује заложни поверилац или више њих, ради предузимања правних радњи ради заштите и намирења заложеног потраживања. Име трећег лица се уписује у регистар залогe уместо заложних поверилаца (члан 16. Закона).

Залогодавац је најчешће дужник, а може бити и треће лице које пружа обезбеђење за туђи дуг (члан 17.).

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

IV ПРАВНА ДЕЈСТВА УГОВОРА О ЗАЛОЗИ

(одредбе чланова 18. до 26)

У овом одељку регулишу се обавезе залогодавца и његова права.

Према одредби члана 974. ЗОО, једина обавеза залогодавца је да залогопримцу или трећем лицу преда ствар или исправу која је предмет уговора, с тим да се могу споразумети да заједнички чувају ствар или исправу (државинска залога). У овом Закону, пошто се ради о недржавинској залози, залогодавац је дужан да, по закључењу уговора о залози, чува предмет заложног права са пажњом доброг домаћина, односно доброг привредника, да га одржава у исправном стању и врши потребне оправке на њему (члан 18. Закона). Уговором се може предвидети чак и обавеза залогодавца да осигура предмет заложног права (члан 19.).

Залогодавац губи право на државину, ако о доспелости не испуни обавезу према заложном повериоцу. Све дотле, он је овлашћен да предмет залогe користи према његовој уобичајеној намени, убирајући плодове (уколико издаје). У погледу убирања плодова дозвољено је да уговором то право буде уговорено у корист заложног повериоца (члан 20. и 21. Закона).

Залогодавац има право да предмет заложног права изда у закуп и на други начин га користи (члан 22.). Он може и отуђити предмет заложног права и пренети право својине на треће лице, с тим да без одлагања поднесе захтев ради уписа заложног права у регистар залогe на терет новог власника. Ту обавезу има и нови власник. Уколико пропусти да то учине, солидарно одговарају за штету коју заложни поверилац може претрпети због њиховог пропуста.

Отуђење предмета залогe може бити уговором искључено (члан 24. Закона). Постоји могућност поновног залагања заложеног предмета (члан 25.), као и ограничење права на употребу предмета заложног права или искључење одређеног начина употребе (члан 26.).

V ПОСЕБНЕ УГОВОРНЕ ОДРЕДБЕ О НАМИРЕЊУ

(члан 27. и 28. Закона)

Члан 27. Закона регулише опште правило намирења (вансудска јавна продаја или продаја по тржишној или берзанској цени) уколико је залогодавац привредни субјект или правно лице приватног или јавног права. Уколико предмет заложног права нема тржишну или берзанску цену, заложни поверилац га може продати на начин на који би то учинио разуман и пажљив човек, чувајући интересе дужника и залогодавца, ако су то различита лица.

Чланом 28. регулисано је правило намирења за физичка лица у коме је искључена могућност преласка у својину заложног повериоца предмета залогe, ако потраживање не буде намирено о доспелости, нити заложни поверилац може предмет заложног права продати по унапред одређеној цени, нити га задржати за себе. Уговором о

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

залози се може предвидети, да ће предмет заложног права прећи у државину заложног повериоца, ако његово потраживање не буде намирено о доспелости. Тек у тренутку доспелости потраживања, они се могу споразумети да ће предмет заложног права прећи у својину повериоца уместо исплате дуга или да ће поверилац моћи да га прода по одређеној цени или да га по тој цени задржи за себе. Вишак вредности дужан је да исплати залогодавцу.

VI РЕДОСЛЕД ЗАЛОЖНИХ ПРАВА

(чланови 29. до 34)

Заложни поверилац има право првенства наплате из цене постигнуте продајом предмета заложног права, осим ако законом није друкчије одређено. Ако је један предмет заложен неколицини поверилаца, ред првенства се утврђује према тренутку уписа у Регистар залогe.

У овој глави се регулише и питање реда првенства различитих заложних права (уписаног у регистар или насталог предајом у државину).

Одредба члана 32. регулише питање терета доказивања, преваљујући терет доказивања на неуписаног повериоца у Регистар залогe.

Законско заложно право из Уговора у привреди (превозиоца, комисионара, отпремника, складиштара), имају првенствено у односу на заложно право уписано у Регистар залогe (члан 33.).

Редослед законског заложног права Државе за потраживање пореза и других дажбина одређује се према времену уписа у регистар залогe.

VII НАМИРЕЊЕ

(чланови 35-42)

У овом одељку се регулишу намирење, правила, поступак, дужности и права странака.

Када се стекну услови за реализовање права залогe, заложни поверилац је дужан да препорученим писмом обавести дужника и залогодавца ако то није исто лице, преко адресе уписане у регистар залогe, да намерава да своје потраживање намири из вредности предмета залогe, као и да затражи упис у регистар залогe започетог поступка намирења. Од тог момента, залогодавац је дужан да сарађује са заложним повериоцем и пружи му потребна обавештења ради спровођења намирења. У супротном дугује му накнаду штете.

Након достављеног обавештења заложни поверилац има право да предмет заложног права узме у државину. Уколико то не успе добровољно, он има право да суду поднесе захтев за доношење решења о одузимању предмета заложног права од

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

залогодавца и предају њему у државину. Уз захтев подноси оверени извод из регистра залогe и уговор о залози. Извод из регистра је изједначен са извршном исправом.

Суд је дужан да о захтеву одлучи у року од три дана и да поступак одузимања спроведе у року од три дана од дана доношења решења којим се захтев усваја.

Залогодавац има рок од три дана за улагање приговора да повериочево потраживање не постоји или да заложно право не постоји или да је дуг исплаћен, о чему мора поднети писмене доказе. Приговор не одлаже извршење:

Значи, предвиђен је извршни поступак. Сам закон дефинише у члану 41. да се примењују правила извршног поступка.

Одредбом члана 42. регулисано је питање забране правног располагања и услови за њу.

VIII НАЧИН НАМИРЕЊА (чланови 43-50)

Закон предвиђа више начина намирења и то:

- судска продаја;
- вансудска продаја;
- јавна продаја путем надметања;
- продаја по тржишној или берзонском цени.

Законом је предвиђена и могућност залогодавчеве тужбе суду (члан 49.) под одређеним условима, који су строги, с тим да подношење тужбе не спречава поступак намирења, изузев ако залогодавац поднесе јавну исправу или приватну исправу оверену на законом прописани начин, која садржи доказ да повериочево потраживање или заложно право не постоји, да није доспело за наплату или да је дуг исплаћен. У случају поступања по тужби, налаже се хитно решавање ових спорова.

IX ПРЕСТАНАК ЗАЛОЖНОГ ПРАВА (члан 52-55)

Одредбе ових чланова регулишу начин престанка заложног права. То су:

- исплата и други начини престанка потраживања;
- пропаст ствари;
- продаја;
- остали случајеви (писмено одрицање заложног повериоца, конфузија, стицање својине на предмету залогe).

За престанак заложног права и брисање из Регистра залогe, тражи се престанак повериоца или судска одлука.

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

X РЕГИСТАР ЗАЛОГЕ

(чл.56-65)

Одредбе ове главе регулишу упис покретних ствари и права у регистар залогe.

Регистар залогe је јавни регистар који заложна права и увид у њих чини доступним свим заинтересованим лицима, доприносећи правној сигурности. Нико се не може позвати на околности да му подаци из регистра нису били познати. Упис података у регистар није доказ о постојању права залогe, нити да је уписано потраживање пуноважно. Постоје случајеви када се упис у регистар неће прихватити и они су тачно набројани. По одбијању уписа у регистар залогa, решење се мора донети у року од три дана од дана дана пријема захтева за упис.

XI ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

(чл.66-70)

У прелазним и завршним одредбама Закон предвиђа да ће се до доношења посебних прописа којима се ближе одређује упис заложног права у регистре интелектуалне својине из члана 14. став 3. овог Закона, заложно право на правима интелектуалне својине уписивати у регистар залогe у складу са овим Законом.

Пошто је примена Закона одложена до 1.Јануара 2004. године, одредбе чл.67, 68. 9-69. Закона регулишу право првенства у намирењу конституисане недржавинске залогe на покретној ствари одлуком надлежног суда од 1. јануара 2004. године, као после 15. јануара 2004. године, право првенства у намирењу а које је настало недржавинска залогa на основу закона, као и право првенства намирења на новчаним средствима на рачуну пореског обвезника код банака или других финансијских организација.

Ваља напоменути да већ у члану 1. Закона, ставу 3. је предвиђено да на правне односе који нису уређени овим Законом примењују се прописи којима се уређују облигациони и својинско-правни односи и други прописи.

Може се закључити да Закон о заложном праву на покретним стварима уписаним у регистар представља добро законско решење, јер недржавинска залогa као предмет његове регулативе има значајне економске предности у односу на државинску. Посебно са разлога што предмет залогe остаје у државини дужника омогућујући му да се његовим коришћењем помогне у отплати дуга због кога је дао залогу. Поступак намирења је много ефикаснији од судског поступка извршења на непокретностима. Предвиђени су веома кратки рокови, хитност у поступању и примена правила извршног поступка. Одредбама овог Закона не вређају се имовинска права заложног дужника, нити се он доводи у неповољнији положај, јер је његов предмет својине заложене као реално обезбеђење повериочевог потраживања, у његовом притежању све до поступка реализације заложног права. Самим тим, ови прописи су у складу и са одредбама Европске конвенције о људским правима, тачније протокола 1. члана 1. који се тиче заштите права својине.

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

Наравно, ни један закон није толико добар да не би могао бити бољи, али ће се његови евентуални недостаци указати тек у предстојећој примени, па ће практични проблеми који евентуално настану, утицати на његово побољшање и доградњу.

Снежана Андрејевић,
Судија Врховног суда Србије

**ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ЗАПОСЛЕНИХ У ДРЖАВНИМ ОРГАНИМА
(Измене и допуне Закона о радним односима у државним органима)⁵**

Хијерархија извора

Уставна повеља државне заједнице Србија и Црна Гора, у члану 10 прописује непосредну примену одредаба међународних уговора о људским и мањинским правима и грађанским слободама који важе на територији Србије и Црне Горе.

У хијерархији правних извора примат има међународно право, тако да ратификовани међународни уговори и опште прихваћена правила међународног права имају примат над правом Србије и Црне Горе и правом држава чланица (члан 16 Уставне повеље).

То би у области радних односа били примарни (оснивачки) и секундарни акти Међународне организације рада: Устав и амандмани на устав МОР-а, као и конвенције и препоруке Генералне конференције рада, уговори које МОР закључује са другим међународним организацијама и државама чланицама и акти које без сагласности држава чланица доносе органи МОР-а. За одлуке Међународног суда правде прописано је Статутом овог суда да представљају помоћно средство за утврђивање правних правила, али је чланом 65. Статута Међународног суда правде, као главног судског органа УН према члану 92. XIV главе Повеље УН, прописано да поред решавања спорова овај суд даје и саветодавна мишљења која су према члану 38. Статута обавезна за судове.

Закони Савезне Републике Југославије у пословима Србије и Црне Горе примењују се од ступања на снагу Уставне повеље као закони Србије и Црне Горе. Закони Савезне Републике Југославије изван послова Србије и Црне Горе примењују се као закони држава чланица до доношења нових прописа од стране држава чланица, осим закона за које скупштина државе чланице одлучи да се не примењују.

Савезни закони и други савезни прописи из области које су према Уставној повељи у надлежности државне заједнице Србија и Црна Гора примењују се као правни акти државне заједнице осим у деловима који су у супротности са одредбама Уставне повеље

Савезни закони и други савезни прописи који нису из области у којима је Уставном повељом утврђена надлежност државне заједнице Србија и Црна Гора примењују се после ступања на снагу Уставне повеље као општи акти држава чланица, док их њихови надлежни органи не ставе ван снаге, осим у деловима који су у

---

⁵ Закон о радним односима у државним органима објављен је у "Службеном гласнику Републике Србије", број 48/91. Измене и допуне овог закона објављене су у Службеном гласнику Републике Србије бр. 66/91, 44/98, 49/99, 34/01 и 39/02 – од 5.07.2002. године

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

супротности са одредбама Уставне повеље, и изузев у областима које су већ регулисане прописима државе чланице (члан 20. Закона за спровођење Уставне повеље).

Уређивање радних односа је изван круга законодавне надлежности државне заједнице. Закон о основама радних односа је сада закон Србије као државе чланице. Она га неће примењивати у материји коју је већ уредила републичким законима, како то произилази из члана 20. Закона за спровођење Уставне повеље, али овај закон још није стављен ван снаге, иако је пропис и томе припремљен за усвајање у Народној Скупштини. Међутим у другој држави чланици ће се овај закон примењивати, јер је републичким законом уређено само оно што није било уређено савезним Законом о основама радних односа. Колизiju савезног и републичког закона у области радних односа, зато за сада треба решавати применом правила *lex specialis derogat legi generali*.

Закон о раду Републике Србије у члану 1. прописује да се права, обавезе и одговорности по основу рада уређују законом и посебним законом, у складу са потврђеним међународним конвенцијама, колективним уговором, правилником о раду (општим актом), или уговором о раду. Одредбе овог закона примењују се и на запослене у државним органима и организацијама, органима и организацијама јединице територијалне аутономије и локалне самоуправе и јавним службама, ако законом није друкчије одређено. То је матични закон Републике Србије, као државе чланице државне заједнице Србије и Црне Горе, у области радних односа. Он садржи опште прописе о радним односима. Посебни прописи налазе се у разним законима, с тим што је најцеловитији Закон о радним односима у државним органима.

Закон о раду се интегрално примењује кад у одређеној области не постоји посебан закон. Кад постоји посебан пропис примењује се тај пропис, а Закон о раду супсидијарно.

Закон о радним односима у државним органима примарно се примењује на запослене у органима и организацијама државе, на запослене у установама јавних служби, установама за извршење кривичних санкција и службама заједничких послова републичких органа. Он искључује примену Закона о раду у мери у којој садржи посебне прописе⁶.

Запослени за које важи Закон о радним односима у државним органима заснивају радни однос јавним оглашавањем, обзиром да члан 9 овог закона прописује да се ради пријема у радни однос објављује оглас. Осим овог начина, лица се примају у радни однос у државним органима на основу акта о избору, односно постављењу, или на основу споразума о преузимању запосленог из другог државног органа. За пријем у радни однос на одређено време се оглас не објављује, а ставом другим члана 10-а овог закона прописано је и да радни однос заснован на одређено време не може да постане радни однос на неодређено време ако Законом о радним односима у државним органима то није одређено.

---

⁶ Проф др Зоран Ивошевић и Милан Ивошевић «Огледи на тему Закон о раду», друго допуњено издање «Глосаријум» 2003, страна 12

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

Радни однос заснива се по члану 10. овог закона решењем о пријему на рад, а запослени распоређује на радно место – које Закон о раду више не познаје. На запослене у државним органима примењују се и дисциплинске мере због повреде радних обавеза и дужности. Тако се за лакше повреде из члана 58. Закона о радним односима у државним органима и члана 9. Посебног колективног уговора за државне органе запосленом може изрећи новчана казна, а за теже повреде радних обавеза и дужности из члана 59 овог закона и дисциплинска мера престанка радног односа.

Закон о радним односима у државним органима прописује и ремонстративну заштиту – кроз двостепеност у одлучивању у поступку интерне заштите која је материјалноправни услов за судску заштиту ради оцене законитости одлуке о појединачном праву запосленог.

За поједине области, односно државне органе постоје прописи који се у хијерархији извора права примарно примењују, То су посебни прописи који би се могли назвати *lex specialisimus*. Таквим прописима уређени су радни односи запослених у органима унутрашњих послова, у судовима, на факултетима, здравственим организацијама, школама, организацијама социјалне заштите или радни односи страних држављана код послодаваца на територији Републике Србије.

Тако се на запослене у МУП-у примењује примарно Закон о унутрашњим пословима, па Закон о радним односима у државним органима, а субсидијарно Закон о раду у питањима која нису уређена наведеним посебним прописима.

На запослене у јавним службама примењује се према члану 23. Закона о јавним службама Закон о радним односима у државним органима, ако у појединим областима није предвиђено да се примењују одредбе закона којима је та област уређена. На питања која нису уређена овим законима примењује се Закон о раду.

Законом о социјалној заштити и обезбеђењу социјалне сигурности (члан 69) предвиђено је да се на положај запослених у установи социјалне заштите примењују одредбе закона којима се уређује систем јавних служби. То значи да се на запослене у установама социјалне заштите примењује Закон о радним односима у државним органима, а на питања која нису уређена тим законом примењује се Закон о раду.

У здравственим установама примењује се Закон о раду, како то произилази из члана 19 став 2 Закона о здравственој заштити, јер је овим одредбама прописано да се у погледу права, обавеза и одговорности запослених у здравственој установи примењују прописи о радним односима у предузећима и колективни уговор.

Исто важи и за запослене на факултетима и универзитетима, обзиром да је чланом 90 Закона о универзитету прописано да се у погледу права, обавеза и одговорности наставника, сарадника и других запослених на универзитету, односно факултету примењује закон којим се уређује радни однос осим ако овим законом није другачије одређено.

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

На запослене у научноистраживачкој делатности као и у основним, средњим и вишим школама, као образовним установама, примењује се Закон о радним односима у државним органима, у смислу члана 23. Закона о јавним службама.

На запослене у органима и организацијама јединица територијалне аутономије и локалне самоуправе примењује се Закон о раду (члан 2), јер Закон о локалној самоуправи не одређује другачије, а чланом 15. Закона о платама, који је ступио на снагу 1.7.2001. године, укинута су одредбе члана 75. Закона о радним односима у државним органима којима је била прописана примена главе II – XIV тог закона и на запослене у органима аутономних покрајина, градова и општина.

Р а с п о р е ђ и в а њ е

Распоређивање запослених по Закону о раду врши се уговором о раду на основу ког запослени ступа на рад, а распоређивање на друге послове изменом уговора о раду.

По одредбама члана 14 Закона о радним односима у државним органима, ако потребе државног органа то захтевају, функционер који руководи државним органом одлучује о распоређивању запосленог на друго радно место у истом органу које одговара његовој стручној спреми и радним способностима. Запослени у државном органу може бити, без његове сагласности, упућен у други државни орган због повећаног обима послова, ако се о томе споразумеју функционери, а може бити и привремено распоређен на радно место ван седишта државног органа у коме ради, а најдуже шест месеци у току две године. Уз пристанак запосленог и споразум функционера који руководе органима запослени може бити упућен у покрајински, градски или општински орган на време од две године, а одлуку о преузимању, повременом распоређивању и упућивању доноси орган надлежан за постављење.

З в а њ а

Новеле Закона о радним односима у државним органима из јула 2002 године односе се у великој мери и на стицање и губитак звања запослених у државним органима.

Звања - се стичу у складу са законом и она сведоче о њиховим професионалним знањима и способностима. Везана су за личност, па ће запослени стечено звање пренети и у други државни орган ако у њега пређе⁷.

Стручна својства - се процењују према степену школске спреме, положеном стручном испиту, експертском знању, научним звањима, објављеним радовима и доприносу унапређења рада органа.

Оспособљеност – запосленог процењује се према искуству, вештини, самосталности у раду, знању, креативности и посебним способностима.

---

⁷ Др Зоран Ивошевић «Звања по Закону о радним односима у државним органима» у Зборнику радова «Примена Закона о раду», Глосаријум 2002, стр.51. до 59.

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

Општи и посебни услови за стицање звања утврђени су овим законом, посебним законима или актом Владе.

Звања се стичу напредовањем, а губе због неповољног оцењивања запослених.

Поред звања у државним органима су законом утврђена и занимања за радна места на којима раде запослени са одређеном струком. Услови за рад на тим радним местима одређују се актом о систематизацији. Занимања у државним органима су: преводилац, библиотекар, стенограф, дактилограф, ВКВ радник, КВ радник и неквалификовани радник.

Звања у високој стручној спреми су: звање вишег саветника, саветника, самосталног стручног сарадника и стручног сарадника. У вишој стручној спреми запослени стиче звање вишег сарадника и сарадника, а у средњој спреми звање вишег референта и референта.

Звање вишег саветника и саветника у оквиру високе стручне спреме може стећи запослени ако ради у државном органу чија се надлежност простире на целој територији републике.

Запослени губи звање и прелази у непосредно ниже звање у оквиру исте спреме, ако је оцењен најнижом оценом. Губитак звања може довести и до распореда запосленог на друго одговарајуће место, а ако такво место не постоји, запосленом који је изгубио звање престаје радни однос (члан 35. став 3).

Посебно звање одређено законом је републички саветник. То је звање у служби Владе, односно Народне скупштине и ово звање припада кругу постављених лица.

Звање саветника Врховног суда Србије стиче, на основу одлуке опште седнице, запослени који испуњава услове за избор за судију окружног суда. Остали запослени у Врховном суду стичу звања на основу општег прописа из Закона о радним односима у државним органима

Новелама Закона о радним односима у државним органима уређена су и права и обавезе запослених у погледу радног времена, одмора и одсуства, а одредбе о платама, накнадама и другим примањима из глава VIII и IX овог закона престале су да важе још 2001. године, ступањем на снагу Закона о платама.

Д и с ц и п л и н с к и   п о с т у п а к

Запослени у државним органима и постављена лица одговарају за свој рад материјално и дисциплински. Кривична односно прекршајна одговорност не искључује дисциплинско кажњавање за исто дело које је било предмет кривичног односно прекршајног поступка, без обзира на то да ли је запослени односно постављено лице ослобођен кривичне односно прекршајне одговорности. Тако се за лакше повреде из члана

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

---

58. Закона о радним односима у државним органима и члана 9 Посебног колективног уговора за државне органе запосленом може изрећи новчана казна у висини од 20% од једномесечног износа плате исплаћене за месец у коме је одлука донета, а за теже повреде радних обавеза и дужности из члана 59. (које су овим новелама допуњене) новчана казна у висини 35% од плате исплаћене за месец у коме је одлука донета у трајању од три до шест месеци или дисциплинска мера престанак радног односа.

Дисциплински поступак против запосленог покреће непосредни руководиоца запосленог у државном органу, секретар министарства, односно заменик функционера који руководи државним органом.

Последњим изменама и допунама Закона о радним односима у државним органима од 5.7.2002. године брисан је ранији члан 61. којим је било предвиђено да дисциплински поступак против запосленог у државном органу води и предлаже одлуке функционеру који руководи државним органом, дисциплинска комисија коју је функционер именовоао.

Сада је чланом 60. овог закона прописано да дисциплински поступак против запосленог води и дисциплинске мере изриче функционер који руководи државним органом. Овлашћење за вођење дисциплинског поступка и изрицање дисциплинске мере функционер који руководи државним органом може да пренесе на другог функционера. Закон не прописује форму у којој ово овлашћење може бити дато, али се писмени облик претпоставља.

Преношење овлашћења за покретање, вођење дисциплинског поступка и изрицање мере било је предвиђено раније важећим републичким Законом о радним односима. У судској пракси било је спорно да ли ово овлашћење може бити парцијелно пренето на запосленог са посебним овлашћењима на пример: само за вођење поступка, али не и за изрицање мере. Грађанско одељење Врховног суда Србије се већински изјаснило да се овлашћења могу преносити и парцијелно и то је важећа судска пракса, без обзира на основна начела дисциплинског поступка. Сада се примена овог става поново актуализује обзиром на прописану могућност преношења овлашћења за вођење поступка и изрицање мере запосленом у државном органу.

Допуном овог закона (члановима 62-а до 62-г) прописана су начела дисциплинског поступка и уређен поступак утврђивања одговорности запосленог. Тако је предвиђено да је дисциплински поступак јаван, с тим што се јавност може искључити само ако то захтева потреба чувања државне или друге прописане тајне; прописана је обавеза саслушања запосленог чија се дисциплинска одговорност утврђује, омогућавање одбране запосленом против кога се поступак води, обавеза сачињавања записника о саслушању запосленог и спровођењу других доказа; као и сходна примена правила управног поступка о усменој расправи, доказивању, записнику и достављању⁸; обавеза доношења образложеног решења којим се запослени оглашава кривим и запосленом изриче дисциплинска мера, ослобађа од одговорности или се поступак против запосленог

---

⁸ чл. 64. до 70. (о записнику), чл.71. до 88. (о достављању), чл.139-148 (о усменој расправи) и чл.149. до 191. (о доказивању) из Закона о општем управном поступку ("Службени лист СРЈ", бр. 33/97, 31/01)

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

обуштава. Запосленом и постављеном лицу коме је изречена мера престанак радног односа, радни однос престаје даном коначности решења о изрицању мере (члан 64-б).

Запослени може да буде удаљен са рада до окончања дисциплинског поступка за тежу повреду радних обавеза и дужности, ако би његово остајање могло да штети интересима државног органа.

То су правила дисциплинског поступка за запослене у државним органима. Дисциплински поступак против постављених лица не спроводи се по наведеним одредбама, већ по правилима која се уређују актом Владе.

Најзначајнија измена односи се на рок за покретање и вођење дисциплинског поступка.

Покретање и вођење дисциплинског поступка застарева према члану 62-в, у року од шест месеци од дана извршене повреде. Одредбе овог члана примењују се и на запослене у МУП-у.

Овај рок међутим не тече за време одсуствовања запосленог са рада због боловања или годишњег одмора.

Пропис о мораторности установљен је очигледно у корист послодавца и он је у поступку оцене законитости одлуке о изреченој дисциплинској мери мора доказати постојање околности због којих застарни рок не тече.

Кад је у питању годишњи одмор – доказно средство је одлука функционера који решењем утврђује време коришћења годишњег одмора запосленом, у смислу члана 2 став 4 Посебног колективног уговора за државне органе.

Чини се да ће синтагма « **одсуствовање са рада због боловања** » изазвати различита тумачења. Шта је боловање – одредићемо уз помоћ прописа о обавезној здравственој заштити и исправа о боловању запосленог које у оквиру својих овлашћења издају надлежни органи.

О застарелости суд води рачуна по службеној дужности и испитује околности које су од утицаја на примену општег или посебног прописа о застарелости, јер се ради о преклузији.

Дисциплински поступак започет до дана ступања на снагу ових новела (13.7.2002. године) окончаће се по одредбама закона који је важио до дана ступања на снагу ових новела.

У погледу начела поступка, вођења поступка и оцене законитости изречене дисциплинске мере важе сви ставови које је Врховни суд заузео примењујући раније прописе о радним односима, јер се ради о истоврсном одређивању релевантних института.

Престанак радног односа отказом

Према члану 64-а запослени може да да писмени отказ, који доставља функционеру. Запосленом престаје радни однос отказом ако се у року од једне године од заснивања радног односа утврди да је радни однос засновао супротно закону, ако не покаже одговарајуће резултате на пробном раду, ако одбије да ради на радном месту на које је распоређен или упућен, ако изгуби звање а нема одговарајућег радног места у новом звању, ако се по истеку рока мировања радног односа у складу са општим прописима о радним односима не врати на рад у року од 15 дана, када услед промена у организацији стекне статус нераспоређеног, а не може му се обезбедити радно место у истом или у другом државном органу. Сви разлози односе се и на постављена лица, изузев првог.

Новелама је прописана и могућност ванредног оцењивања запослених али је рок за то 6 месеци од дана ступања на снагу ових новела (члан 19) и престанак радног односа запосленом који је оцењен најнижом оценом.

Надам се да ће ове измене и допуне иако знатне, бити примењене у пракси без већих тешкоћа обзиром да о многим спорним питањима која се поново могу јавити већ постоји изграђена судска пракса, због сличности института уграђених овим новелама у Закон о радним односима у државним органима.

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

Катарина Манојловић-Андрић,
Судија Врховног суда Србије

ПРИКАЗ ОДРЕДАБА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ИЗГРАДЊУ, ЛЕГАЛИЗАЦИЈУ И РУШЕЊЕ ОБЈЕКТА

Дана 5. маја 2003. године у "Службеном гласнику Републике Србије" бр. 47/03 објављен је Закон о планирању и изградњи који је ступио на снагу 13. маја 2003. године. Даном његовог ступања на снагу престали су да важе: Закон о изградњи објеката ("Службени гласник РС", бр. 44/95, 24/96, 16/97 и 43/01), Закон о планирању и уређењу простора и насеља ("Службени гласник РС", бр. 44/95, 23/96, 16/97 и 46/98), Закон о грађевинском земљишту ("Службени гласник РС", бр. 44/94 и 16/97) и Закон о посебним условима за издавање грађевинске, односно употребне дозволе за одређене објекте ("Службени гласник РС", бр. 16/97). Подзаконски акти донети на основу закона који су престали да важе даном ступања на снагу Закона о планирању и изградњи примењиваће се до доношења нових подзаконских аката, ако нису у супротности са овим законом.

У тексту који следи биће указано на најважније новине предвиђене Законом о планирању и изградњи (у даљем тексту: нови закон) које се односе на изградњу објеката, легализацију бесправно изграђених објеката и рушење објеката.

ИЗГРАДЊА ОБЈЕКТА

Нови закон, као и раније важећи Закон о изградњи објеката (у даљем тексту: стари закон), под појмом "објекат" подразумева грађевину која представља физичку, техничко-технолошку или биотехничку целину са свим инсталацијама, постројењима и опремом, односно саме инсталације, постројења и опрему која се уграђује у објекат или самостално изводи (зграде свих врста, саобраћајни, водопривредни и енергетски објекти, унутрашња и спољна мрежа и инсталације, објекти комуналне инфраструктуре, индустријски, пољопривредни и други привредни објекти, јавне зелене површине, објекти спорта и рекреације, гробља, склоништа и др.). "Грађење" представља извођење грађевинских и грађевинско-занатских радова, уградњу инсталација, постројења и опреме.

Одредбама члана 2. новог закона прецизније се дефинишу изрази: "реконструкција", "доградња", "адаптација" и "санација" него раније. "Реконструкција" јесте извођење грађевинских и других радова на објекту, којима се: врши доградња; утиче на стабилност и сигурност објекта; мењају конструктивни елементи; мења технолошки процес; мења спољни изглед објекта; повећава број функционалних јединица; утиче на безбедност суседних објеката, саобраћаја и животне средине; мења режим вода; утиче на заштиту природног и непокретност културног добра, евидентиране непокретности, добра које ужива претходну заштиту, његове заштићене околине, осим конзерваторско-рестаураторских радова. "Доградња" јесте извођење грађевинских и других радова којима

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

се изграђује нови простор уз, испод или над постојећим објектом и са њим чини функционалну или техничку целину. "Адаптација" је извођење грађевинских и других радова на постојећем објекту којима се врши промена организације простора у објекту, замена уређаја, постројења, опрема и инсталација истог капацитета, којима се не утиче на стабилност и сигурност објекта, не мењају конструктивни елементи, не мења спољни изглед и не утиче на безбедност суседних објеката, саобраћаја и животне средине. "Санација" јесте извођење грађевинских и других радова на постојећем објекту којима се врши поправка уређаја, постројења и опреме, односно замена конструктивних елемената објеката, којима се не мења спољни изглед, не утиче на безбедност суседних објеката, саобраћаја и животне средине и не утиче на заштиту природног и непокретног културног добра, евидентираних непокретности, добра које ужива претходну заштиту, његове заштићене околине, осим конзерваторско-рестаураторских радова.

Одредбом члана 171. новог закона прописано је да ће се решавање захтева за издавање грађевинске дозволе, употребне дозволе и других захтева за решавање о појединачним правима и обавезама, поднетих до дана ступања на снагу овог закона, наставити по прописима који су важили до дана ступања на снагу овог закона, али је одредбом члана 174. искључена примена оних прописа који су у супротности са овим законом.

У складу са одредбама старог закона, инвеститор је уз захтев за издавање грађевинске дозволе морао поднети: главни пројекат у три примерка, потврђен од стране надлежног органа да је урађен у складу са урбанистичком дозволом са извештајем о извршеној техничкој контроли; доказ о праву својине, односно праву коришћења грађевинског земљишта ради изградње, односно доказ о праву својине, односно праву коришћења објекта ради реконструкције објекта; доказ о уређивању међусобних односа са организацијом која уређује грађевинско земљиште у погледу плаћања накнаде; сагласности, мишљења и друге доказе утврђене посебним прописима.

Према одредбама новог закона, инвеститор подноси извод из урбанистичког плана или акт о урбанистичким условима, који није старији од 6 месеци и уместо главног пројекта идејни пројекат усклађен са изводом из урбанистичког плана односно актом о урбанистичким условима, те доказ о праву својине, односно закупа на грађевинском земљишту, односно праву својине на објекту, односно праву коришћења на неизграђеном грађевинском земљишту и друге доказе одређене урбанистичким планом, односно актом у урбанистичким условима. Идејни пројекат садржи, нарочито: ситуациони план; цртеже који одређују објекат у простору (основе, карактеристичне пресеке, изгледе); намену објекта; технички опис и планирану инвестициону вредност објекта. Главни пројекат се израђује тек након издавања одобрења за градњу за потребе изградње објекта, а у складу са издатим одобрењем. Уколико главни пројекат не садржи разраду детаља потребних за извођење радова, инвеститор је дужан да за потребе извођења радова изради и извођачки пројекат. За потребе прибављања употребне дозволе, коришћења и одржавања објекта, израђује се пројекат изведеног објекта. Овај пројекат израђује се за све објекте за које се по одредбама закона прибавља одобрење за изградњу.

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

Грађењу објекта, односно извођењу појединих радова може се приступити и без претходно прибављеног одобрења за изградњу ако се објекат гради непосредно пред наступање или за време елементарних непогода, као и ради отклањања штетних последица од тих непогода, непосредно после њиховог наступања, као и у случају рата или непосредне ратне опасности, а овакав објекат може остати као стални ако инвеститор прибави грађевинску дозволу у року од 6 месеци од престанка околности које су проузроковале његово грађење. Овакву одредбу садржао је и стари закон. Међутим, за разлику од тог закона, нови закон предвиђа више случајева у којима се изградњи одређених објеката или извођењу одређених грађевинских радова може приступити на основу пријаве, а без прибављеног одобрења за градњу. То су следећи случајеви: изградња помоћних објеката, извођење радова на инвестиционом одржавању објеката и радова на уклањању препрека за инвалидна лица, адаптација и санација објекта, радови текућег одржавања објекта и промене намене објекта. Изградња помоћног објекта, извођење радова на инвестиционом одржавању објекта и радова на уклањању препрека за инвалидна лица врше се на основу идејног пројекта, адаптација и санација објекта на основу главног пројекта, а текуће одржавање објекта на основу пријаве уз који се подноси попис радова. Пријаву у свим наведеним случајевима потврђује орган надлежан за издавање одобрења за изградњу у року од 7 дана. Ако орган надлежан за издавање одобрења за изградњу утврди да уз пријаву није поднета документација или докази који се подносе уз пријаву, односно да је промена намене у супротности са урбанистичким планом или да је за радове наведене у пријави потребно издавање одобрења за изградњу, обавестиће о томе инвеститора без одлагања, а најкасније у року од 7 дана од дана подношења пријаве.

Одредбе о издавању употребне дозволе нису измењене новим законом. Али овим законом је регулисан врло чест случај одступања од пројекта приликом грађења објекта. Тако је сада прописано да ако се у току грађења објекта, због промењених околности које се нису могле предвидети, мора одступити од документације на основу које је издато одобрење за изградњу, односно од главног пројекта, инвеститор прибавља одобрење за изградњу по измењеној документацији, односно врши измену главног пројекта са потврдом надлежног органа о његовом пријему. Одступањем се сматра свако одступање од положаја, димензије, намене и облика објекта утврђених у одобрењу за изградњу, односно техничкој документацији. Нови закон, такође, изричито предвиђа да се објекат који се гради, односно чије је грађене завршено без одобрења за изградњу и главног пројекта, не може прикључити на електроенергетску, термоенергетску или телекомуникациону мрежу, водовод и канализацију, те предвиђа кривичну одговорност физичког лица које прикључи или одговорног лица у правном лицу које дозволи прикључење објекта, који се гради или је изграђен без одобрења за изградњу и главног пројекта, на електроенергетску, термоенергетску или телекомуникациону мрежу, водовод и канализацију.

ЛЕГАЛИЗАЦИЈА БЕСПРАВНО ИЗГРАЂЕНИХ ОБЈЕКТА

Законом о посебним условима за издавање грађевинске, односно употребне дозволе за одређене објекте били су уређени посебни услови за издавање грађевинске дозволе за објекте, односно за делове објеката изграђених без одобрења на подручју које је урбанистичким планом предвиђено за изградњу објеката те врсте и намене, одређен статус објеката изграђених без одобрења на подручју које урбанистичким планом није предвиђено за изградњу таквих објеката, односно на подручју за које није донет урбанистички план, као и услови за издавање употребне дозволе. У складу са одредбом члана 2. тог закона, грађевинска дозвола је могла бити издата за све објекте изграђене, односно реконструисане без грађевинске дозволе до 4. новембра 1995. године који су се могли ускладити са урбанистичким, грађевинским и другим прописаним условима грађења, независно од њихове намене, као и за реконструисане и дограђене објекте без грађевинске дозволе. За објекте који се, с обзиром на намену и локацију нису могли ускладити са урбанистичким планом, односно који се налазе на подручју за које такав план није донет, одредбом члана 3. истог Закона је била дата могућност издавања привремене грађевинске дозволе ако испуњавају услове у погледу стабилности, безбедности и хигијенско санитарне заштите.

Наведене одредбе требало је да омогуће да се легализују (озаконе) објекти који су изграђени и реконструисани пре 4. новембра 1995. године, као дана ступања на снагу Закона о изградњи објеката, као и радови изведени на промени намене заједничког простора у вишестамбеним зградама у стамбени простор, ако су на промени намене започети радови и захтев за ту промену поднет пре 12. јула 1995. године. Практични ефекти примене Закона о посебним условима за издавање грађевинске односно употребне дозволе за одређене објекте могу се окарактерисати као скромни како због малог броја поднетих захтева за легализацију објеката, тако и због дугог трајања поступака и малог броја решених захтева. Релативно мали број поднетих захтева био је и последица тога што инвеститори нису поседовали доказе о праву својине, односно коришћења грађевинског земљишта и тако нису испуњавали један од услова за издавање грађевинске и употребне дозволе. Решавање захтева за издавање грађевинске и употребне дозволе поднетих на основу Закона о посебним условима за издавање грађевинске, односно употребне дозволе за одређене објекте, у складу са прелазним и завршним одредбама новог закона, треба да буде настављено по пропису по коме су ти захтеви и поднети.

Нови закон, за разлику од ранијих прописа, не предвиђа право, већ обавезу власника објекта изграђеног, односно реконструисаног без грађевинске дозволе да у року од 6 месеци од дана ступања на снагу овог закона пријави општинској, односно градској управи објекат чије је грађење, односно реконструкција завршена без грађевинске дозволе. Уз пријаву се подносе: доказ о праву својине, односно закупа на грађевинском земљишту, односно праву својине на објекту, односно праву коришћења на неизграђеном грађевинском земљишту и геодетски снимак са скицом парцеле, објектима и површином објеката. У року који не може бити дужи од 60 дана, општинска, односно градска управа обавештава власника, односно инвеститора објекта о условима за издавање одобрења за изградњу, односно о документацији коју је дужан да приложи уз захтев. Власник објекта изграђеног, односно реконструисаног без грађевинске дозволе, у року од 60 дана од дана

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

пријема обавештења мора поднети захтев за издавање одобрења за изградњу уз који нарочито прилаже: пројекат изведеног објекта; доказ о праву својине, односно закупа на грађевинском земљишту, односно праву својине на објекту, односно праву коришћења на неизграђеном грађевинском земљишту и доказ о уређењу међусобних односа са органом, односно организацијом која уређује грађевинско земљиште. Кад општинска, односно градска управа утврди да објекат који се користи, односно објекат чија је изградња завршена без грађевинске дозволе, испуњава прописане услове за грађење и коришћење, може једним решењем издати одобрење за изградњу и употребну дозволу. Ако власник бесправног изграђеног објекта у законом прописаном року не поднесе захтев за издавање одобрења за градњу, општинска, односно градска управа донеће решење о рушењу објекта. Све док власник објекта изграђеног без грађевинске дозволе, односно објекта који се користи без употребне дозволе не прибави одобрење за градњу, односно употребну дозволу, дужан је да плаћа накнаду за коришћење грађевинског земљишта у висини стоструког износа прописаног актом општине којим се утврђује накнада за коришћење грађевинског земљишта на коме је изграђен објекат.

Из наведених одредаба новог закона види се да овај закон више не предвиђа могућност издавања привремене грађевинске и употребне дозволе за бесправно изграђене објекте који се, с обзиром на намену и локацију не могу ускладити са урбанистичким планом, односно који се налазе на подручју за које такав план није донет, али не прописује ни обавезу да се уз захтев за изградњу ради легализације објекта достави извод из урбанистичког плана или акт о урбанистичким условима. Оваквом новом правном регулативом омогућује се, дакле, легализација свих бесправно изграђених, односно реконструисаних објеката без обзира на време њихове изградње и без обзира на то да ли се они могу ускладити са урбанистичким условима, односно да ли се налазе на подручју за које детаљни урбанистички план није донет. На тај начин власници објеката изграђених, односно реконструисаних без грађевинске дозволе стављају се у повољнији положај у односу на оне који ће објекте тек градити, а тиме се у знатној мери погодује инвеститорима грађевинских објеката који су их градили мимо прописа и који су у многим градовима и насељима довели до урбанистичког хаоса. Иако је нови закон на први поглед омогућио свим власницима објеката изграђених, односно реконструисаних без грађевинске дозволе да своје објекте легализују, ипак велики број власника објеката то неће моћи да учини јер не поседује доказ о праву својине, односно закупа на грађевинском земљишту, односно праву својине на објекту, односно праву коришћења на неизграђеном грађевинском земљишту. Наиме, опште позната чињеница је да се већина бесправно изграђених објеката налази на градском грађевинском земљишту других корисника које је стављано у промет противно принудним прописима на основу уговора који су због тога ништави.

РУШЕЊЕ ОБЈЕКТА

Нови закон на далеко детаљнији начин него што је то чинио стари закон регулише овлашћења грађевинског инспектора у вршењу инспекцијског надзора, а такође прописује и посебна овлашћења урбанистичког инспектора и геодетског инспектора у вршењу надзора над извршавањем одредаба закона.

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

У вршењу инспекцијског надзора грађевински инспектор може примењивати много ригорозније инспекцијске мере него што је то било предвиђено ранијим прописом.

У вршењу инспекцијског надзора грађевински инспектор је овлашћен да: нареди решењем рушење објекта, ако се објекат гради или је његово грађене завршено без одобрења за изградњу и пријаве почетка изградње објекта, односно извођења радова, односно главног пројекта; наложи решењем обуставу радова и одреди рок који не може бити дужи од 30 дана за прибављање новог одобрења за изградњу, односно измену постојећег главног пројекта, ако се објекат не гради према одобрењу за изградњу, односно главном пројекту, а ако инвеститор у остављеном року не прибави одобрење за изградњу, односно не измени главни пројекат да наложи решењем рушење објекта, односно његовог дела; наложи решењем рушења објекта, односно његовог дела ако је настављено грађење, односно извођење радова и после доношења решења о обустави радова. У свим овим случајевима, инвеститор је према одредбама старог закона имао погодност да му грађевински инспектор, пре доношења решења о рушењу објекта, остави рок од 30 до 90 дана за прибављање грађевинске дозволе за бресправно изведене радове.

Одредбама члана 142. новог закона прописани су случајеви у којима ће грађевински инспектор у вршењу инспекцијског надзора обуставити даље извођење радова, а одредбама члана 143. забранити решењем даље извођење радова. Решење о обустави даљег извођења радова грађевински инспектор доноси ако се у току грађења не предузимају мере за безбедност објекта, саобраћаја, околине и заштиту животне средине, ако извршени радови, односно материјал, опрема и инсталације које се уграђују не одговарају закону и прописаним стандардима, техничким нормативима и нормама квалитета и ако градилиште није обележено на прописани начин, односно није прибављена писмена потврда о усаглашености изграђених темеља са главним пројектом. Када грађевински инспектор у вршењу инспекцијског надзора утврди да предузеће, односно друга организација, односно лице коме је поверено вршење стручног надзора над грађењем објекта, односно извођењем радова не испуњава прописане услове, када на објекту који се гради или који је изграђен постоје недостатци који представљају непосредну опасност по стабилност, односно безбедност објекта и његове околине и живот и здравље људи, када се објекат за који је издато одобрење за изградњу користи без употребне дозволе и када се коришћењем објекта доводи у опасност живот и здравље људи, безбедност околине или угрожава животна средина, решењем ће забранити извођење радова док се не отклоне утврђени недостаци. Најзад, новина је и то да грађевински инспектор може наредити инвеститору и извођачу радова, односно кориснику објекта да уочене неправилности отклони када у вршењу инспекцијског надзора утврди да се у току грађења, односно коришћења објекта не врши прописано осматрање, односно одржавање објекта.

Нови закон садржи посебне одредбе о достави у поступку доношења решења грађевинског инспектора у вршењу инспекцијског надзора. Достава ових решења ће се сматрати уредном уручењем инвеститору, односно извођачу радова или доставом на адресу инвеститора или извођача радова или прибијањем на врата инвеститора или извођача радова или предајом у радне просторије инвеститора или извођача радова или прибијањем на објекат који се гради односно употребљава, а што се констатује забелешком инспектора о времену и месту доставе. Констатовање случајева у којима

ПРИКАЗ НОВИХ ЗАКОНА

грађевински инспектор изриче инспекцијске мере не мора се више вршити састављањем записника о увиђају на лицу места у присуству инвеститора, веће се врши забелешком на решењу, односно наредби коју потврђује инспектор својим потписом. У забелешку ће се унети сви релевантни подаци о дану, месту и врсти објеката као и имену инвеститора или извођача радова уколико је оно познато, а уколико није поступак ће се водити против непознатог лица. Касније појављивање инвеститора или извођача радова или промена на страни истих не прекидају поступак нити продужују рокове.

На решење грађевинског инспектора може се изјавити жалба у року од 15 дана од дана пријема решења која не одлаже извршење решења. Аутономној покрајини поверава се решавање по жалби против првостепеног решења донетог у поступку инспекцијског надзора у области изградње објеката који се граде на територији аутономне покрајине.

У пракси ће се свакако поставити питање да ли је власницима бесправно изграђених, односно реконструисаних објеката, којима је на основу извршних решења донетих по старом закону наложено рушење објекта или дела објекта, потребно оставити рок од 6 месеци до пријаве општинској, односно градској управи објекат чије је грађење, односно реконструкција завршена без грађевинске дозволе како би покушали његову легализацију или се и без остављања тог рока може приступити спровођењу поступка извршења решења о рушењу. Нови закон није регулисао ову ситуацију, али се у складу са одредбама Закона о општем управном поступку решење о рушењу може извршавати ако су за то испуњени услови предвиђени тим законом.

Свакако ће приликом примене одредаба новог Закона о планирању и изградњи бити постављена и друга спорна питања на који ће коначни одговор бити дат у одлукама судова донетим у управном спору.

